

Національна академія наук України
Інститут керамології – відділення
Інституту народознавства НАН України

Міністерство культури
і мистецтв України
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному

ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ

Матеріали до літопису
українського гончарства

Лексикографічна серія
Випуск 9-й

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА

2003

Національний науковий щорічник
Випуск 5

За редакцією
доктора історичних наук
Олеся Пошивайла

«Українське Народознавство»
Видавництво
Національного музею-заповідника
українського гончарства в Опішному

Опішне

2004

Україна

Національний науковий щорічник охоплює публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію в 2003-му році. Тематичне спрямування матеріалів – археологія, історія, етнографія і мистецтво гончарювання. До реєстру включено книги, брошури, журнали, буклети, статті, повідомлення, що надійшли до Гончарської Книгозбірні України та Національного архіву українського гончарства в Опішному. Всі бібліографічні позиції мають анотації (за винятком тих, у яких назва публікації відображає її зміст) та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Подано також огляд керамологічної літератури, інформацію про нові надходження до Гончарської Книгозбірні України, список добродійників.

Для керамологів, етнологів, істориків, археологів, мистецтвознавців, краєзнавців, бібліотечних працівників, викладачів і студентів вищих навчальних закладів.

Національний науковий щорічник
Інституту керамології –
відділення Інституту народознавства
Національної академії наук України
та Національного музею-заповідника
українського гончарства в Опішному

ЗАСНОВНИКИ:
Інститут народознавства
Національної академії наук України,
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному

Виходить з 2000 року

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
Партизанська, 102, Опішне,
Полтавщина, 38164, Україна
Тел. (05353) 42175, 42416, 42415
Факси (05353) 42416, 42175
E-mail:
ceramology_inst@poltava.ukrtel.net

СЛУЖБА РЕАЛІЗАЦІЇ:
тел./факс (05353) 42416

*Упорядник і науковий редактор
доктор історичних наук
Ольга ПОШИВАЙЛО*

УКЛАДАЧІ:
Галина ПАНАСЮК
*завідувач
Гончарської Книгозбірні України*
Ольга ГИРМАН,
Ольга КАРУННА
*провідні бібліотекарі
Гончарської Книгозбірні України*
Оксана АНДРУШЕНКО
*бібліотекар
Гончарської Книгозбірні України*

Літературні редактори

Ольга ПОШИВАЙЛО

Людмила ГУСАР

Коректори

Ольга ПОШИВАЙЛО

Людмила ГУСАР

Художній редактор

і макетування

Юрко ПОШИВАЙЛО

Комп'ютерний набір

Юлія ПАНАСЮК

Директор випуску

Вікторія СПІЛЬНИК

Науково-довідкове видання

**Рекомендовано до друку Вченою радою Інституту керамології –
відділення Інституту народознавства НАН України**

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

ВАЛЕНТИНА БОРИСЕНКО

*викладач кафедри етнології та краєзнавства
Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
доктор історичних наук, професор*

ЛАРИСА КРУШЕЛЬНИЦЬКА

*почесний директор Львівської наукової бібліотеки
імені Василя Стефаника, доктор історичних наук*

ЮРІЙ ЛАЩУК

доктор мистецтвознавства, професор

ВЕСЕВОЛОД НАУЛКО

*директор Міжрегіонального гуманітарного інституту
Київського славістичного університету, член-кореспондент
НАН України, доктор історичних наук, професор*

СТЕПАН ПАВЛЮК

*директор Інституту народознавства НАН України,
член-кореспондент НАН України, доктор історичних наук,
професор*

ОЛЬГА ПОШИВАЙЛО

*директор Інституту керамології – відділення Інституту
народознавства НАН України, доктор історичних наук*

ГАЛИНА СЕМЧЕНКО

*головний науковий співробітник кафедри технологій кераміки,
вогнетривів, скла та емалей Національного технічного
університету "Харківський політехнічний інститут",
доктор технічних наук, професор*

Права видавництва «Українське Народознавство» поширюються на всі країни. Перевидання, репродукції, відтворення, виконання за допомогою розмножувальної, аудіовізуальної техніки чи будь-якими іншими засобами, а також приватні копії можуть бути виконані лише з дозволу видавництва «Українське Народознавство».

All rights reserved. No part of this book may be reproduced or utilized in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of the copyright owner.

Свідоцтво про реєстрацію
КВ 5423 від 30.08.2001

4	Гончарська бібліографія 2003-го року	
7	Публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію (періодичні видання, книги тощо)	
	* Додаток публікацій про українське гончарство, кераміку, керамологію за 2002 рік	73
	* Іменний покажчик	84
	* Географічний покажчик	91
	* Перелік використаних періодики і видань, що продовжуються	94
96	Огляд деяких керамологічних видань 2003 року	
	* Мельничук Лідія. Олексій Луцишин: Спомин про Майстра	96
	* Спанатій Любов. Програма для збирання гончарної лексики	98
	* Охріменко Григорій, Кучинко Михайло, Кубицька Наталія. Розвиток керамічного виробництва на Волині (археологічний, етнографічний, мистецький аспекти)	99
102	Деякі керамологічні надходження Гончарської Книгозбірні України	
104	Гончарська Книгозбірня України: каталоги колекційних книг із приватних бібліотек:	
	* Колекція книг із приватної бібліотеки знаної родини українського керамолога, мистецтвознавця Пантелеймона Мусієнка та кераміста-технолога Ніни Федорової	105
	Мусієнко Пантелеймон. Федорова Ніна	105
	Каталог	106
	Наукові праці	107
	* Колекція книг із приватної бібліотеки знаного керамолога і мистецтвознавця Олександра Тищенка	108
	Тищенко Олександр	108
	Каталог	109
	Наукові праці	113
	* Колекція книг із приватної бібліотеки славетних українських мистців-керамістів Надії та Валерія Протор'євих	115
	Протор'єви	115
	Каталог	116
	Матеріали до бібліографії про Надію та Валерія Протор'євих	117
	Твори	118
	* Колекція книг із приватної бібліотеки мистця-кераміста Трохима Демченка	124
	Демченко Трохим	124
	Каталог	125
	Твори	126
131	Гончарська Книгозбірня України щиросердно дякує своїм добродійникам	
140	Інформація Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному	

ГОНЧАРСЬКА БІБЛІОГРАФІЯ 2003-го РОКУ

Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України і Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному продовжують видання Національного наукового щорічника «Бібліографія українського гончарства». Як і попередній, п'ятий випуск підготував колектив Гончарської Книгозбірні України – всеукраїнської спеціалізованої бібліотеки з проблем українського та світового гончарства.

Щорічник охоплює вітчизняні та зарубіжні публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію, у вихідних даних яких зазначено 2003-й рік як рік видання. У додатку подано також публікації за 2002 рік, які з різних причин не ввійшли до попереднього випуску. Тематичне спрямування бібліографічних матеріалів – керамологія, археологія, історія, етнографія і мистецтво гончарювання. До реєстру включено різні види друкованої продукції наукового, науково-популярного, навчального, довідкового, публіцистичного тематичного спрямування. Зокрема, описано книги (монографії, збірники наукових праць, тези доповідей наукових конференцій), брошури, буклети, автореферати дисертацій, статті зі збірників, журналів, газет, інших періодичних і серійних видань.

Ступінь повноти реєстрації публікацій визначається наявністю їх у Гончарській Книгозбірні України чи в Національному архіві українського гончарства в Опішному. На жаль, поза щорічником залишається значний масив інформації, опублікованої в місцевих книжкових і періодичних виданнях. Деякі з них взагалі не потрапляють до міських, районних чи обласних бібліотек, не кажучи вже про національні книгозбірні. За нинішніх негативних умов розвитку бібліотечно-інформаційної справи в Україні чи не єдиною можливістю підготовки максимально повних бібліографічних покажчиків залишається співпраця регіональних бібліотечних, наукових установ, закладів культури і мистецтва. **Саме тому видавці «Бібліографії українського гончарства» звертаються до вчених – керамологів, археологів, істориків, етнологів, мистецтво-знавців, краєзнавців, журналістів, працівників регіональних, місцевих бібліотек України з проханням інформувати Гончарську Книгозбірню України про всі відомі їм матеріали з проблем гончарства, кераміки, щоб цей доробок влився у загальнонаціональний інформаційний потік, був належно пошанований і став відомим все-**

українському і зарубіжному колу фахівців. Як уже зазначалося, важливою умовою публікації матеріалів у щорічнику є наявність їх у Гончарській Книгозбірні України чи в Національному архіві українського гончарства в Опішному. Оригінали чи ксерокопії статей слід надсилати за адресою: Гончарська Книгозбірня України, вул.Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна, тел. (05353) 42416, 42415, 42175; факси (05353) 42416, 42175. При цьому необхідно чітко зазначити джерело публікації за схемою:

для книг: Автор. Назва книги. – Місце видання: Видавництво (видавець), Рік видання. – Кількість сторінок;

для статей: Автор. Назва статті // Назва книги (періодичного видання), де надруковано статтю. – Місце видання: Видавництво (видавець), Рік. – Том. – №. – Випуск. – Число. – День. – №№ сторінок.

Надіслані матеріали не повертаються: вони залишаються для постійного зберігання в Опішному. За необхідності, Гончарська Книгозбірня України оплатить вартість надісланих видань та поштових витрат.

Бібліографічний опис видань здійснено мовою оригіналів, згідно з діючими в Україні стандартами. За відсутності назви публікації, остання формулювалася на основі вивчення змісту й взята у квадратні дужки. Усі бібліографічні позиції щорічника мають анотації (за винятком тих, у яких назва публікації відображає її зміст) та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Всі матеріали систематизовано в алфавітному порядку за прізвищами авторів або назвами публікацій. Для зручності користування бібліографічна частина має іменний та географічний покажчики. Усі публікації, зазначені в щорічнику, переглянуті співробітниками Гончарської Книгозбірні України *de visu*. Добір матеріалів закінчено станом на 01.01.2004 року.

У щорічнику подано також огляд деякої керамологічної літератури 2003 року, інформацію про останні надходження до Гончарської Книгозбірні України; каталоги книг з особистих бібліотек, що зберігаються в Гончарській Книгозбірні України, зокрема літератури зі збірки керамолога Олександра Тищенко, керамолога Пантелеймона Мусієнка та художника-кераміста Ніни Федорової, гончаря Трохима Демченка, художників-керамістів Надії та Валерія Протор'євих; список добродійників.

© **Олесь Пошивайло,**
директор
Інституту керамології –
відділення Інституту народознавства НАН України,
доктор історичних наук

Над підготовкою чергового випуску "Бібліографії українського гончарства" працювали співробітники Гончарської Книгозбірні України та видавництва "Українське Народознавство": завідувач книгозбірні Галина Панасюк (1), провідні бібліотекарі Ольга Гирман (2) та Ольга Карунна (3), бібліотекар Оксана Андрушенко (4), директор видавництва Вікторія Спільник (5), провідний інженер Юлія Панасюк (6), редактор Людмила Гусар (7) та провідний редактор Юрко Пошивайло (8)

ПУБЛІКАЦІЇ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ГОНЧАРСТВО, КЕРАМІКУ, КЕРАМОЛОГІЮ

(періодичні видання, книги тощо)

- 1739. Абашина Н.С. В.В.Хвойка – дослідник старожитностей Придніпров'я // Археологія. – 2003. – №3. – С.150-154.**
Про Вікентія Хвойку – видатного археолога, одного з перших дослідників трипільської кераміки.
- 1740. Абашина Наталя, Скиба Андрій. Кераміка ранньослов'янського поселення Обухів-VII у Київському Подніпров'ї // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.44-48.**
Охарактеризовано гончарний комплекс київської культури з поселення Обухів-VII на Київщині. Подано малюнки фрагментів кераміки.
- 1741. Авраменко Н.П. Бібик Іван Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.618.**
Про Заслуженого майстра народної творчості України, гончаря з с.Олешня Чернігівської області.
- 1742. "Акварельна" любов // Вінниччина. – Вінниця, 2003. – №152. – 23 вересня. – С.3.**
Згадується Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, що на Полтавщині, якому мистецтвознавець Володимир Титаренко передав на зберігання твори народного мистецтва.
- 1743. Акіменко Алла. Шедеври мистецтва, яким заздять і столичні музеї, сумчани можуть побачити у рідному місті // Сумщина. – Суми, 2003. – №10. – 25 січня. – С.4.**
Про виставку творів образотворчого та декоративного мистецтва під назвою "Скарби музеїв Сумщини", яка експонувалася в Сумському художньому музеї. Серед творів – волокитинська порцеляна та гончарні вироби із Глинська, що на Роменщині.
- 1744. Андрощук Галина. Містичний трудівник із Буковини // Літературна Україна. – 2003. – №13. – 27 березня. – С.5.**
Про професійного лікаря, талановитого поета, самобутнього скульптора малих форм – Опанаса Шевчукевича. Подано фото його теракотових творів.
- 1745. Андрущенко Оксана. Глина – природний бальзам // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №28-29. – 21 лютого. – С.11.**
Про лікувальні властивості глини.

1746. Андрушенко Оксана. Каталог особистої бібліотеки славетного керамолога Юрія Лашука // *Бібліографія українського гончарства, 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олеса Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – С.110-128.*
1747. Афанасьєв А. У кожному виробі – часточка навколишнього світу // *Робітнича газета. – 2003. – №92. – 24 червня. – С.2.*
Про Сумський фарфоровий завод.
1748. Бабенко Ольга. Лялька з сивої давнини // *Полтавський вісник. – Полтава, 2003. – №19. – 9 травня. – С.4.*
У галереї мистецтв Полтави експонувалася виставка “Українська народна іграшка, діти і національна культура”. В її експозиції репрезентовано зразки народної глиняної, дерев’яної, ганчіркової іграшки. Глиняні забавки-свистунці виготовлені учнями Спеціалізованої художньої школи-інтернату I-III ступенів “Колегіум мистецтв у Опішному” в структурі Національного музею-заповідника українського гончарства.
1749. Бажанов М., Числова Е. Маслоробка в скороварці... і глечикі // *Своїми руками. – Полтава, 2003. – №12. – 15 червня. – С.2.*
Про використання глиняного посуду в побуті.
1750. Базильчук Леонід. Цікаво про глину // *Мистецтво та освіта. – 2003. – №1. – С.56-60.*
Подано технологію виготовлення, сушіння, декорування та випалювання глиняних виробів.
1751. Балакін Сергій. Археологічні пам’ятки Лаврського провулку // *Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.59-67.*
У результаті нагляду за будівельними роботами, які проводилися на території Верхньої лаври у 2000 році, виявлено кілька нових пам’яток. Найбільш цікавими з них були рештки гончарної майстерні. Наведено результати дослідження розкопаних матеріалів. Подано малюнки гончарного горна XVII-XVIII ст. та речей із його заповнення.
1752. Баран Володимир. Археологічні культури та літописні племена напередодні утворення Київської держави (VIII-X ст.) // *Історія в школах України. – 2003. – №5. – С.36-41.*
Про утворення в лісостеповій частині України на межі VII-VIII ст. нових культур, які відображають процеси подальшого етнокультурного і соціального розвитку південної групи східнослов’янських племен. Одним із основних джерел для розкриття автором теми є кераміка, характерна для окремих археологічних культур.
1753. Баран Д. Деякі тенденції розвитку матеріальної культури слов’ян-венедів на території України в першій половині I тис. н.е. // *Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.14-20.*

Про вивчення взаємозв'язків різноетнічних культур першої половини I тис. н.е. на території Південно-Східної Європи та про роль кераміки у з'ясуванні проблем їх спадкоємності.

- 1754. Башенко Р.Д. Берегова Зоя Ізраїлівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.481.**

Про скульптора, члена Національної спілки художників України, яка створювала переважно великомасштабні монументальні і станкові скульптури малих форм. Серед інших матеріалів використовувала шмотну масу, виготовляла теракоту. Подано фото глиняної скульптури.

- 1755. Безіна Л. Люльки з колекції Д.І.Яворницького: вціліле і втрачене // Нові дослідження козацької доби в Україні: Збірка статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.84-89.**

Про широке розповсюдження в козацькому середовищі глиняних люльок, форми яких здебільшого імітували традиційний український глиняний посуд. Йдеться, зокрема, про колекцію люльок, що була однією з перлин у збірці козацьких старожитностей Дмитра Яворницького.

- 1756. Безмогильне плем'я // Вінниччина. – Вінниця, 2003. – №115. – 23 липня. – С.3.**

Про відкриття Вікентієм Хвойкою трипільської цивілізації. Подано фото кераміки трипільської археологічної культури.

- 1757. Безнос Микола. І розквітають квіти на фарфорі // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №71-72. – 9 травня. – С.6.**

Про Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя. Подано фото учнів технікуму біля своїх творів.

- 1758. Безпрецедентний союз справжнього мистецтва й бізнесу // День. – 2003. – №97. – 6 червня. – С.19.**

Бесіда з мистецтвознавцем Зоєю Чезусовою та видавцем Юрієм Комельковим про альбом "Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен", який буде представлено на вернісажі в Українському домі. "Художня кераміка" – один із розділів видання. Згадано імена керамістів Сергія і Надії Козаків.

- 1759. Безрукова Т.М. Харківський район: минуле і сучасне. Роздуми краєзнавця: Збірка статей. – Харків: Торнео, 2003. – 44 с.**

Збірка об'єднує 14 статей автора за 1999-2003 роки, надрукованих переважно в наукових виданнях. Це передусім роботи з історії селища Буди, Будянського фаянсового заводу та про діяльність засновника цього заводу, визначного промисловця межі ХІХ-ХХ століть М.С.Кузнецова. Також у збірці подано статті про проблеми вивчення тавр фаянсового заводу в Будах та про творчість будянського мистця-кераміста Галини Чернової. Серед інших, подано фото з персональної виставки Галини Чернової.

- 1760. Берест Роман. Випокан кераміка як носій історичної інформації // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.13-17.**

Автор робить спробу висвітлити найважливіші моменти гончарного виробництва, що пройшло тривалий шлях свого розвитку від кам'яного віку аж до писемних часів

нашої історії і яке несе важливу історичну інформацію про господарство, основні риси матеріальної та духовної культури її творців. Подано малюнок давньоруських форм горщиків та профілів вінець.

- 1761. Берест Ю.М., Осадчий Є.М. Археологічні пам'ятки околиць міст Охтирка і Суми // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.157-160.**

Під час археологічних досліджень округ міст Охтирка та Суми виявлено кераміку скіфського часу та доби пізнього українського середньовіччя, а також фрагменти глиняних виробів роменського та давньоруського часу.

- 1762. Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олесь Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – 144 с.: іл.**

Національний науковий щорічник охоплює публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію в 2002-му році. Тематичне спрямування матеріалів – від археології, історії, етнографії і мистецтва гончарювання до найрізноманітніших проблем технічної кераміки. До реєстру включено книги, брошури, журнали, буклети, статті, повідомлення, що надійшли до Гончарської Книгозбірні України та Національного архіву українського гончарства в Опішному. Всі бібліографічні позиції мають анотації (за винятком тих, у яких назва публікації відображає її зміст) та суцільну нумерацію, починаючи з першого випуску. Подано також огляд керамологічної літератури, інформацію про нові надходження до Гончарської Книгозбірні України, список добродійників.

- 1763. Біла, голуба, червона... // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №199-200. – 19 грудня. – С.11.**

Про лікувальні властивості глини.

- 1764. Білан А. У руслі модерної пластики // Українська культура. – 2003. – №8. – 3-4 с. обкл.**

Про виставку відомої закарпатської мисткині – Магдаліни Белень (Пуглик), що експонувалася у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Подано фото глиняних творів.

- 1765. Білокопитов Микола. Проникнення у дивосвіт // Демократична Україна. – 2003. – №30. – 18 квітня. – С.4.**

Про виставку молодого талановитого скульптора із Дніпропетровська – Аліни Бачуріної, яка експонувалася в галереї "Неф" Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника. Серед експонатів виставки – роботи, виконані в техніці пустотілої теракоти та кераміки. Подано фото художниці та її творів.

- 1766. Біляєва Світлана. Османська художня кераміка у Північному Причорномор'ї // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.76-79.**

Подано стислий аналіз колекційних матеріалів та їх художніх особливостей зі збірки художньої кераміки з Ізніку та Кютах'ї, отриманих під час археологічних досліджень міст-фортець Північного Причорномор'я – Очакова, Аккерману і Кютах'ї.

- 1767. Біляшівський Б.Б. Біляшівський Микола Федотович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.860.**

Про відомого археолога, етнографа, мистецтвознавця з Києва. Брав активну участь в організації кустарно-промислових виставок, зокрема, "Межигірський фаянс і порцеляна" (1925).

- 1768. Блажевич Н.В., Циндровська Л.О. Ходорівське городище зарубинецького часу // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.26-33.**

Про дослідження городища поблизу с.Ходорів Миронівського району Київської області. У культурному шарі виявлено кухонний та лискований зарубинецький посуд, а також його фрагменти. Подано малюнки глиняних виробів з городища.

- 1769. Близнюк Олександр. Майстри живопису із Закарпаття // Меркурій. – Донець, 2003. – №5. – С.64-65.**

Побіжно згадуються керамісти із Закарпаття – Ганна Горват, Михайло Попович, Мирослава Росул, твори яких представлено на виставці "Мистецтво Закарпаття у зібраннях музеїв Донеччини".

- 1770. Блюміна І.М. Бінах-Твердохліб Ірина Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.188.**

Про майстриню декоративно-ужиткового мистецтва, яка виготовляє також глиняні вироби.

- 1771. Бобровська О.В., Сиволап М.П. Поховання Черняхівської культури з підвісками- "кошиками" на Середньому Дніпрі // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.33-43.**

Під час дослідження могильника Черкаси-Центр виявлено мініатюрні гончарні посудини – горщик та миску. Подано опис та малюнки виробів.

- 1772. Болюсотерапія // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2003. – №49. – 5-11 грудня. – С.12.**

Про лікувальні властивості глини.

- 1773. Бондаревський Петро. Потрібно любити Україну! // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.140-141.**

Автор ділиться спогадами про своє знайомство з гончарями Опішного, зокрема з гончарською родиною Пошивайлів, про традиції місцевого промислу та про велику роботу з вивчення і популяризації українського гончарства, яку проводить Національний музей-заповідник українського гончарства, очолюваний Олесем Пошивайлом.

- 1774. Босак Микола. У Борзну, до Саєнка // Молодь України. – 2003. – №29. – 6 березня. – С.3.**

Про родовід Саєнків – Олександра, Ніни й Олесі, які друге століття трудяться на ниві мистецтва України. Зачинатель цього роду – один із найстаріших українських художників Олександр Саєнко – творив з глини, дерева, смоли.

- 1775. Браво, керамическая плитка! // Акцент. – Донецьк, 2003. – №8. – 17 января. – С.6.**

Подано рекомендації щодо вибору керамічної плитки за її призначенням.

- 1776. Брам Тамара. Школа забутих мистців // Шкільний світ. – Київ, 2003. – №21. – Червень. – С.8-9.**

Про відомого педагога, керівника Центру позашкільної освіти Жовтневого району м.Дніпропетровська – Тамару Федорівну Брам, яка навчає своїх вихованців декоративно-ужитковому мистецтву, зокрема ліпленню з глини.

- 1777. Будько Євген. Земля, вода і вогонь // Міжнародний туризм. – 2003. – №4. – Серпень-вересень. – С.68-70.**

Про творчість мистця-кераміста з Косова – Валентини Джуранюк. Подано фото її робіт.

- 1778. Буйських А.В., Зубар В.М. Lise Hannestad, Vladimir F. Stolba, A.N.Ščeglov (Eds.). Panskoe I. Vol.1. The Monumental Building U6. Aarhus University Press, 2002. 368 P., 191 Pl. ISBN 8772887702 // Археологія. – 2003. – №4. – С.140-146.**

Подано рецензію на названу книгу. До наукового обігу вводяться матеріали розкопок поселення Панське-1 та могильника, знайдених на території Західної Таврики. Ці археологічні комплекси, з-поміж іншого, мають важливе значення в розробці абсолютної хронології багатьох видів глиняної продукції.

- 1779. Бурдо Наталя. Керамічні моделі саней трипільської культури // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.25-30.**

З'ясовано історіографію проблеми вивчення моделей саней, специфічних виробів, характерних для енеолітичної культури Трипілля. Подано малюнки моделей саней з поселення Майданецьке на Черкащині.

- 1780. Вакуленко Л.В. Етнокультурна ситуація на Українському Закарпатті в першій половині I тис. н.е. // Археологія. – 2003. – №3. – С.56-67.**

Про знахідки ліплених та виготовлених на гончарному крузі глиняних виробів, виявлених у похованнях Закарпаття. Подано малюнки глиняних виробів, виготовлених на гончарному крузі, з могильників культури карпатських курганів.

- 1781. Вакуленко Тамара. Купайла і не тільки // Народне мистецтво. – 2003. – №3-4. – С.62-63.**

Про обласний дитячий фестиваль-конкурс традиційної народної культури “Краковее поле”, який проходив у Палаці культури Червонозаводського району міста Харкова. На третьому фестивалі-конкурсі з'явилася номінація “Традиційні народні промисли”. Це – вишивання, ткацтво, гончарство, писанкарство, витинання, розпис. Юні таланти також писали, ліпили, витинали і вишивали прямо в експозиційних залах.

- 1782. Василенко Ніна. Секрети декору і пафос екзотики // Голос України. – 2003. – №32. – 19 лютого. – С.3.**

- Про славуцький комбінат “Будфарфор”. Подано фото зразків продукції цього комбінату.*
- 1783. Вегеш М.М. Белень Магдаліна Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.441.**
Про творчу біографію мистця-кераміста із Закарпаття Магдаліни Белень (дівоче прізвище – Пуглик). Подано фото глиняного твору “Відданиця”.
- 1784. Веселка Світлана. Сашко, який малює вогнем // Українське слово. – Київ, 2003. – Ч.42. – 16-22 жовтня. – С.15.**
Про творчість чернігівського мистця Олександра Белозора. Суто вжиткову мальовку глечиків і куманців він зробив окремим самостійним видом мистецтва, для чого йому довелося винайти власну технологію малювання й випалювання кераміки зі склоемалями.
- 1785. Визначено лауреатів премії імені Панаса Мирного 2003-го // Ранковий експрес. – Полтава, 2003. – №28. – 15 травня. – С.1.**
Серед лауреатів обласної премії імені Панаса Мирного в номінації “Народна творчість, народні ремесла” названо кераміста Олексія Громого з Диканьки.
- 1786. Виноградская Л.И. Новгород-Северский в XIII-XV вв. (по историко-археологическим данным) // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.180-182.**
Під час археологічних досліджень міста Новгород-Сіверський виявлено кераміку XIII-XV ст., яка відображає розвиток форм і пропорцій глиняних виробів Лівобережного Подніпров'я з деякими притаманними північним землям особливостями.
- 1787. Винокур І.С. Генезис черняхівської культури на Волині і Поділлі // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.51-55.**
Про археологічні дослідження, які виявили наявність зарубинецької та пшеворської основ у формуванні черняхівської культури Волині і Поділля. Гончарний комплекс черняхівських пам'яток Волині включає форми посуду зарубинецької та пшеворської культур.
- 1788. [Виставка творів Сергія Радька] // Українське мистецтво. – 2003. – №1. – С.102.**
У рубриці “Новини, події, пленери, акції, проекти, виставки, симпозіуми” йдеться і про персональну виставку мистця-кераміста Сергія Радька, яка привернула увагу глядачів тонким проникненням у природу матеріалу – глини. Виставка експонувалася в галереї “Триптих” у місті Києві.
- 1789. Відейко Михайло. Об'ємні глиняні символи трипільської культури // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.31-34.**
Автор досліджує групу мініатюрних виробів з глини геометричної форми (кульки, конуси, напівсфери, циліндри тощо), знайдених на поселеннях трипільської культури. Археологи висловили різні думки щодо їх призначення. Є певні підстави вбачати в них символи, які застосовувалися під час культових церемоній та в облікових

операціях. Подано малюнки мініатюрних виробів із глини, знайдених на поселеннях Коновка (Чернівеччина) та Майданецьке (Черкащина).

- 1790. Відейко Михайло. Трипільське мистецтво у колекції “Платар” // Українське мистецтво. – 2003. – №2. – С.116.**

Про приватну колекцію родин Платонових та Тарут “Платар”, яка експонувалася у виставковому залі “Хлібня” Національного заповідника “Софія Київська”. Глиняні вироби, експоновані на виставці, демонстрували розвиток ремісничої майстерності та еволюцію художніх стилів стародавніх гончарів. Подано фото моделей споруд із глини.

- 1791. Відейко М. Ю. Трипільська цивілізація. – К.: Академперіодика, 2003. – 184 с.**
Подано матеріали археологічних досліджень Трипільської цивілізації. Дослідникам зроблено реконструкції гончарних майстерень, гончарних печей, висвітлено технологію виготовлення глиняних виробів трипільців. Подано малюнки глиняних виробів.

- 1792. Віцена Лідія. Світ неповторний образів і знаків // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №205. – 30 грудня. – С.4.**

Про персональну виставку творів сестер Аки Перейми і Тані Осадци з м.Трой (США), переданих у дар Полтаві. Серед експонатів виставки – живопис, скульптура, графіка, писанки, кераміка. Подано фото експонатів виставки.

- 1793. Виставка чорно-дымленной керамики // Киевский вестник. – Киев, 2003. – №74. – 18 декабря. – С.4.**

Про виставку димленої кераміки під назвою “Гармонія чорного” у Львівській художній галереї “Равлик”, де представлено вироби майстрів із села Гавареччина, що на Львівщині.

- 1794. В'ячеслава Олена. Світ Божий, як Великдень... // Образотворче мистецтво. – 2002. – №3. – С.20.**

Про Всеукраїнську великодню виставку декоративного мистецтва, яка експонувалася в м.Луганську. Виставка презентувала понад 200 творів мистців із 16 областей нашої держави. Серед розмаїття експонатів почесне місце займали твори гончарства знаних в Україні мистців з Косова, Вінниці, Одеси, Луганська.

- 1795. Гавр Ніна. Імператорський жест // Хрещатик. – 2003. – №6. – 17 січня. – С.8.**

Про першу в Росії Києво-Межигірську фаянсову фабрику, збудовану в 1798 році на території Межигірського монастиря. Унікальні колекції виробів, зроблених колись у Вишгороді, зберігаються в багатьох музеях України.

- 1796. Гавриш Петро. Ще один горщик із міста Гелон // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.119-120.**

Зроблено детальний опис горщика, фрагменти якого знайдено на Більському городищі. Автор відтворив давню посудину і вважає, що вона, найімовірніше, датується V ст. до н.е. і належить до порівняно рідкісних типів як за формою, так і за оздобленням. Подано фото відреставрованого горщика.

- 1797. Галаур Світлана. Будянський фаянс – візитка Харківщини // Урядовий кур'єр. – 2003. – №195. – 17 жовтня. – С.9.**

- Про національного лідера в галузі виробництва фаянсових художніх виробів – підприємство “Будянський фаянс”. Подано фото з виставки продукції заводу.*
- 1798. Гейко Анатолій. Про деякі особливості сушіння глиняних виробів скіфського часу // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.117-118.**
Про технологію повітряного сушіння глиняних виробів. Процес сушіння посуду в скіфський час залежав від сприятливих погодних умов і міг здійснюватися переважно в теплий період року (травень-вересень). Унаслідок цього, заняття гончарством мало сезонний характер і не виходило за рамки домашнього ремесла.
- 1799. Геренко Світлана. Історія краси // Сумщина. – Суми, 2003. – №80. – 12 липня. – С.4.**
Про нову експозицію відділу декоративно-ужиткового мистецтва Сумського художнього музею імені Н.Онацького. Серед інших експонатів – порцеляна, фаянс. Широко представлено продукцію порцелянового заводу А.Міклашевського (с.Волокитине Глухівського повіту), яка вироблялася впродовж 1839-1862 років.
- 1800. Гершкович Я.П. Взаємодії населення Степу та Лісостепу України за доби пізньої бронзи // Археологія. – 2003. – №3. – С.32-40.**
Розглянуто впливи не тільки сабатинівської та зрубної культур одна на одну, а й на тшинецьку культуру Лісостепового Правобережжя. Подано малюнок знахідок глиняного посуду різних культур.
- 1801. Гирман Ольга. [Огляд]: Українська керамологія: Національний науковий щорічник. 2002 /За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2002. – Кн.2. – 480 с. // Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – С.106-107.**
Подано огляд щорічника.
- 1802. Глечики і брилі з'їжджаються до музею // Україна молода. – 2003. – №162. – 5 вересня. – С.2.**
Про ярмарок народних ремесел, що проходив 6-7 вересня у Музеї народної архітектури та побуту України в Пирогово. Свої вироби представляли народні майстри з усієї України, серед яких були й гончарі.
- 1803. Голубець О.В. Безпалків Ольга Володимирівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.382.**
Про творчу біографію мистця-кераміста зі Львова. Подано фото глиняного твору Ольги Безпалків “Гайвороння”.
- 1804. Голубець Орест. Роздуми опісля... // Українське мистецтво. – 2003. – №2. – С.123-125.**
Про проект “Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття: 200 імен”. Згадуються імена львівських керамістів: Ольги Безпалків, Зіновія Берези, Ігоря Ковалевича, Ярослава Мотики, Зеновія Флінти, Уляни Ярошевич, Степана Андрусів, Ганни Липи, Василя Боднарчука, Ігоря Ходи; а також Неллі Ісупової, Володимира Онищенко з Києва; Миколи Теліженка, Івана Фізера з Черкас та інших мистців. Подано фото експонатів виставки.

- 1805. Голубець О.М. Білик Галина Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.618.**
Про мистця-кераміста зі Львова. У творчому доробку Галини Білик – декоративні тарелі й миски, чайні та кавові набори, вазы, інші вироби ужиткової кераміки.
- 1806. Гончар Іван. Хочу зробити музей гончарства Буковини! [Лист до редакції “Українського керамологічного журналу”] // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.143-144.**
Заслужений працівник культури України Іван Гончар з Чернівеччини ділиться своїми задумами щодо створення Музею гончарства Буковини та іншими творчими планами.
- 1807. Гриб А.Є. Бардачевський Василь Степанович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.248.**
Про творчу біографію гончаря, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України із с.Товсте, що на Тернопільщині.
- 1808. Грибанич Ілля. Народна кераміка Закарпаття в загально-українському контексті // Новини Закарпаття. – Ужгород, 2003. – №83-84. – 7 червня. – С.13.**
Про виставку “Закарпатська народна кераміка” в Закарпатському краєзнавчому музеї, на якій експонувалася різноманітний глиняний посуд.
- 1809. Гринь Григорій. Вісім полтавських див // Голос України. – 2003. – №169. – 10 вересня. – С.6.**
Про вісім найприкметніших місць Полтавщини, серед яких названо і столицю українського гончарства – селище Опішне. Подано фото опішненського гончаря Миколи Пошивайла за роботою.
- 1810. Груша Христофор. Дві фігурки з господньої глини // Голос України. – 2003. – №111. – 18 червня. – С.8.**
Про вернісаж двох мистців-керамістів – Галини та Юлії Яковенків, який проходив у Києві в галереї “Гончарі”. Подано фото творів Юлії Яковенко.
- 1811. Груша Христофор. Нью? Ну-ну!.. // Голос України. – 2003. – №27. – 12 лютого. – С.3.**
Про виставку “Неодягнені”, яка експонувалася в столичній галереї “Гончарі”. Згадуються імена мистців-керамістів – Ганни Липи, Надії Козак, Марка Галенка. Подано фото глиняних скульптур.
- 1812. Гуля Віктор. Керамічне виробництво XVII-XVIII ст.: зв'язки, еволюція форм, барвники // Нові дослідження козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.79-84.**
Здійснено аналіз орнаментальних мотивів кахель Черкащини. Їх розмаїття, а також наявність спільних рис свідчать, що попри всі негаразди пізнього середньовіччя, гончарні осередки продовжували продуктивно функціонувати і підтримувати між собою зв'язки. Подано зведену таблицю орнаментальних мотивів лицьових кахель XVII-XVIII століть.

- 1813. Гудак Василь. Народне мистецтво: національно-патріотичний і художньо-виховний вимір // “Національна ідея: українська перспектива”: Наукова конференція (14-15 лютого 2003 р., м.Львів). – Львів: Українська національна спілка педагогічних та наукових працівників Львівщини, 2003. – С.116-118.**
Про мистецтво як естетично-емоційний чинник сприйняття навколишнього середовища, яке сягає глибин сивої давнини. Із покоління в покоління передавалися мистецькі традиції, що знайшло відображення і в пам'ятках гончарства. Талановиті династії українських майстрів витворили барвисте й глибокофілософське народне мистецтво – гончарство. У формах, оздобі, специфіці призначенні й використанні глиняних виробів яскраво проявляються етнічні ознаки, що сягають часів Трипілья.
- 1814. Гудак Василь. Народні традиції сучасного формотворення кераміки // Львівська мистецька школа у контексті українського мистецтва ХХ століття: Матеріали 42-ї науково-теоретичної конференції професорсько-викладацького складу ЛАМ (м.Львів, 27-28 березня 2002 року). – Львів: Львівська академія мистецтв, 2003. – С.71.**
Йдеться про високий ступінь формо-сислової узагальненості, зібраності й багатозначності сучасного українського гончарства. На основі такого знаково-сислового формовияву можна вирішувати значний спектр тем, що уособлюють матеріальний і духовний світи сучасників.
- 1815. Данилюк Архип. З глини, дерева і соломи: Пам'ятки народної архітектури Західного Поділля. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2003. – 96 с.**
У книзі відомого українського етнографа розповідається про пам'ятки народної архітектури Західного Поділля, які автор дослідив за останні 20 років. Зібрані ним матеріали розкрили багатство конструктивних технологій спорудження будівель з глини та соломи із застосуванням тільки дерев'яних деталей.
- 1816. Дашевська О.Д., Голенцов А.С. Західнодонулавський курган доби бронзи // Археологія. – 2003. – №3. – С.5-15.**
Про матеріали розкопок стратифікованого кургану з похованнями доби ранньої та середньої бронзи в Західному Криму, де виявлено виразні поховальні ритуали і речовий супровід з антропоморфною скульптурою включно. Подано малюнок глиняних виробів з поховань.
- 1817. Дейна Г. Митці-земляки: (Короткий словничок) // Гадяцький вісник. – Гадяч, 2003. – №3. – 11 січня. – С.2.**
Подано біографічні відомості мистців Полтавщини: Григорія Грудницького – гончаря другої половини XVIII ст. з м.Гадяч; Андрія Степановича Діброви – художника, який працював на Баранівському фарфоровому заводі в Житомирській області; Івана Зарецького – етнографа, археолога та дослідника кустарних промислів Полтавщини, який був організатором Опішненської земської гончарної майстерні 1894 року; Зінаїди Петрівни Линник – опішненської майстрині гончарної мальовки, родом із с.Малі Будища Зіньківського району.
- 1818. Денисов Олег, Ведейко Михайло. Будівничі курганів // Голос України. – 2003. – №218. – 18 листопада. – С.12-13.**

Децо з історії українських земель 2750-2000 рр. до н.е., сліди якої помітні й донині в традиційних орнаментах, у формі і конструкції звичних предметів, від горщиків і казанків до елементів одягу. Йдеться, зокрема, і про спосіб виготовлення горщиків. Знахідки того періоду, а також поява час від часу в оздобленні кераміки ямної, шнурової і катакомбної культур символів, дуже поширених у трипільську епоху, дають підстави твердити, що знання й навички, необхідні для успішного розвитку цивілізації, було збережено впродовж тисячоліть. Подано фото посудини з магічним орнаментом із поховання катакомбної культури. На жаль, прізвище одного із авторів статті подано не вірно: слід читати – Відейко Михайло.

- 1819. Денисов Олег. Переможці гордого Іліона // Голос України. – 2003. – №228. – 2 грудня. – С.12-13.**

Про українські території як складову стародавнього світу в епоху бронзи. В розділі про контакти представників різних культур у ті часи йдеться і про “транспортну тару” – посуд середземноморського типу. Подано фото глиняного горщика з написом, знайденого поблизу Артемівська.

- 1820. Денисов Олег. Свідчення минулої епохи // Голос України. – 2003. – №222. – 22 листопада. – С.3.**

Про виставку, яка експонувалася в Києві, в Археологічному музеї НАН України, “Археологічні матеріали часів Османської імперії, що їх знайдено на території України”. Частина експозиції зайняв столовий і кухонний глиняний посуд. Подано фото турецького фаянсового глечика.

- 1821. Денисов Олег. Час “довгих мечів” // Голос України. – 2003. – №239. – 16 грудня. – С.18-19.**

Про могутню землеробську культуру – Сабатинівську (X-VII ст. до н.е.). Подано фото горщика чорноліської культури VII ст. до н.е.

- 1822. Дереза А.Ф., Клименко Р.Г. Боро Георгій Леонтійович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.536-537.**

Про художника декоративного мистецтва з Донецька, який створює переважно садово-паркові скульптури. Подано фото глиняної скульптури “Переможець”.

- 1823. Дереза А.Ф., Клименко Р.Г. Боро Ольга Сергіївна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.537.**

Про художника декоративного мистецтва з Донецька, яка для створення художніх робіт використовує переважно шмотну масу з поливою, дуніт, червону глину. Подано фото декоративної скульптури “Сусідка”.

- 1824. Десятерик Дмитро. Справжні Козаки // День. – 2003. – №78. – 7 травня. – С.1, 23.**

Інтерв'ю з відомими киявськими мистцями-керамістами Надією та Сергієм Козаками. Подано фото родини Козаків та їх глиняних творів.

- 1825. Дикий В.А., М'ялківський С.С. Баранівський фарфоровий завод // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.224.**

- Про підприємство, що спеціалізується на виготовленні продукції з фарфорової маси.*
- 1826. Дмитренко Наталя. Зліпила мама коника... // Україна молода. – 2003. – №8. – 16 січня. – С.13.**
У Києві, в Національному музеї Тараса Шевченка експонувалася виставка “Українська традиційна іграшка та лялька”. Серед інших експонатів було представлено порцелянові ляльки XVI століття, знамениті глиняні барині та свистунці з Опішного. На фото: порцелянові ляльки з колекції Тетяни Федорової.
- 1827. Драган Валентин. Друге життя простої білої глини // Киевские ведомости. – 2003. – №72. – 3 апреля. – С.14.**
Про акціонерне товариство “Коростенський фарфор”.
- 1828. Драган Валентин. Майстри вітчизняної порцеляни // День. – 2003. – №102. – 13 червня. – С.22.**
Про Коростенський фарфоровий завод – володаря Золотої Стели та Диплома якості. Подано фото продукції заводу.
- 1829. Дяченко В. Небожитель на землі // Українська газета. – Київ, 2003. – №40. – 23 жовтня-5 листопада. – С.10, 16.**
Про мистця-кераміста і графіка з Харкова Петра Мося.
- 1830. “Експерименти” // Галичина. – Івано-Франківськ, 2003. – №179. – 22 листопада. – С.8.**
Про виставку кераміки Петра Перекліти, що експонувалася в Івано-Франківському художньому музеї. Подано фото мистця та його свічника “Черняхівській культурі присвячується...”
- 1831. Євсєєва Ольга. Україна є, Україна буде! // Народне мистецтво. – 2003. – №1-2. – С.36-38.**
Про виставку народного та самодіяльного мистецтва Харківщини, що експонувалася у виставковій залі Харківського художнього музею. Серед представлених на виставці експонатів увагу глядачів привертала глиняні твори місцевих майстрів – Віктора Пузанка, Валерія Сороки, Назара Божинського. Подано фото експонатів виставки.
- 1832. Жаров Геннадій, Терпиловський Ростислав. Знахідка сіверянських прикрас у Верхоріччі Сули // Пам'ятки України. – 2003. – №4. – С.20-22.**
Під час розкопок поселення Мельники-1 поблизу села Андріяшівка Роменського району Сумської області було виявлено фрагменти ліплених і виготовлених на гончарному крузі горщиків волинцевського типу, кераміку епохи бронзи та XIX-XX століть.
- 1833. Жмурков Владислав. Аргумент для інвестора // Голос України. – 2003. – №9. – 17 січня. – С.14.**
Про роменське ЗАТ “Слобожанська будівельна кераміка” (СБК) та його керівника Івана Телюценка.
- 1834. Жмурков Владислав. Слобожанська кераміка завойовує серця // Голос України. – 2003. – №233-234. – 9 грудня. – С.5.**

Про лідера вітчизняної будівельної галузі – сумське підприємство “Слобожанська кераміка”.

- 1835. Журавлєв Д.В., Хршановски Л.** Светильники с острова Березань в собрании Государственного Исторического музея (Москва) // *Археологія.* – 2003. – №3. – С.15-21.

Про колекцію світильників з острова Березань, які зберігаються в Державному історичному музеї в Москві. Більшість світильників відносяться до іонійського виробництва і датуються від першої половини VI ст. до н.е. до межі VI-V ст. до н.е. Усі світильники з колекції виготовлено на гончарному крузі. Подано каталог та малюнки світильників з острова Березань.

- 1836. Загаєцька Олена.** В одвічних ритмах гончарного круга // *Образотворче мистецтво.* – 2003. – №1. – С.65.

Про відомого гончаря із Запорізького краю – Олександра Вільчинського. Серед доробку мистця – традиційні вироби (горщики, тикви, глечики, миски тощо), і витвори, позначені індивідуальною творчою фантазією (баклази, чаші, сільнички, перечниці тощо). Подано фото творів майстра.

- 1837. Задников С.А.** Античные амфоры начала VI в. до н.э. из раскопок зольника №28 Западного укрепления Бельского городища // *Археологічний літопис Лівобережної України.* – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.91-95.

Публікуються знахідки античних амфор кінця VII-VI ст. до н.е. з розкопок зольника №28 Західного укріплення Більського городища поблизу с.Більсь Котелевського району Полтавської області. Подано малюнки фрагментів античних амфор.

- 1838. Заїка Ірина.** Матеріали козацької доби з Городного // *Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей.* – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.73-76.

Одними з найцікавіших пам'яток козацької доби (XVI-XVIII ст.) на Слобідській Україні є городище та селище в селі Городне на Харківщині. Археологічні знахідки, виявлені під час проведення розкопувальних робіт у Городному, представлені переважно уламками побутової та архітектурно-декоративної кераміки. Подано малюнки знахідок.

- 1839. Загорко Вікторія.** Народна кераміка Межиріча у фондах Сумського художнього музею // *Український керамологічний журнал.* – 2003. – №2-4. – С.94-96.

Про колекцію кераміки села Межиріч Лебединського району Сумської області, представлену у відділі декоративного мистецтва Сумського художнього музею. Згадуються імена відомих гончарів межиріцького краю – Саміла Георгійовича Семенченка, Федота Романовича Падалки, Георгія Івановича Семеня.

- 1840. Залізник Л.Л., Каравайко Д.В., Маярчак С.П.** Археологічна експедиція НаУКМА 2002 року. Дослідження городища Пісочний Рів на Десні // *Магістеріум: археологічні студії.* – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2003. – Вип.11. – С.5-13.

Подано результати дослідження городища Пісочний Рів на Сіверщині, що відображають три періоди існування пам'ятки: мезолітичний (VII тис. до н.е.), юхнівський (V-III ст. до н.е.), роменський (VIII-X ст.). У культурному шарі виявлено ліплені та виготовлені на гончарному крузі вироби юхнівської та роменської

культур. Подано малюнки глиняних виробів юхнівської культури VI-V ст. до н.е. та роменської культури IX-X ст.

- 1841. Звітують відділення // Вісник Національної академії наук України. – 2003. – №7. – С.58-75.**

Про підсумки діяльності відділень Національної академії наук України в 2002 році. У розділі "Філологічні науки, мистецтвознавство, етнологія" йдеться, зокрема, про те, що з метою забезпечення сприятливих організаційних умов для розвитку в Україні фундаментальних та прикладних досліджень у галузі керамології створено Відділення керамології Інституту народознавства НАН України.

- 1842. Зіненко Тетяна. "Обрій біг загальмував..." (Сергію Радьку – 40!) // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.138-139, 190-191.**

Про творчість мистця-кераміста Сергія Радька.

- 1843. Зіненко Тетяна. Симпозіуми монументальної керамічної скульптури в Україні (мистецтвознавчі аспекти) // Міст (Мистецтво, історія, сучасність, теорія): Наукова збірка. – К.: ВХ[студіо], 2003. – С.63-68.**

Про симпозіуми монументальної глиняної скульптури, що є одним із чинників формування творчої особистості художника. Подією в житті українських та іноземних художників названо ряд симпозіумів керамістів: у Полонному на Хмельниччині (1993), в Охтирці на Сумщині (1994-2001), в Комсомольську на Полтавщині (1995), в Полтаві (1998), в Опішному на Полтавщині (1997-2001), в Слоб'янську на Донеччині (2001). Подано коротку характеристику робіт відомих керамістів, які брали участь у симпозіумах в Опішному та Слоб'янську: Леоніда Богинського (Київ), Андрія Ільїнського (Київ), Гії Міміношвілі (Київ), Володимира Онищенка (Київ), Сергія Радька (Опішне), Світлани Пасічної (Полтава), Ярослава Славінського (Львів), Тетяни Потапенко (Львів), Ольги Безпалків (Львів), Володимира Шаповалова (Харків), Георгія Бєро (Донецьк). Подано фото глиняних робіт: "З глибини віків" Леоніда Богинського, "Сполохані мрії" Володимира Хижинського, "Контакт скульптур" Гії Міміношвілі.

- 1844. Зіненко Тетяна. Vivat, керамізіція! // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.127-133.**

Автор ділиться власними враженнями від низки виставок кераміки, які вдалося переглянути в 2002 році. Названо імена відомих мистців-керамістів, серед яких – Григорій Протасов, Андрій Ільїнський, Марко Галенко, Ірина Мамаєва, Мирослава Росул, Вячеслав Вінковський, Наталя Борецька-Грабар, Ярослав Борецький, Леся Рось, Олень Рось, Євген Єзунів, Олексій Трачук, Людмила Смолякова, Франя Калюжна, Неллі Ісупова, Ілля Ісупов, Сергій Радько, Володимир Хижинський, В.І.Мироненко, Р.В.Оврах, А.В.Даниленко. Подано фото експонатів виставок.

- 1845. Зіненко Наталя. Пейзажі Миколи Кутняка // Хрещатик. – 2003. – №10. – 24 січня. – С.16.**

Про персональну виставку члена Національної спілки художників України Миколи Кутняка, яка проходила в галереї мистецтв Києво-Могилянської академії. Художник-монументаліст працює у різних техніках – мозаїки, вітражу, карбування, кераміки, живопису, графіки, розпису.

- 1846. Зінченко Наталя. Слідами Атлантиди // Хрещатик. – 2003. – №170. – 14 листопада. – С.13.**
Про відкриття наприкінці XIX століття видатним археологом Вікентієм Хвойкою Трипільську культуру. Орнаменти кераміки тієї доби багато розповідають про світогляд прадавньої людини. Подано фото зразків трипільської кераміки.
- 1847. Зіновчук М. Будні довбиських фарфоровиків // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №31. – 23 квітня. – С.2.**
Про ТОВ “Корал”, “Довбиський фарфоровий завод” на Житомирщині.
- 1848. Зінько В.М. Міжнародна археологічна конференція “IV боспорські читання” // Археологія. – 2003. – №4. – С.159-162.**
Про міжнародну конференцію “IV боспорські читання”, що проходила 20-24 травня 2003 року в м.Керч АР Крим, тема якої – “Боспор Кімерійський і варварський світ у період античності і середньовіччя”. Частину доповідей було присвячено результатам новітніх археологічних розкопок, під час яких було виявлено глиняні вироби.
- 1849. Зінько В.М. Сільська округа боспорського міста Німфей у VI-III ст. до н.е. // Археологія. – 2003. – №3. – С.68-82.**
Подано матеріали археологічних досліджень сільської округи Німфея. В культурних шарах виявлено фрагменти кераміки кінця VI-початку III ст. до н.е. Подано малюнок кераміки з поселення Героївка-2.
- 1850. Зрілість віку і таланту // Образотворче мистецтво. – 2003. – №2. – С.20-21.**
Про черкаських мистців різних спрямувань. Серед них – художник новітньої генерації Микола Теліженко. Його творчі задуми знаходять своє втілення в графіці, малярстві, гончарній пластиці, справжнім майстром якої він є. Подано фото його глиняної скульптури “Роксолана”.
- 1851. Зруйнувати “до основанья... А затем?..” // Ранковий експрес. – Полтава, 2003. – №22. – 17 квітня. – С.1, 3.**
Про Спеціалізовану художню школу-інтернат I-III ступенів “Колегіум мистецтв у Опішному”, що входить до структури Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, та проблеми, пов’язані зі збереженням цілісного майнового комплексу унікального музейного закладу на терені України.
- 1852. Іванова Ольга. Два предмети зі столового сервізу графа Олександра Безбородька з колекції Національного музею історії України // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.70-74.**
Про два предмети XVIII ст., що відносяться до групи замовленого порцелянового посуду і зберігаються в колекції Національного музею історії України. Подано фото посуду зі столового сервізу графа Олександра Безбородька.
- 1853. Іванова С.В., Петрова К.А., Будикін І.А., Сміленко І.А. Найдавніший кам’яний ярк з поселення Грибівка IV // Археологія. – 2003. – №2. – С.123-127.**
Подано матеріали дослідження поселення біля с.Грибівка Овідіопольського району Одеської області. У культурному шарі виявлено колекцію глиняних виробів, що складається з 1483 фрагментів ліплених посудин і кількох десятків фрагментів

виготовлених на гончарному крузі посудин, у тому числі й амфор. Більшість кераміки належить до сабатинівської культури епохи пізньої бронзи. Також виявлено 5 глиняних виробів, що мають форму яєць. "Глиняні яйця" є досить рідкісною знахідкою на пам'ятках середньо- та пізньобронзової доби. Подано малюнки глиняних виробів з поселення Гривівка-IV.

- 1854. Іванова Світлана. До питання про кераміку і ментальність давніх суспільств (за матеріалами доби ранньої бронзи Північно-Західного Причорномор'я // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.18-24.**

Порушено проблему семантики посуду з ямних поховань на основі гончарних матеріалів з фондів Одеського археологічного музею Національної академії наук України, отриманих у результаті розкопок на території Одеського регіону. Подано малюнок кераміки ямної культури.

- 1855. Іванова Світлана. У чарівному світі української кераміки // Телеграфъ. – Київ, 2003. – №33. – 14 серпня. – С.21.**

Про роботу дизайн-студії "Череп'яний ранок" у Кременчуці. Творчу майстерню створено для дітей, які мають бажання ближче познайомитися з гончарним мистецтвом.

- 1856. Іванцов І.О. Стародавній Київ /За редакцією доктора філософських і кандидата історичних наук Ю.В.Павленка. – К.: Фенікс, 2003. – 368 с.**

Книга є спробою автора, на підставі археологічних та літературних матеріалів, побудувати історію давнього Києва (виникнення міста, його політична роль, топографія, господарство, побут та культура населення). Подано малюнки і фотографії глиняних посудин, фрагментів кераміки.

- 1857. Івашків Галина. Основні етапи формування збірки народної кераміки в Музеї етнографії та художнього промислу // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.44-59, 173-179.**

Про збірку української народної кераміки та основні етапи її формування у фондах Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України. Автор робить акцент як на окремих колекціях кераміки, так і на найбільш значних постатях її збирачів.

- 1858. Івашків Надія. Диво-глина // Порадниця. – Київ, 2003. – №5. – 30 січня. – С.2.**

Про лікувальні властивості глини.

- 1859. Ісаченко Леонід. Дух теракотової глини // Урядовий кур'єр. – 2003. – №196. – 18 жовтня. – С.15.**

Про Іллю Васеловича – єдиного на Буковині скульптора, що працює в жанрі теракотової скульптури. Подано фото творів мистця.

- 1860. Каверін Юрій, Павленко Галина. На ярмарку майстрів // Сільський час. – Київ, 2003. – №73. – 26 вересня. – С.16.**

Про традиційний вересневий ярмарок, що проходив у Музеї народної архітектури та побуту України. Подано фото гончарних виробів з Черкащини.

- 1861. Калинин Анатолий. Заметки об истории сосудов с секретами в Украине // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.98-100, 187.**

Автор подає зібрані ним відомості про український глиняний посуд із секретами. Такий посуд є в музеї Миргородського керамічного технікуму імені Миколи Гоголя, Полтавському художньому музеї, Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному. Подано фото виробів із секретами.

- 1862. Калиновська Світлана. Край, оспіваний не тільки Гомером // Голос України. – 2003. – №122. – 4 липня. – С.9.**

Розповідь про Балаклаву та балаклавську майоліку зокрема. Подано фото майолікових виробів.

- 1863. Карунна Ольга. [Огляд]: Крутенко Наталія. Розповіді про кераміку. – К.: Либідь, 2002. – 252 с.; іл. // Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – С.101-103.**

Подано огляд зазначеної книги.

- 1864. Карунна Ольга. [Огляд]: Микола Вакулєнко. Альбом. – Опішне: Українське Народознавство, 2002. – 72 с.; іл. // Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – С.99-100.**

Подано огляд зазначеного альбому.

- 1865. Кераміка и сантехника. – 2003. – №1. – 62 с.**

Ілюстрований щоквартальний журнал – практичний посібник для покупця будівельної кераміки в Україні.

- 1866. Кераміка: стиль и мода. – 2003. – №1. – 128 с.**

Спеціалізоване періодичне видання – єдиний в Україні проект у сфері облицювальної плитки, покликаний надавати інформаційну допомогу спеціалістам і споживачам кераміки.

- 1867. Кераміка для техніки // Вісник Національної академії наук України. – 2003. – №2. – С.68.**

У науково-технологічному центрі “Реактивелектрон” (Донецьк) відпрацьовано технологічні режими виготовлення керамічних конденсаторних матеріалів з великим спектром функціональних характеристик.

- 1868. Керамічна школа // Своїми руками. – Полтава, 2003. – №6. – 15 березня. – С.5.**

Подано практичні поради щодо укладання керамічної плитки.

- 1869. Керамічний світ Віри Томашевської // Культура і життя. – 2003. – №8-9. – 30 квітня. – С.6.**

Про персональну виставку відомої київської мисткині-керамістки Віри Томашевської, що експонувалася в галереї “Акварель”.

- 1870. Кильдау Анна. Загляни в её сад // Академия. – 2003. – №6. – С.56-63.**

Про людину особливої ментальності, мисткиню-керамістку, автора багатьох персональних виставок – Неллі Ісупову, та її оригінальну творчість. Подано фото художниці та її робіт.

- 1871. Кильдау Анна. Он-дизайн! Теория минимализма Павла Гудимова // Академия. – 2003. – №2. – С.64-71.**
Про використання кераміки в інтер'єрному дизайні. Подано фото глиняних виробів.
- 1872. Кильдау Анна. Хеппи-арт Сергея Герасименко // Академия. – 2003. – №4. – С.36-41.**
Про творчість молодого київського мистця кераміста Сергія Герасименка. Подано фото художника та його творів.
- 1873. Клименко О.О. Бердник Іван (Ян) Карлович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.454.**
Про майстра художньої кераміки з Ужгорода. Розвиваючи традиції закарпатської народної кераміки, створював довжанки, пивники, корчаги, тарелі.
- 1874. Клименко О.О. Білик-Пошивайло Анастасія Савівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.791-792.**
Подано біографічні відомості про Заслуженого майстра народної творчості України, майстриню народної глиняної скульптури з Опішного, що на Полтавщині.
- 1875. Клименко О.О. Білоокий Карпо Петрович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.821.**
Про гончаря із селища Смотрич Хмельницької області. Подано фото глиняного посуду, виготовленого Карпом Білооким у 1950-ті роки.
- 1876. Клименко О.О. Біляк Василь Андрійович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.787.**
Про члена Спілки художників України, відомого гончаря з Опішного, що на Полтавщині. Виготовляв глиняний посуд-скульптуру, куманці, тарілки, баклаги, барильця тощо.
- 1877. Клименко О.О. Біляк Параска Петрівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.858.**
Про народну майстриню гончарної мальовки із с.Міські Млини Зіньківського району Полтавської області. Оздоблювала посуд рослинною орнаментикою.
- 1878. Клименко Олена. Спогади про Смотрич // Народне мистецтво. – 2003. – №3-4. – С.40-43.**
Про один із подільських гончарних осередків – Смотрич Дунаєвецького району Хмельницької області. Подано фото мисок та полумисків.
- 1879. Клименко Олена. [Рецензія]: Український керамологічний журнал, 2001-2002 // АНТ. – 2003. – №10-12. – С.149-150.**
Огляд п'ятого номера "Українського керамологічного журналу", який видається щоквартально Інститутом керамології – відділенням Інституту народознавства НАН України та Національним музеєм-заповідником українського гончарства в Опішному.

- 1880. Клименко О.О., Ханко В.М. Білик Іван Архипович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.788.**
Подано коротку творчу біографію Заслуженого майстра народної творчості, гончаря з Опішного Зіньківського району Полтавської області Івана Білика, його фотопортрет та фото зооморфної скульптури “Лев”.
- 1881. Ковалева И.Ф. Стратифицированные энеолитические курганы в Криворожском течении Ингульца // Археологичний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.58-63.**
Про поховання культур степового енеоліту з курганів поблизу м.Інгулець та с.Зелений Гай Дніпропетровської області. Серед знахідок – глиняні посудини, що мають аналогії в касперовській та усатівській кераміці. Подано малюнки глиняних посудин з кургану Дубова Могила (м.Інгулець).
- 1882. Коваленко Оксана. Археологічні дослідження на Соборному майдані у Полтаві // Нові дослідження пам’яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.54-59.**
Наведено результати вивчення матеріалів, отриманих під час археологічних досліджень, які проводилися на території Соборного майдану в Полтаві. Подано малюнки гончарних виробів з досліджених об’єктів.
- 1883. Ковальчук Остап. Стверджуючись // Образотворче мистецтво. – 2003. – №1. – С.46-47.**
Про виставки молодих художників, які експонувалися в залах Київської організації Національної спілки художників України. Особливо відзначено твори молодих гончарів, у яких гармонійно поєдналися глибинні народні традиції і сучасні пошуки виразної національної форми. Подано фото скульптури Володимира Хижинського “А частя – воно як пташка...”
- 1884. Когут Орест. Музей в печері // Киевские ведомости. – 2003. – №186. – 29 августа. – С.18.**
Про музей трипільської культури, відкритий при Борщівському районному краєзнавчому музеї у печері Вертеба. Подано фото експонатів музею, серед яких є й гончарні вироби.
- 1885. Козир Ірина. Загадка, якій шість тисяч років // День. – 2003. – №51. – 21 березня. – С.8.**
Про археологічні дослідження трипільського поселення IV-III тисячоліть до н.е. в с.Володимирівка Новоархангельського району Кіровоградської області. Виявлено глинобитні будинки, фрагменти глиняних виробів. Подано малюнки глиняних мальованих посудин і статуеток з мальовкою та реконструкції трипільського будинку із с.Володимирівки.
- 1886. Козловська Валентина. Колекція кераміки Донецького обласного художнього музею // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.92-93, 185-186.**
Про колекцію кераміки Донецького обласного художнього музею. Представлено кераміку провідних осередків гончарства: Василькова (Київщина), Косова (Івано-Франківщина), Опішного (Полтавщина), Києва. Серед експонатів – роботи Михайла

Денисенка, Надії та Валерія Протор'євих, Івана Білика, Олександри Селюченко, Параски Біляк, Анастасії Білик-Пошивайло, Михайла Китриша, Дмитра Головка, Олександри Грядунової. Є 2 кахлі Олекси Бахматюка, посуд Павлини Цвілик, Михайла Волощука, Михайла Роциб'юка, Михайла Галаса. Кераміку Донеччини репрезентовано роботами Людмили Войтенко, Наталії Пензіної, Тараса Коцури, Тетяни Лисенко, Георгія і Ольги Бєро, Федора Куркчі. Слов'янський керамічний комбінат представляють художники Ганна Салій, Людмила Уршанова, Володимир Клинський, Григорій Карпенко, Володимир Ковальов, а також Олександр Шевченко і Андрій Штепа із с.Прелесне Слов'янського району. Дружківський фарфоровий завод представляють художники Василь Ковальчук, Сергій Федяєв, Ніна Василенко, Віктор та Катерина Банникові.

- 1887. Козюба Віталій, Орлов Руслан, Чекановський Андрій. Пізньосередньовічні матеріали з досліджень Вишгорода 2002 р. // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.47-48.**

Під час проведення рятувальних та охоронних археологічних робіт у 2002 році в зонах здійснення новобудов на території давнього Вишгорода на Київщині виявлено рештки комплексу гончарного горна другої половини XVII ст. Подано опис конструкції печі.

- 1888. Колодко Олександр. Кераміка: наш біль, наші сумніви, наша надія // Прапор перемоги. – Миргород, 2003. – №23. – 19 березня. – С.4.**

Про Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя.

- 1889. Коваленко Віта. Сорочинський ярмарок – наша історія, культура і гордість // Районні вісті. – Глобине, 2003. – №68. – 30 серпня. – С.2.**

Про Сорочинський ярмарок, на якому були представлені вироби з глини: макітри, глечики.

- 1890. Кореневич Леонід. Голос давно занімилих племен // Урядовий кур'єр. – 2003. – №236. – 13 грудня. – С.8-9.**

Про унікальну книгу-альбом художниці Зінаїди Васіної "Український літопис вбрання", в якій йдеться зокрема і про те, що фактура прадавнього одягу відтворюється і за відбитками на давній кераміці.

- 1891. Котова Н.С. Періодизація та хронологія азово-дніпровської культури // Археологія. – 2003. – №2. – С.3-10.**

Про періодизацію та хронологію азово-дніпровської культури, що входить до Маріупольської культурно-історичної області. Серед матеріалів I і II періодів розвитку азово-дніпровської культури виявлено кераміку з гребінцевим орнаментом, характерним для першого періоду та посудини з орнаментом із наколювання та прокреслених ліній, типовим для другого періоду азово-дніпровської культури. Подано малюнки гончарних виробів.

- 1892. Кракало І.В. Черняхівське поховання з мечем поблизу с.Максимівка під Кременчуком // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.126-127.**

Про знахідку двох двовушкових глеків черняхівської культури, виготовлених на гончарному крузі, виявлених у похованні поблизу с.Максимівка Кременчуцького району на Полтавщині. Подано малюнок глека з поховання.

- 1893. Кретеви́ч-Шко́льна О., Жеже́ра В. Геній, який став глиною // Голос України. – 2003. – №187. – 4 жовтня. – С.3.**

Про відомого мистця-кераміста Михайла Жука – засновника Одеської школи художньої кераміки. Згадуються його учні: Світлана Голембовська, Марія Бебешко-Криворукова, Олександр Сорокін.

- 1894. Кубицька Ната́лія. Гончарні печі села Рокита на Волинському Поліссі (історія розвитку, конструктивні особливості горнів та технологія випалу виробів) // Вісник Львівської академії мистецтв: Збірник наукових праць. – Львів: ЛАМ, 2003. – Вип.14. – С.212-221.**

Уперше розглядається питання конструкції круглих горнів та способи випалювання димлених гончарних виробів у селі Рокита на Волинському Поліссі. На цих теренах прослідковуються технологічні традиції, що сягають давньослов'янських часів. Автор порушує проблему відродження місцевого гончарного промислу, що характеризується декоративністю, екологічною чистотою та економічністю виготовлення.

- 1895. Кубицька Ната́лія. Майстри гончарного ремесла с.Рокити Старовижівського району // Минуле й сучасне Волині й Полісся: народна культура – шлях до себе: Збірник наукових праць. Матеріали Волинської обласної науково-етнографічної конференції (м.Луцьк, 10-11 квітня 2003 року). – Луцьк: Волинський краєзнавчий музей, 2003. – Вип.11. – С.91-93.**

Про гончарний промисел с.Рокита Старовижівського району, на Волині. Балачук Василь, Балачук Олексій, Балачук Костянтин, Гаврилюк Василь, Гаврилюк Йосип, Гаврилюк Кирило, Гаврилюк Петро, Гаврилюк Кирик, Грицюк Артем, Гришук Іван, Мороз Данило, Патейчук Федір, Пилипко Григорій, Радчук Мирон, Рибачук Степан, Терешук Степан, Ткачук Адам, Якимук Андрій, Якимук Наум, Якимук Петро, Полінка Григорій, Бондар Василь, Патейчук Василь, Патейчук Галина, Мороз Іларіон – неповний перелік рокитянських майстрів-гончарів, одні з яких жили ще за часів кріпацтва, діяльність інших припала на наші часи.

- 1896. Кубицька Н.В. Гончарські осередки північних районів Волинського Полісся // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Зб. наук. праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2003. – Вип.8. – С.11-19.**

Нові етнографічні та мистецтвознавчі аспекти народної кераміки осередків північної частини Волинського Полісся, досліджені автором, доповнюють цілісну картину розвитку гончарного ремесла як мистецького явища в народній культурі Полісся. На основі літературних, музейних матеріалів та авторських польових досліджень у с.Рокита та с.Дубечне прослідковано художні та технологічні особливості основних типів побутових виробів. Своєрідність кераміки цієї території визначає димлений посуд, кулеподібність форм виробів та застосування лискованого орнаменту.

- 1897. Кубицька Н.В. Традиційні орнаментальні мотиви димленої кераміки с.Рокита Старовижівського району. Композиційний аналіз // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ: Збірник наукових праць. – Рівне: Міжнародний університет “РЕГІ” ім.Степана Дем’янчука, 2003. – Вип.IV. – Ч.II. – С.55-60.**

На основі методу композиційного аналізу й мистецтвознавчого синтезу описано традиційні орнаментальні композиції димленого посуду с.Рокита Старовижівського району Волинської області. Різновиди орнаментів та їх розміщення на поверхні димлених виробів, технічні та композиційні прийоми виконання дозволили визначити характерні риси народного декорування на території Волинського Полісся.

- 1898. Кубицька Н., Охріменко Г. Глиняні птахи у віруваннях та мистецтві // Історія релігії в Україні: Праці XIII-ї Міжнародної наукової конференції. Львів, 20-22 травня 2003 р. – Львів: Логос, 2003. – Кн.1. – С.38-42.**

Про використання сакральних глиняних виробів, зокрема птахів, як атрибутів весняних ритуальних дійств у населення лужицької культури, що заселяло Східну Німеччину, Польщу, Чехію, Словаччину, Західну Україну наприкінці бронзового віку. Подано малюнки глиняної пластики із зображенням птахів.

- 1899. Кубицька Н.В., Охріменко Г.В., Охріменко В.Г. Феномен стжижівської культури (мистецький аспект) // Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. Збірник наукових праць /Культура Волині: історія та сучасність. – Рівне: Міжнародний університет “РЕГІ” ім.Степана Дем’янчука, 2003. – Вип.IV. – Ч.II. – С.77-81.**

Про одне з цікавих культурних явищ в історії Волині та Волинського Полісся початку бронзового віку – стжижівську культуру. Проявом її мистецтва і ремесла є кераміка, прикрашена відтиском шнура.

- 1900. Кузько Олександр. Живильна енергетика // Хрещатик. – 2003. – №18. – 7 лютого. – С.16.**

Про виставку дитячої іграшки в Національному музеї Тараса Шевченка. Серед експонатів глядачів цікавили композиції “Мені тринадцятий минало”, “Воли з гарбою”, білосніжні глиняні птахи з Опішного, що на Полтавщині.

- 1901. Кулатова І.М. Поховання із дзеркалом в околиці Більська // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – 2 с. обкл.**

Подано матеріали дослідження одного з курганів Перещепинського курганного некрополя I поблизу с.Більськ Котелевського району Полтавської області. Серед інших знахідок виявлено 46 фрагментів місцевого ліпленого й античного тарного посуду, глиняне кружало посудиноподібної форми, невеликий ліплений горщик. Подано фото глиняного горщика.

- 1902. Кулатова І.М. Про деякі старожитності пізньоскіфської доби у межиріччі Ворскли і Сули // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.114-117.**

Про знахідки кераміки на поселеннях у Нижньому Посуллі, на лівому березі Дніпра і в Поворсклі, у тому числі залишки поселення I ст. до н.е. – I ст. н.е. в урочищі

Городище біля смт. Котельва Полтавської області. Заслужують на увагу матеріали поховання з інвентарем, виявлені в с. Правобережна Кишенька Кобеляцького району Полтавської області, зокрема ліплений пізньоскіфський горщик і кружало. Подано малюнки фрагментів кераміки з городища.

- 1903. “Купіть мого кабанчика” // Донбасс. – Донецьк, 2003. – №165. – 9 сентября. – С.1.**
Про свято ремесел “Осінній ярмарок”, що проходило в Музеї народної архітектури та побуту України (Пирогово, 6-7 вересня 2003 року). На святі свою майстерність продемонстрували гончарі, вишивальниці, ткалі, різьбярі та майстри плетіння з усіх регіонів України. Подано фото майстра з Опішного – Віктора Комаревцева.
- 1904. Курочка Тамара. “Вишневе диво” – на Варвари // Зоря Полтавщини. – 2003. – №201. – 23 грудня. – С.1.**
Про мистецький захід “Вишневе диво”, що відбувся в Полтавській обласній бібліотеці для дітей, на якому юні керамісти презентували виставку власних творів “Симфонія глини”.
- 1905. Лабінський М.Г. Башло Володимир Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.350-351.**
Подано коротку творчу біографію львівського художника-кераміста.
- 1906. Ларіонов Павло. Порцелянова веселка // Урядовий кур’єр. – 2003. – №84. – 8 травня. – С.16.**
Про лідера з виробництва фарфору в Україні – АТЗТ “Коростенський фарфор”. Подано фото виробів підприємства.
- 1907. Латанський С.В. Береженко Лілія Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.489.**
Про творчість художника-кераміста із Запоріжжя. Виконує монументальні роботи – розписи, рельєфи, а також вироби з глини. Перевагу віддає анімалістичній та антропоморфній скульптурі. Подано фото глиняного твору “Бесіда”.
- 1908. Латанський С.В. Береженко Сергій Лукич // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.489.**
Про художника-кераміста із Запоріжжя. Виконує монументальні роботи – мозаїчні панно, глиняні рельєфи, розписи. Подано фото глиняної скульптури “Сонет”.
- 1909. Лебеденко Н. В “країні чудес” // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2003. – №27. – 12 квітня. – С.6.**
Про свято, яке відбулося в Будинку дитячої та юнацької творчості м. Чигирин. На ньому було представлено живопис, петриківський розпис, вироби з глини, а юні гончарі розповіли про технологію обробки глини.
- 1910. Лебеденко Н. Чигирин може стати столицею українського гончарства // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2003. – №51. – 16 липня. – С.2.**
Про відкриття в Чигирині Першого всеукраїнського молодіжного симпозіуму гончарного мистецтва “Чигирин-2003”, на який прибули майстри із Черкас, Києва,

Вінниці, Запоріжжя, Кременчука, Умані, Луцька, Сумщини та Львівщини. У роботі симпозиуму взяли участь: Я.М.Брюховецький, О.О.Вільчинський, В.А.Онищенко, Ф.Ф.Шковира, С.О.Спасьонов, І.П.Кривенець, С.В.Комар. Дитячу глиняну іграшку представляла А.П.Кізян з Умані. Подано фото учасників симпозиуму зі своїми творами.

- 1911. Левада Максим. Могильник Черепашинці: спроба архівної реконструкції досліджень археологічної пам'ятки // Пам'ятки України. – 2003. – №4. – С.12-19.**

Подано світліну, де зображено глиняний посуд черняхівської культури, що походить з могильника біля с.Черепашинці (тепер – Калинівського району Вінницької області).

- 1912. Левицька Н.М. Беляєва Лейла Абдукаримівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.582.**

Подано відомості про львівську художницю декоративно-ужиткового мистецтва (кераміка). Твори вирізняються пластичністю, досконалим знанням технології кераміки.

- 1913. Ликова Оксана, Пошивайло Олесь. Скарби Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.34-43, 161-172.**

Про Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному – багатофункціональний заклад, де, доповнюючи один одного, діють декілька структурних підрозділів. Фондову колекцію кераміки поділено на 7 секторів. Подано коротку характеристику кожного сектора.

- 1914. Лисенко Людмила. Сон літньої ночі // Українське мистецтво. – 2003. – №1. – С.96-99.**

Про триенале скульптури. Виставка відбулася на початку літа 2002 року в Будинку художників у місті Києві. Серед відзначених – робота з шмоту "Іван Васильович" Юлії Новак. Подано фото експонатів виставки.

- 1915. Лисенко Тамара. Гончарний спадок слобожан // Народне мистецтво. – 2003. – №1-2. – С.60.**

Про Заслуженого майстра народної творчості України Федора Гнідога з Валок на Харківщині, який пройшов шлях від гончаря-кустаря до видатного майстра народного мистецтва, та про його обдарованого учня Бориса Цибульника – Заслуженого майстра народної творчості України. Подано фото Федора Гнідога та його творів.

- 1916. Литвиненко Н. Скульптор, який "зліпив" свою долю // Сільські вісті. – 2003. – №58. – 22 травня. – С.2.**

Про скульптора Василя Корчавого з Поділля, який створює свої роботи із дерева, глини й каменю.

- 1917. Литвиненко Світлана. Лексика гончарів у діалектах української мови // Слов'янський збірник. – Полтава: Слов'янський клуб, 2003. – Вип.2. – С.162-170.**

Аналізуються лексеми на означення майстра, який виготовляє вироби з глини, та на означення найпоширеніших видів глиняного посуду – горщика та глечика. Серед

них є як діалектизми, так і слова, що увійшли в літературну мову. Спостереження над гончарними термінами, які увійшли у загальнонародну українську мову, підтверджують їх генетичну давність.

- 1918. Литвиненко Світлана. Макаровоярівська керамічна школа // Народне мистецтво. – 2003. – №1-2. – С.55.**

Про діяльність Макаровоярівської керамічної школи, яка за короткий час свого існування залишила позитивний слід у гончарному мистецтві Луганщини. Вона не тільки підготувала багато кваліфікованих мистців, але й була центром поширення художньої і технічної грамотності для майстрів гончарного промислу.

- 1919. Лісовий Олег. Відблиск гартованої сталі // Слово Просвіти. – 2003. – Ч.33. – 13-19 серпня. – С.16.**

Про мисткиню із села Соснівка, що на Львівщині, – Оксану Смеречинську-Мартинівич, яка разом зі своїми учнями експонувала в Києві виставку кераміки та живопису на склі. Вироби з глини, представлені майстринею та її учнями, – це різноманітний посуд і скульптура. Частина виставки складають вироби з димленої лискованої кераміки. Подано фото: майстриня зі своїми учнями та глиняні твори.

- 1920. Лугова Л.М. Кургани епохи бронзи поблизу селища Білики у Поворсклі // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.64-69.**

Подано матеріали розкопок двох курганів біля с.Білики Кобеляцького району Полтавської області. Серед знахідок – ліплена посудина, яка за формою та орнаментом має аналогії серед кераміки інгульських пам'яток пізньокатакомбного часу, та ліплений горщик, типовий для ямної культури. Подано малюнки глиняних посудин.

- 1921. Луценко Олександр. Опішнянський колегіум “заблукав” у владних лабіринтах // Жовта газета. – Полтава, 2003. – №78. – С.1, 5.**

Про унікальний навчальний заклад – Спеціалізовану художню школу-інтернат I-III ступенів “Колегіум мистецтв у Опішні”, де учні вивчають “елітарні” науки – гончарство, його історію, технологію кераміки, матеріалознавство кераміки, основи дизайну, опановують основи образотворчого та декоративного мистецтва.

- 1922. Луценко Олександр. Опішнянський колегіум просить під міністерське “крило” // Жовта газета. – Полтава, 2003. – №39. – 3-9 жовтня. – С.1, 7.**

Про Спеціалізовану художню школу-інтернат I-III ступенів “Колегіум мистецтв у Опішні”, де, окрім загальноосвітніх дисциплін, вивчається гончарна справа. Подано фото виробів школярів та глиняної скульптури відомого мистця-кераміста Сергія Радька.

- 1923. Любичев М.В. К вопросу о времени появления памятников черняховской культуры на днепро-днецком водоразделе // Российская археология. – Москва, 2003. – №3. – С.71-81.**

Під час визначення нижньої хронологічної межі черняхівської культури регіону і побудови хронології київських пам'яток дніпро-днецького вододілу досліджено групу глиняних виробів середини III–початку IV ст. в якості ранніх хронологічних індикаторів. Подано малюнки основних форм виробів, що увійшли до комплексу.

1924. Магомедов Б.В. Вагалински Л.Ф. Излъскана керамика от I–начало на VII век южно от Долен Дунав (България). Vagalinski L.F. Burnished Pottery from the First Century to the Beginning of the Seventh Century AD from the Region South of the lower Danube (Bulgaria). – Sofia, 2002. – 200 с. // Археология. – 2003. – №4. – С.147-150.
Подано рецензію на названу книгу болгарського автора, присвячену лискованій кераміці.
1925. Магомедов Б.В. Потойбічний бенкет у поховальному обряді черняхівської культури // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.83-88.
Про знахідки глиняних ритуальних посудин для напоїв у поховальних комплексах черняхівської культури. Подано малюнки глиняних кубків, кухлів, глечиків і ваз.
1926. Мазурик Юрій. Городище доби пізнього середньовіччя в с.Низкиничі на Волині // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.67-72.
Наведено результати археологічного дослідження городища в с.Низкиничі на Волині, які дають підстави вважати, що воно є унікальною пам'яткою пізнього середньовіччя. Подано фото гончарних матеріалів XVII-XVIII ст., виявлених під час обстеження городища.
1927. Майко Вадим, Сьомин Сергій. Аланський середньовічний посуд Криму VII–першої половини X століття // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.49-54.
Про типологію лискованого салтівського посуду Криму і хронологічні рамки його існування. Подано малюнки лискованої кераміки з праболгарських пам'яток Криму.
1928. Максименко Алексей. Наши корни с Украины. [Лист] // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.146.
Лист гончаря Олексія Максименка зі станиці Холмська (Кубань, Росія) до редакції “Українського керамологічного журналу”.
1929. Максименко Г.М., Супруненко О.Б. Другі регіональні наукові читання “Пам'яті Рудинського” // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.29-31.
Про наукові читання, що відбулися в Полтаві 5-6 грудня 2002 року. Серед доповідей і повідомлень подано й матеріали, присвячені дослідженню кераміки.
1930. Малюк Андрій. Вдивляймося в себе крізь товщу п'яти тисячоліть // Сільські вісті. – 2003. – №80. – 11 липня. – С.1.
Про фольклорно-етнографічний, археологічний фестиваль “Ржищівський вінок”, присвячений 110-річчю відкриття трипільської культури, що проходив у Ржищеві. Подано фото кераміки, стилізованої під трипільську.
1931. Мардус Оксана. На білих кахлях: Поезії. – К.: Смолоскип, 2002. – 128 с.
Книга поезій, написаних за мотивами гончарства.

- 1932. Маріна Зоя. Нові дослідження археологічних пам'яток в пониззі Самари // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.30-34.**
Про дослідження археологічних пам'яток поблизу селища Шевченко на Дніпропетровщині, проведені влітку 2002 року науковцями Дніпропетровського національного університету. Обстеження цього району пов'язане з місцезнаходженням тут унікальної пам'ятки доби козацтва – Богородицької фортеці. Найбільш значну групу досліджених знахідок складають вироби з глини, представлені столовою та кухонною керамікою, кахлями, дрібною пластикою.
- 1933. Маркелов О. Лікування глиною // Медична газета Полтавщини. – Полтава, 2003. – №5. – 11 лютого. – С.6.**
Про лікувальні властивості глини.
- 1934. Масляник Богдан. Півники й пряники із сиру і кераміки // Голос України. – 2003. – №2. – 4 січня. – С.3.**
Про третю виставку “Українська традиційна іграшка та лялька”, що експонувалася в Національному музеї Тараса Шевченка. Подано фото експонатів виставки, серед яких є й глиняні скульптурки.
- 1935. Мацкевий Л., Гудима Ю., Матвіїв В. До інтерпретації археологічних джерел з Чатової Скелі в контексті досліджень давнього Львова // Пам'ять століть. – 2003. – №1. – С.35-46.**
Серед знахідок, виявлених під час археологічних досліджень на східній околиці Львова, у районі біосферно-ландшафтного заказника Чатова Скеля, – специфічний посуд давньоруського часу (XII-XIII ст.), виготовлений на гончарному крузі. Подано малюнки фрагментів глиняних посудин.
- 1936. Медведєва Інна. Перші кроки до зірок // Вінниччина. – Вінниця, 2003. – №120. – 1 серпня. – С.5.**
Про виставку дипломних робіт випускників Вінницького вищого художнього професійно-технічного училища №5, що експонувалася в лекційній залі міського краєзнавчого музею, де було представлено 32 роботи з глини. Факультет художньої кераміки відкрився десять років тому. Сьогодні навички прадавнього ремесла передають відомі вінницькі мисткині – А.Афанасьєва та О.Верхова-Єднак. Подано фото античних амфор та гончарного етюдю Оксани Лопухової “Риби”.
- 1937. Мельник Оксана. Краса і біль Гавареччини // Урядовий кур'єр. – 2003. – №248. – 31 грудня. – С.10.**
Про осередок димленої кераміки – село Гавареччину на Львівщині, що кілька століть славилося майстрами гончарної справи, а сьогодні опинилося на межі занепаду. Названо імена гончарів: Мар'яна, Євгена та Богдана Бакусевичів, Володимира Гарбузинського, Володимира Сушинського, та молодих мистців-керамістів із Червонограда – Лідії та Андрія Уляницьких. Подано фото Уляницьких та їх творів.
- 1938. Мельник Ольга. “Де гомоніла Січ – смітник і кар'єр” // Українська газета. – Київ, 2003. – №39. – 16-22 жовтня. – С.7.**

Про розкопки на території колишньої Олешківської Січі, які проводили спеціалісти науково-дослідного центру “Часи козацькі” Українського товариства охорони пам’яток історії та культури. Було розкопано кілька печей із цікавими кахлями, оздобленими геометрично-рослинним орнаментом, фігурками вершників і двоголовими орлами, а також багато уламків кераміки – димленого посуду із ритованим візерунком, глиняних люльок.

- 1939. Мельник Ольга. Золоті розписи Ржищева // Українська газета. – Київ, 2003. – №27. – 17-23 липня. – С.7.**

Про 1-й Фольклорно-етнографічний, археологічний фестиваль “Ржищівський вінок”. Йдеться, зокрема, про експедицію в урочище Ріпниця на Київщині, яку очолив археолог Сергій Рижов. Серед знахідок – черняхівська землянка з горном, уламки кераміки.

- 1940. Мельник Ольга. Коли сонце було богом // Українська газета. – Київ, 2003. – №27. – 17-23 липня. – С.7.**

Про народну майстриню, яка почала виготовляти копії тріпільської кераміки, – Людмилу Смолякову. Подано фото майстрині та її творів.

- 1941. Мельничук Л. Гончарство Східного Поділля: минуле і сьогодення // Матеріали до української етнології: Збірник наукових праць. – К.: ІМФЕ НАНУ, 2003. – Вип.3 (6). – С.60-66.**

Про гончарний промисел Поділля від минулого до наших часів. Подається аналіз творчості східно-подільських осередків гончарства.

- 1942. Мельничук Лідія. Олексій Луцишин: спомин про Майстра. – Вінниця: Книга-Вега, 2003. – 72 с.**

Про життя та діяльність Заслуженого майстра народної творчості України, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України, спадкового гончаря – Олексія Григоровича Луцишина (1922-2001) з Вінниччини, який залишив по собі значний художній доробок, мистецьку школу та добру пам’ять.

- 1943. Мельничук Л. Народні промисли Поділля в дослідженнях наукових осередків краю 20-х років ХХ ст. // Етнічна історія народів Європи. Сучасні напрями історико-етнологічних досліджень: тенденції і перспективи: Збірник наукових праць. – К.: Унісерв, 2003. – Вип.14. – С.72-76.**

Про діяльність місцевих осередків народознавства та краєзнавства 1920-х років у царині традиційної культури населення Поділля: державних і громадських музеїв, наукових товариств і установ, окремих дослідників. Про діяльність Кам’янець-Подільського наукового товариства при ВУАН, “Кабінету вивчення Поділля” (Вінниця), науково-дослідних кафедр місцевих навчальних закладів, науковий доробок окремих учених, зокрема, Володимира Гагенмейстера, з чім ім’ям пов’язана діяльність подільської етнографічно-мистецької наукової школи.

- 1944. Мельничук Л. Про діяльність вчених “Кабінету вивчення Поділля” // Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. – К.: Унісерв, 2003. – Вип.15. – С.19-24.**

Про діяльність учених “Кабінету вивчення Поділля” – В.Брлінга, Ю.Александровича та інших активних збирачів колекцій кераміки.

- 1945. Мельничук Л. Статус жінки у гончарних промислах Поділля // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім.М.Коцюбинського: Збірник наукових праць. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2003. – Вип.V. – С.157-160.**
Досліджується гендерна проблема в гончарстві Поділля на прикладі гончарних осередків – Адамівки, Бубнівки, Смотрича, Кришинців, Рахнів-Лісових та інших.
- 1946. Метка Людмила. Нововодолазькі гончарі // Водолазький кур'єр. – Нова Водолага, 2003. – №14. – 5 квітня. – С.2.**
Про один із найбільш відомих осередків гончарства на Харківщині – селище Нова Водолага. Названо імена майстрів, які гончарювали в різні роки (Хруст Олексій, Рожко Радивон, Шерстяк Андрій, Лубенці Антон, Володимир та Станіслав, Ольховський Платон, Товстик Василь Йосипович, його батько Товстик Йосип та дід Улян Єфремович, Килипко Андрій Харитонович, Валковий Маркіян та його сини Савелій і Павло).
- 1947. Мироненко К.М., Супруненко О.Б. Давньоруський комплекс з посаду літописної Лтави (за розкопками 1997 р.) // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.143-156.**
Продовжено публікацію матеріалів про посуд літописної Лтави. Гончарний комплекс представлено ліпленням роменським та виготовленим на гончарному крузі давньоруським посудом X-XI і XII-XIV ст. Подано малюнки фрагментів посуду.
- 1948. Мистецтво України. 1991-2003: Альбом. – К.: Мистецтво, 2003. – 416 с.**
Видання присвячено українському мистецтву в розмаїтті його видів, жанрів, напрямків та індивідуальних творчих спрямувань. Представлені в альбомі твори членів Національної спілки художників України з усіх регіонів країни широко висвітлюють нинішній художній процес, зміни, що відбулися в ньому за останні роки, визначають основні тенденції розвитку мистецтва як складової сучасної української культури. Представлено художню кераміку таких мистців-керамістів: Івана Віцька (Полтава), Аксененко Наталі (Коростень, Житомирська область), Бабака Олександра (Київ), Безпалків Ольги (Львів), Береженко Лілії (Запоріжжя), Береженко Сергія (Запоріжжя), Берези Тамари (Львів), Бєро Георгія (Донецьк), Богинського Леоніда (Київ), Бородая Олександра (Київ), Вакули Раїси (Буди, Харківська область), Віньковського Вячеслава (Ужгород), Галенки Марка (Київ), Горлового Михайла (Київ), Данилова Бориса (Київ), Дмитрієва Олександра (Одеса), Друль Ганни (Львів), Дяченка Олександра (Київ), Єрмоленка Василя (Суми), Забой Аліси (Київ), Зайцевої Тетяни (Київ), Ільїнського Андрія (Київ), Ісупової Неллі (Київ), Карунського Олександра (Київ), Кломбицької Галини (Буди, Харківська область), Ковалевич Людмили (Львів), Козак Надії (Київ), Козак Сергія (Київ), Коломієць Інни (Київ), Красюк Людмили (Київ), Левківа Тараса (Львів), Липи Ганни-Оксани (Львів), Лисенка Григорія (Ялта), Лисенко Елеонори (Ялта), Лисик Ганни (Львів), Мотики Ярослави (Львів), Мухи Богдана (Брюховичі, Львівська область), Овраха Володимира (Вінниця), Озерного Михайла (Миколаїв), Олійника Олександра (Київ), Онищенко Володимира (Київ), Ошуркевич Галини (Львів), Пасічної Світлани (Полтава), Печорного Петра (Київ), Полоник Андрія (Донецьк), Рапай Ольги (Київ), Росу

Мирослави (Ужгород), Рось Лесі (Львів), Рось Олександра (Львів), Рубан Миколи (Луцьк), Севрук Галини (Київ), Семенко Ганни (Київ), Скорої Ніни (Київ), Скорого Андрія (Київ), Соловйової Жаннети (Харків), Теліженка Миколи (Черкаси), Трегубової Валентини (Коростень, Житомирська область), Федорової Ніни (Одеса), Фізера Івана (Черкаси), Франка Івана (Львів), Хижинського Володимира (Луцьк), Ходи Ігоря (Львів), Черешкевич Ізи (Київ), Шаповалова Володимира (с.Південне, Харківська область), Шилімової-Ганзенко Людмили (Черкаси), Ярошевич Уляни (Львів). Подано фото їхніх творів.

1949. Мистецька хроніка: Івано-Франківськ // Образотворче мистецтво. – 2003. – №3. – С.88.

Про виставку “Сакральне мистецтво. Традиції і сучасність”, яка експонувалася в м.Івано-Франківську, де було представлено твори, які, залишаючись на ґрунті традицій, органічно виростають із них, створюють те нове, що в своїй основі пов’язане з об’єктивно ускладненим духовно-естетичним змістом сучасного мистецтва. В експозиції поміж традиційних різьблених свічників, образів, патериць тощо знайшли своє місце й глиняні панно М.Корпанюка.

1950. Мистецька хроніка: Київ // Образотворче мистецтво. – 2003. – №3. – С.88.

Про виставку “Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен”, яка експонувалася в “Українському домі”. Представлені на виставці твори дають уявлення про неповторність, значущість і національну своєрідність сучасного професійного декоративного мистецтва України. Перед глядачами було розкрито широку панораму незбагненої фантазії, неочікуваних образних знахідок, втілених у кераміці, склі, текстилі, дереві тощо.

1951. Мистецька хроніка: Київ // Образотворче мистецтво. – 2003. – №4. – С.58.

Про виставку мисткині-керамістки з Черкас Людмили Шилімової-Ганзенко “Рятуйте ляльку”, яка експонувалася в галереї Творчого об’єднання “Гончарі”, що на Андріївському узвозі в Києві. На виставці художниця вдало поєднала текстиль і кераміку; експонувалася виліплена з глини вузлова лялька – така проста й така улюблена для малечі.

1952. Мистецька хроніка: Львів // Образотворче мистецтво. – 2003. – №3. – С.89.

Про персональну виставку відомої мисткині-керамістки Марії Курочки-Пінас, що експонувалася в Музеї етнографії та художнього промислу у Львові.

1953. Мистецький острів України // Образотворче мистецтво. – 2003. – №1. – С.30-33.

Про виставку “Мистці Львова”, що експонувалася на початку листопада 2003 року в залах Національної спілки художників України в Києві. Серед експонатів – глиняні твори Оксани Липи, Богдана Мухи, Олександра Рося. Подано фото експонатів виставки.

1954. Мисюга Богдан. Берегиня українського вогню // Образотворче мистецтво. – 2003. – №3. – С.78-79.

Про творчість мистця-кераміста з Києва Галини Севрук. Подано фото її творів.

1955. Мисюк Іван. Зоряний час Оксани Бейсюк // Галичина. – Івано-Франківськ, 2003. – №120. – 12 серпня. – С.8.

Про відому керамістку з Косівщини, члена Національної спілки художників України,

лауреата Премії імені Катерини Білокур Оксану Бейсюк. Подано фото майстрині за роботою.

- 1956. Мисюк Іван. Сонячна кераміка подружжя Трушиків // Гуцульський край. – Косів, 2003. – №40. – 4 жовтня. – С.6.**
Про подружжя мистців-керамістів, членів Національної спілки художників України Михайла та Галину Трушиків з Косова.
- 1957. Мисюк Іван. Тріумф косівських народних майстрів // Гуцульський край. – Косів, 2003. – №47. – 22 листопада. – С.6.**
Про відкриття в Києві персональної виставки творів мистців-керамістів Галини і Михайла Трушиків з Косова. Подано фото орнаментованих тарелей.
- 1958. Мисюк Іван. У святковій атмосфері // Гуцульський край. – Косів, 2003. – №6. – 8 лютого. – С.6.**
Про відзначення 10-річного ювілею з часу заснування косівського осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Йдеться про керамістів з Косова – Надію Вербівську, Валентину Джуранюк, Оксану Бейсюк, Михайла і Галину Трушиків.
- 1959. Мисько Юлія. Язичницькі та християнські старожитності Верхнього Попруття і Середнього Подністрів'я VIII–першої половини XIII ст.: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. – К: Інститут археології НАН України, 2003. – 22 с.**
На основі комплексного аналізу джерел відтворено цілісну узагальнюючу картину розвитку релігійних уявлень слов'яно-руського населення Верхнього Попруття і Середнього Подністрів'я впродовж VIII–першої половини XIII ст. Серед проявів дохристиянського світогляду давнього населення краю автор простежує ряд дій, пов'язаних з особливим ставленням до печі (залишення у розвалах печей окремих предметів – фрагментів кераміки, орнаментованих кружал, важків) та аналізує орнаментально-знакову систему кераміки.
- 1960. Міщанин В.Д. Бережний Іван Тарасович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.490.**
Подано короткі біографічні відомості про мистця-кераміста Івана Бережного, що мешкав у Опішному, що на Полтавщині.
- 1961. Міщанин Віктор. Гончарні осередки Малобудищанської сільської ради в період голодомору 1932-1933 років // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2003. – №101. – 24 грудня. – С.3.**
Зміст відображено в назві статті.
- 1962. Міщанин Віктор. “Козацькому роду нема переводу” // Село Полтавське. – Полтава, 2003. – №34. – 22 серпня. – С.9.**
Згадуються гончарні осередки: Опішне, Безруки, Хижняківка, Лазьки, Куземине, що на Полтавщині та Сумщині.
- 1963. Міщанин Віктор. Місце зустрічі – хутір // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2003. – №33. – 15-21 серпня. – С.4.**

Про святкування Дня хутора в колишніх гончарних осередках – хуторах Безруки та Хижняківка Зіньківського району Полтавської області.

- 1964. Міщанин Віктор. На спогад про гончаря Лаврентія Онищенка (до 100-річчя від дня народження) // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.158-160.**

Про трагічну долю гончаря із села Малі Будища на Полтавщині – Лаврентія Онищенка.

- 1965. Міщанин Віктор. Сторінки з життя будянських гончарів – старост Різдобогородичної церкви села Малих Будищ – та їхніх родин // Полтавські епархіальні відомості. – 2003. – Ч.9. – С.157-173.**

Про гончарські династії із села Малі Будища Зіньківського повіту, представники яких були на виборних посадах у місцевій церкві. Названо імена гончарів: Герасименка Адама, Герасименка Івана Адамовича, Герасименка Івана Андрійовича, Пічки Мефодія, Пічки Павла, Пічки Якова, Пічки Михайла, Пічки Івана, Білика Івана, Герасименка Андрія, Герасименка Василя, Федора Чирвенка; малювальниці Назарчук Мотрони; досвідчених керамістів Лебідяка Юрія, Бойченка Івана. Подано фото гончарів.

- 1966. Міщанин Віктор. У Малих Будищах його називали Баранчиком // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2003. – №45. – 11 червня. – С.2.**

Про відомого гончаря із села Малі Будища Зіньківського повіту Івана Андрійовича Герасименка та його родину.

- 1967. Міщанин Віктор. Хутір скликає своїх дітей // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №169. – 29 жовтня. – С.5.**

Йдеться, зокрема, і про те, що історія Хижняківки, колишнього гончарного осередку в Зіньківському районі Полтавської області, відображена в одному із розділів книги Віктора Міщанина “Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки”.

- 1968. Мойсесенко Валентин. Трипільська писемність – міфи та реальність // Дзеркало тижня. – 2003. – №3. – 25-31 січня. – С.23.**

Про дискусії навколо питання писемності у трипільців, які передавали з покоління в покоління інформацію, зашифовану у візерунках на мальованій кераміці, а також про сенсаційні знахідки глиняних кульок різних діаметрів, які використовувались, як гадають вчені, у храмових господарствах для обліку зерна та інших продуктів.

- 1969. Мокляк В.О., Нестуля О.О. Опис речей, здобутих експедицією М.Я.Рудинського // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.26-29.**

Подано опис речей, виявлених експедицією Михайла Рудинського в Кременчуцький та Кобеляцький повіти, серед яких – дві кахлі XVIII ст. (Білики), свічник череп'яний (Великий Узвіз), свічник полив'яний (Ханделіївка), зразки черепків з-під Лебеховки, м. Чигирин – Діброва, озера Барбара, хуторів Дробезківки та Радуги, м. Городища, м. Кременчука, хуторів Дзюби, Дубини, Жерківки, Тахтаївки.

- 1970. Мордина Вера. Берегите нашу історію. [Лист] // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.145.**

Лист-відгук про “Український керамологічний журнал”.

1971. Мотиль Р. Бакусевич Володимир Петрович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.122.
Подано відомості про Заслуженого майстра народної творчості України, гончаря з Гавареччини Золочівського району Львівської області. Є портрет мистця.
1972. Мотиль Р. Бакусевич Мар'ян Мар'янович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.122.
Про Заслуженого майстра народної творчості України, гончаря з Гавареччини Золочівського району Львівської області. Подано портрет і глиняний твір мистця.
1973. Мотиль Р. Бацуца Яків Йосипович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.330.
Про майстра художньої кераміки із с.Адамівка, нині Вінковецького району Хмельницької області. Подано фото глека та горщика Якова Бацуци.
1974. Мудрицька В.Г., Черненко О.Є. Археологічні матеріали з розкопок В.А.Богусевича у Чернігові в 1947-1953 рр. // *Археологія*. – 2003. – №3. – С.82-88.
Подано матеріали археологічних досліджень старожитностей Чернігова. Серед знахідок – колекція кераміки, що включає фрагменти ліплених виробів роменської культури VII-VIII ст., виробів, виготовлених на гончарному крузі IX-XIII та XIV-XVIII ст. Також знайдено уламки кахель, глиняної полив'яної писанки. Подано малюнок фрагментів кераміки з розкопок.
1975. Нагребецька Ірина. Виробництво як стартовий майданчик позитивних змін // *Урядовий кур'єр*. – 2003. – №235. – 12 грудня. – С.6.
Згадується флагман промислового виробництва Хмельниччини – ЗАТ “Полонський фарфор”, яке з 2000 року є найбільшим виробником різноманітного посуду в Україні. Подано фото продукції Полонського фарфорового заводу.
1976. Наливайко Іван. Знаменитий “імігрант” – Іллінський ярмарок // *Жовта газета: [Коло]*. – Полтава, 2003. – №78. – 3-6 жовтня. – С.38.
Про історію Іллінського ярмарку, започаткованого в останній чверті XVII століття в Ромнах, а пізніше перенесеного в Полтаву. Серед інших товарів на ярмарку продавався глиняний посуд.
1977. Народна іграшка // *Все для вчителя*. – 2003. – №34. – Грудень. – С.56-58.
Методична розробка уроку декоративно-ужиткового мистецтва. Тема: “Народна іграшка”. Названо гончарні осередки, де виготовлялися глиняні забавки: Опішне, Стара Сіль, Громи, Косів та інші.
1978. Народна іграшка. Перетворення реальної форми на декоративну. Стилізований коник // *Бібліотечка вчителя початкової школи*. – Київ, 2003. – №9. – Вересень. – С.9-12.
Методична розробка уроку декоративно-ужиткового мистецтва. Тема: “Народна іграшка”. Названо гончарні осередки, де виготовляли іграшки з глини: Опішне, Косів, Васильків.

- 1979. Науменко Ігор. Повернена слава // Голос України. – 2003. – №130. – 16 липня. – С.1, 5.**
Про виробника облицювальної цегли – роменське підприємство ЗАТ “Слобожанська будівельна кераміка”. Подано фото будівель, облицьованих роменською цеглою.
- 1980. Не в'януть традиції українських гончарів // Культура і життя. – 2003. – №24-25. – 20 серпня. – С.3.**
Про І Всеукраїнський молодіжний симпозіум гончарного мистецтва “Чигирин-2003”, який відбувся в липні 2003 року на виробничій базі Національного історико-культурного заповідника “Чигирин”. Названо імена відомих гончарів Володимира Онищенка (Київ), Олександра Вільчинського (Пологи), Якова Брюховецького (Чигирин) та багатьох молодих мистців.
- 1981. Нікітіна Наталія. Мистецьке диво подружжя “Славівів” // Народознавство. – Київ, 2003. – №64-65. – С.30-31.**
Про творчість ужгородських мистців-керамістів – Мирослави Росул та Вячеслава Вінковського. Йдеться також про традиційні центри кераміки – Львів, Київ, Харків, Одесу, Опішне, Дибинці, Гнилець, Запоріжжя, Слов'яногірськ, Донецьк, Ужгород. Подано фото творів Мирослави Росул та Вячеслава Вінковського.
- 1982. Новоселівські скарби // Урядовий кур'єр. – 2003. – №30. – 15 лютого. – С.3.**
Про виставку “Новоселівські скарби”, що експонувалася в рамках всеукраїнської акції “Мистецтво одного села” в Національній спілці майстрів народного мистецтва України. Основу експозиції становили гончарні вироби відомих в Україні майстрів з культурно-виробничого об'єднання “Бубнівська кераміка”.
- 1983. Обломский А.М. Зарубинецькі матеріали поселення Красное-4 в Среднем Посеймье // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.88-98.**
Подано матеріали дослідження поселення Красне-4 поблизу с. Красне Путивльського району Сумської області. В культурному шарі виявлено глиняні вироби епохи енеоліту, скіфського та зарубинецького періодів, а також сучасні гончарні вироби. Подано малюнки фрагментів кераміки з поселення.
- 1984. Овчаренко Людмила. Володимир Гагенмейстер // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.112-120.**
Про життєвий і творчий шлях Володимира Гагенмейстера – дослідника української народної творчості, талановитого кераміста і неповторного графіка, пристрасного популяризатора подільського мистецтва, видавця, який впродовж 1916-1933 років очолював Кам'янець-Подільську художньо-промислову школу.
- 1985. Озун М.М. Будівництво житла з глини // Своїми руками. – Полтава, 2003. – №9. – 1 травня. – С.3.**
Про використання глини в побуті.
- 1986. Ой там, на товчку, на базарі... // Україна молода. – 2003. – 9 вересня. – С.8.**
У Музеї народної архітектури та побуту України в селі Пирогово відбулося традиційне свято ремесел “Осінній ярмарок”. Свою майстерність демонстрували

гончарі та інші майстри з усіх регіонів України. На фото: Віктор Комаревцев із селища Опішне Полтавської області зі своїми виробами.

- 1987. Окара Андрій. Пугін у Полтаві // Полтавський вісник. – Полтава, 2003. – 12 вересня. – С.6.**

Найголовнішим видовищем на Сорочинському ярмарку автор вважає народні промисли, серед яких – гончарство. Також згадується книжковий бестселер Сорочинського ярмарку-2003 – книга Ігоря Пошивайла “Феноменологія гончарства”.

- 1988. Омеляненко Людмила. Опішнянська іграшка // Початкова освіта. – Київ, 2003. – №24. – Червень. – С.1-27.**

Про одне з найдавніших народних ремесел – гончарство, зокрема про виготовлення глиняної іграшки. Згадуються відомі опішненські майстри початку ХХ ст.: Федір Чирвенко, Іван Гладиревський, Юхим Різник, Василь Поросний, Василь Берестовий та інші, а також талановиті малювальниці 1930-х–1950-х років: Мотря Назарчук, Наталка Оначко, Параска Біляк, Зінаїда Линник, Марія Кришталь. Багато дитячих іграшок зробили Олександра Селюченко, Гаврило і Микола Пошивайли, Настя Білик-Пошивайло, Марія Дугельна, Василь Омеляненко, Ганна Діденко, Галина Грипич, Олександра Порохівник, Галина Чуйко, Галина Перепелиця.

- 1989. Онищенко Володимир [Мистецька хроніка] // Образотворче мистецтво. – 2003. – №2. – С.93.**

Про виставку “Українська традиційна іграшка та лялька”, що експонувалася в залах Національного музею Тараса Шевченка. Серед експонатів виставки – твори відомих майстрів-гончарів: Олександри Селюченко, Гаврила і Євдокії Пошивайлів, Насті Білик-Пошивайло, Василя Омеляненка, Ганни Діденко з Опішного, що на Полтавщині; Франі Міщенко з Новоселівки, що на Вінниччині; Івана Тарасенка з Дибинець; Лесі Єременко з Василькова, що на Київщині.

- 1990. Онищенко Володимир. Боже, яке диво! // Українське слово. – Київ, 2003. – Ч.4. – 23-29 січня. – С.13.**

Про виставку “Українська традиційна іграшка та лялька”, що відкрилася в залах Національного музею Тараса Шевченка напередодні Нового року. Представлено твори відомих майстрів-гончарів – Олександри Селюченко, Гаврила і Євдокії Пошивайлів, Насті Білик-Пошивайло, Василя Омеляненка, Ганни Діденко з Опішного, що на Полтавщині; Франі Міщенко з Новоселівки, що на Вінниччині, Івана Тарасенка з Дибинець, Лесі Єременко з Василькова, що на Київщині. Це – коники, баранчики, півники, барині, монетка тощо.

- 1991. Онищенко Володимир. Була колись майстерня // Культура і життя. – 2003. – №12. – 21 травня. – С.3.**

Про творчий шлях відомого українського інженера-технолога кераміки – Ніни Федорової, та про виставку її творів у Музеї українського декоративного мистецтва.

- 1992. Онищенко Володимир. Добрий день, батоно Гія! // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.134-136.**

Про життєвий і творчий шлях відомого київського мистця-кераміста – Гії Міміношвілі. Подано фото художника за роботою.

- 1993. Онищенко Володимир. Зачарована пісня рук // Культура і життя. – 2003. – №17. – 25 червня. – С.3.**
Про молодого мистця-кераміста з м.Соснівка на Львівщині, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України – Оксану Смеречинську-Мартинівич. Подано фото мисткині та її робіт.
- 1994. Онищенко Володимир. Книга року // Народне мистецтво. – 2003. – №1-2. – С.47.**
Про презентацію каталога “Українська старовина з приватних збірок: мистецтво Гуцульщини та Покуття”, підготовленого Лідією Лихач. До книги увійшли вибрані твори народного мистецтва зі збірок львівських колекціонерів, серед яких – 200 кахель та 95 глиняних мисок. Подано ілюстрації з каталога.
- 1995. Онищенко Володимир. Мистецтво Гуцульщини та Покуття з приватних збірок Львова. Галерея “Родовід”, Київ, 17 травня–23 червня 2002 // АНТ. – 2003. – №10-12. – С.46-47.**
Про виставку “Українська старовина з приватних збірок” – спільний проект “Родоводу” та Музею Івана Гончара. Еспонувалися речі повсякденного вжитку, серед яких – глиняні свічники, пистинські та косівські миски, кахлі, дві з яких датовані 1837-1847 роками, що є великою рідкістю.
- 1996. Онищенко Володимир. Неповторна пісня в глині // Українське слово. – Київ, 2003. – Ч.33. – 14-20 серпня. – С.14.**
Про мисткиню-керамістку з м.Соснівка на Львівщині – Оксану Смеречинську-Мартинівич.
- 1997. Онищенко Володимир. Неповторна пісня в глині // Шлях перемоги. – Київ, 2003. – Ч.34. – 14-20 серпня. – С.13.**
Про персональну виставку творів Оксани Смеречинської-Мартинівич з м.Соснівка на Львівщині “Дерево життя”, що експонувалася у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Подано фото творів Оксани Смеречинської-Мартинівич.
- 1998. Онищенко Володимир. Ностальгія за лялькою // Українське слово. – Київ, 2003. – Ч.9. – 27 лютого-5 березня. – С.14.**
У галереї “Гончарі”, що на Андріївському узвозі в Києві, експонувалася виставка мисткині-керамістки Людмили Шилімової-Ганзенко з Черкас “Рятуйте ляльку”. В експозиції автор вдало поєднала текстиль і кераміку. Подано фото ляльки Людмили Шилімової-Ганзенко.
- 1999. Онищенко Володимир. Обери собі ремесло // Культура і життя. – 2003. – №2. – 22 січня. – С.2.**
Про молодого майстра гончарної справи – Леоніда Нагірняка. Подано фото мистця та його творів.
- 2000. Онищенко Володимир. Обрії кримсько-татарського мистецтва // Образотворче мистецтво. – 2003. – №2. – С.84-85.**
Про виставку Асоціації кримсько-татарського мистецтва, що експонувалася в залах Центрального будинку художника в Києві. Серед експонованих творів увагу автора привернула глиняна пластика молодих мистців – Рустема Якубова, Абдюля

- Сеїт-Аметова, Рустема Скибіна, Сеїтметета Якубова. Подано фото глиняних ваз Абдюль Сеїт-Аметова.*
- 2001. Онищенко Володимир. У світлі пошуку // Мистецтвознавство України: Збірник наукових праць. – К.: СПД Кравчук В.К., 2003. – С.373-374.**
Відгук на монографію відомого етнолога Ігоря Пошивайла “Феноменологія гончарства: семіотико-етнологічні аспекти”.
- 2002. Онищенко Володимир. Феномен народної забавки // Українське слово. – Київ, 2004. – Ч.1-2. – 1-14 січня. – С.10.**
Про виставку “Українська традиційна іграшка та лялька”, що експонувалася в Національному музеї Тараса Шевченка, де представлялися твори, виготовлені з різних матеріалів, зокрема з глини. Тут можна було оглянути твори відомих майстрів з Опішного – Олександри Селюченко, Гаврила та Євдокії Пошивайлів, Насті Білик-Пошивайло, Василя Омеляненка, Ганни Діденко; з Косова – Миколи Кіпотя, Параски Дубей; свистунці з села Громи, що на Уманщині, та багато іншого.
- 2003. Онищук Ярослав. Горщики XI-XII століть з Волинсько-Подільського пограниччя // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.124-126.**
Про результати вивчення гончарних матеріалів доби Київської Русі, отриманих у процесі археологічних розкопок на межі Західної Волині та Поділля. Подано малюнок фрагментів глиняних виробів, знайдених на поселенні Дудин-II на Львівщині.
- 2004. Остапенко Наталія. Дерево життя // Киевские ведомости. – 2003. – №173. – 12 августа. – С.2.**
Про персональну виставку глиняної пластики мисткині із м.Соснівка, що на Львівщині, – Оксани Смеречинської-Мартинович, яка експонувалася в Києві, у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Подано фото гончарної композиції “Куми”.
- 2005. Остапенко Ю. Завершив роботу симпозіум гончарів // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2003. – Ч.53. – 23 липня. – С.2.**
Про підсумки і церемонію закриття I Всеукраїнського молодіжного симпозіуму з гончарного мистецтва “Чигирин-2003”, що проходив з 8 до 20 липня в м. Чигирин. Подано фото учасників симпозіуму та їхніх творів.
- 2006. Островський Ігор. Київські арабески // День. – 2003. – №17. – 30 січня. – С.2.**
Про експозицію “Мистецтво Середньовічної Персії”, яку презентував київський Музей мистецтв імені Богдана та Варвари Ханенків. Серед експонатів виставки – глиняні вазы, чаші, тарелі, а також рідкісний глек у формі півня (XIII століття), який виготовлено унікальною технікою подвійної стінки. Архітектурну кераміку представлено кількома кахлями XIII століття.
- 2007. Островський Ігор. Світло, твердь, глина... // День. – 2003. – №6. – 15 січня. – С.6.**
Про галерею “Гончарі”, що на Андріївському узвозі в Києві. У виставковій залі представлено роботи скульптора, Заслуженого художника України Інни Коломієць, яка працює з різноманітними матеріалами, серед яких – глина. Подано фото творів “Танок”, “Пісня”, “Свято”, “Озеро Галаганів”.
- 2008. [Острянин Михайло] // Вінниччина. – Вінниця, 2003. – №183. – 12 листопада. – С.8.**

У рубриці “Хочу все знати” подано короткі відомості про гончаря з Опішного на Полтавщині Михайла Острянина. Подано фото майстра за роботою.

- 2009. Отрощенко В.В., Корпусова В.М. Свастика в знакових системах доби міді – бронзи в Україні // Магістеріум: археологічні студії. – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2003. – Вип.11. – С.13-18.**

Про знаки у вигляді свастики на глиняних посудинах енеоліту та бронзового віку України (V-II тис. до н.е.). Подано малюнки посудин із зображеннями свастики.

- 2010. Охріменко Г.В., Кубицька Н.В. Археологічні пам’ятки та традиції керамічного виробництва району Шацьких озер // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2003. – Вип.8. – С.4-10.**

Традиції гончарного виробництва на території Північно-Західної України – району Шацьких озер, починаються з епохи неоліту (Волинська неолітична культура). Значущими етнокультурними явищами в історії Волинського Полісся були культури енеоліту та епохи бронзи (лійчастого посуду, стжижівська, тицінецька). Проявом мистецтва була своєрідно декорована кераміка. Та не завжди риси спадковості прослідковуються на виробках різних часів, але завжди поліський посуд вражає самобутністю, пошуком власного стилю, вишуканим смаком його майстрів.

- 2011. Охріменко Г.В., Кучинко М.М., Кубицька Н.В. Розвиток керамічного виробництва на Волині (археологічний, етнографічний, мистецький аспекти). – Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2003. – 246 с.**

Про особливості гончарних виробів різних етнічних груп, що перебували на Волині в новому кам’яному віці, епохах міді, бронзи, заліза, ранньослов’янський та давньоруський періоди, у пізньому середньовіччі та в нинішні часи. Кераміка цікава і як важливий археологічний матеріал, і як предмет етнографічних, мистецьких студій.

- 2012. Охріменко Григорій, Кубицька Наталія. Загадковий бронзовий вік Полісся // Берегиня. – 2003. – №2. – С.9-14.**

Про культури шнурової (мотузкової) кераміки, яким у давній історії Волині та Волинського Полісся належить важливе місце. Гончарство поліської стжижівської культури і нині вражає розмаїттям форм виробів, пишністю декору, вишуканою технікою. Подано фото посуду стжижівської культури та їх фрагментів.

- 2013. Павлов Андрій. Вироби майбутнього // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №23. – 26 березня. – С.2.**

Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.

- 2014. Павлов Андрій. Довбиському фарфоровому – 180. Завод – гордість селища нашого // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №92. – 29 листопада. – С.1-2.**

Про Довбиський фарфоровий завод на Житомирщині.

- 2015. Павлов Андрій. Зрушення очевидні. І це відчув кожен працівник Баранівського фарфорового // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №40. – 28 травня. – С.2.**

Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.

- 2016. Павлов Андрій.** У заводу іменини // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №95. – 10 грудня. – С.1.
Про Довбиський фарфоровий завод на Житомирщині.
- 2017. Панасюк Галина.** Хутори ви мої, хутори... // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2003. – №37. – 14 травня. – С.2.
Огляд книги Віктора Міщанина “Хутори ви мої, хутори...” (Полтава: Верстка, 2002. – 400 с.), один із розділів якої присвячено майстрам гончарної справи, які залишили помітний слід в історії гончарства не лише Опішненського регіону, а й усієї Полтавщини. Згадуються імена місцевих гончарів – Якова Пічки і Василя Ємця.
- 2018. Панасюк Галина.** [Огляд]: Міщанин Віктор. Хутори ви мої, хутори... Минувало та сьогодні хуторів Безруки і Хижняківка. – Полтава: “Верстка”, 2002. – 400 с. // Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олеса Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – С.103-104.
Подано огляд названої книги, зокрема зазначено основні рубрики, структуру подачі матеріалів та короткі відомості про автора книги.
- 2019. Пачкова С.П.** Про оксивський компонент у Чаплинському могильнику зарубинецької культури // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.98-113.
Зроблено порівняльний аналіз глиняного посуду з зарубинецького верхньодніпровського могильника Чаплин та оксивського могильника Прущ-10 з Польського Помор'я. Подано малюнки зразків гончарних виробів з могильників Чаплин і Прущ-10, подібних за типологічними ознаками.
- 2020. Пашкевич Г.О., Горбаненко С.А.** Відбитки зернівок культурних рослин на кераміці Опішнянського городища // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.161-163.
Подано матеріали дослідження Опішнянського городища волинцево-ранньороманського періоду, що знаходиться в Полтавській області, у середній течії р.Ворскла. Подано опис та класифікацію гончарного комплексу, під час обстеження якого на глиняних виробах виявлено 61 відбиток зернівок різноманітних злакових культур.
- 2021. Педченко Світлана.** Колегіум мистецтв у Опішному в 2002 році // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.146-150.
Про діяльність Колегіуму мистецтв у Опішному як структурного підрозділу Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, в якому з-поміж предметів мистецького циклу одним із основних є гончарство. Подано фото Заслуженого майстра народної творчості України, гончаря Миколи Пошивайла на I Міжнародному фестивалі гончарів та вихованців Колегіуму біля своїх глиняних творів.
- 2022. Педченко Світлана, Соломаха Світлана.** Сьогодні Колегіуму мистецтв в Опішному // Мистецтво та освіта. – 2003. – №2. – С.61-62.

Про діяльність Колегіуму мистецтв у Опішному на Полтавщині, що є навчальним підрозділом Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. В основу освітянської діяльності Колегіуму покладено інтегративний принцип набуття учнями скоординованих знань із різних видів мистецтва через вивчення таких навчальних предметів, як "Гончарство" та інших. У викладанні мистецьких дисциплін беруть участь славетні гончарі Опішного, лауреати Національної премії України імені Тараса Шевченка, Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького – Михайло Китриш, Василь Омеляненко, Микола Пошивайло. Складовою частиною Колегіуму є творчо-виробнича гончарна майстерня, де працюють молоді майстри-гончарі Вячеслав Шкурпела, Олена Мороховець, Ірина Мирко, Світлана Мотрій, Наталя Гурин, Оксана Міщанин.

- 2023. Пелипейко І.А. Бейсюк Оксана Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.430.**

Про Заслуженого майстра народної творчості України, гончарівну з м.Косів Івано-Франківської області Оксану Бейсюк, яка виготовляє глиняний посуд у традиційних для Гуцульщини кольорах і орнаментах, а також глиняну скульптуру.

- 2024. Перепелятник С. Наша продукція в Києве // За огнеупоры. – Часов Яр, 2003. – №20. – 14 мая. – С.1.**

Про продукцію ВАТ "Часовоярський вогнетривкий комбінат", що експонувалася на 2-й Міжнародній спеціалізованій виставці "СклоКерамтех" у Києві. Подано фото стендів з продукцією комбінату.

- 2025. Петлюх Анатолій. Від дзвінка до дзвінка // Прапор перемоги. – Миргород, 2003. – №55. – 9 липня. – С.4.**

Про Миргородський державний керамічний технікум імені Миколи Гоголя.

- 2026. Петраускас О.В. Про один із можливих різновидів трупоспалення на могильниках черняхівської культури // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.114-121.**

Про знахідки гончарних виробів, що входили до складу поховального інвентаря на могильниках черняхівської культури. Подано малюнки глиняних посудин.

- 2027. Петрашенко В. Хронологія та походження середньо-дніпровської кружальної кераміки VIII–початку XI ст. // Дружинні старожитності Центрально-Східної Європи VIII–XI ст.: Матеріали Міжнародного польового археологічного семінару (Чернігів-Шестовиця, 17–20 липня 2003 р.) / Інститут археології НАН України, Чернігівський державний педагогічний університет імені Т.Г.Шевченка. – Чернігів: Сіверянська думка, 2003. – С.125-132.**

Зміст статті відображено в її назві.

- 2028. Петрашенко В.О. Кераміка та гончарна справа // Село Київської Русі (за матеріалами південно-руських земель). – К.: Шлях, 2003. – С.111-121.**

Про дослідження гончарного виробництва на давньоруських поселеннях Київського Подніпров'я, Чернігівщини, Подністрів'я і Волині. Подано малюнки: основні форми

кераміки з поселень Ревутового та Автуничі, гончарна майстерня IX ст. з поселення Григорівка, реконструкція гончарного круга кінця I тис. н.е.

- 2029. Петрашенко В.О., Коренюк Ю.О. Нові дані з розкопок храмів Зарубського монастиря на Середньому Дніпрі // Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.122-127.**

Про дослідження археологічних пам'яток поблизу історичних сіл Зарубинці, Монастирьок, Трахтемирів, що знаходяться навпроти Переяслава-Хмельницького. У культурному шарі виявлено глиняні вироби XII ст., тонку цеглу (плінфу), уламок вінець горщика типу Луки Райковецької, виготовленого на гончарному крузі.

- 2030. Петрова Світлана. Ялинка з тирси може прикрасити будь-який інтер'єр // Хрещатик. – 2003. – №2. – 10 січня. – С.6.**

Про виставку-конкурс святкових композицій та сувенірів, що експонувалася в київському Будинку природи. Подано фото глиняних символів Нового року.

- 2031. Петрякова Ф.С. Бєлов Борис Геннадійович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.566.**

Про майстра художнього скла і кераміки з Одеси.

- 2032. Петрякова Ф.С. Бєлова Надія Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.569.**

Про майстра художнього скла і кераміки з Одеси.

- 2033. Підгора Володимир. Обійми Наддніпрянщини і Закарпаття // Культура і життя. – 2003. – №20-21. – 23 липня. – С.8.**

Про творчість Заслуженого художника України, черкащанина Івана Фізера, та про його персональну виставку, розгорнуту в залах Черкаського обласного художнього музею з нагоди 50-літнього ювілею майстра. Подано фото мистця та його творів.

- 2034. Підгора Володимир. Пастелі Петра Печорного // Культура і життя. – 2003. – №16. – 18 червня. – С.4.**

Про творчий шлях мистця-кераміста, народного художника України Петра Печорного, присвячений його 70-річчю.

- 2035. Підгора Володимир. Петро Печорний // АНТ. – 2003. – №10-12. – С.123-125.**

Про одного із найвидатніших мистців нашої держави, народного художника України, професора, кераміста Петра Печорного з нагоди його 70-річчя.

- 2036. Піоро І.С. [Рецензія]: Магомедов Б.В. Черняховская культура. Проблема этноса. Lublin: Wyd-wo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2001. – 290 с. // Археологія. – 2003. – №1. – С.145-149.**

Рецензія на зазначену в назві монографію, один із найбільших розділів якої (с.45-88) присвячено переважно кераміці.

- 2037. Поборник народності в мистецтві // Образотворче мистецтво. – 2003. – №2. – С.96.**

- Посмертне слово про видатного українського вченого-керамолога, доктора мистецтвознавства, професора Юрія Пилиповича Лащука. Подано фото вченого.*
- 2038. Позняк Н. За образом і подобою // Сільський час. – Київ, 2003. – №7. – 31 січня. – С.16.**
Про виставку “Українська традиційна іграшка і лялька”, що експонувалася в Національному музеї імені Тараса Шевченка. Серед інших експонатів – глиняні свистунці, порцелянові гетьмани та княгині із колекції Тетяни Федорової.
- 2039. Положення про проведення Всеукраїнського конкурсу української народної іграшки // Освіта України. – 2003. – №34. – 13 травня. – С.4.**
Подано умови проведення Всеукраїнського конкурсу української народної іграшки, виготовленої з найбільш поширених матеріалів, у тому числі з глини.
- 2040. Полтавець В. Археологія Кременчуцького “моря” // Пам’ятки України. – 2003. – №4. – С.40-51.**
Про археологічні дослідження, що проводилися протягом 1956-1963 років на берегах майбутнього Кременчуцького водосховища. Серед інших знахідок – ліплені посуд, подібний до посуду катакомбної культури, глиняні вироби доби бронзи, скіфського періоду, але найбільше – давньоруського часу, переважно XI-XII століть.
- 2041. Полтавець В.І. Археологічна колекція передскіфського та скіфського часів у фондах заповідника “Чигирин” // Археологія. – 2003. – №4. – С.77-85.**
Охарактеризовано археологічну колекцію у фондах Національного історико-культурного заповідника “Чигирин”. Серед описаних експонатів – глиняні вироби, а саме: плоскодонний келих, фрагмент великого плоскодонного келиха, фрагмент піксиди, фрагмент стінки великої корчаги тощо. Подано малюнок фрагментів ліпленого посуду.
- 2042. Пономарьов Сергій. Трипільське коріння України // Українське слово. – Київ, 2003. – Ч.30. – 24-30 липня. – С.14.**
Про прадавню трипільську цивілізацію. У 1893 році відкрив її для людства видатний учений Вікентій Хвойка, а сьогодні його справу продовжують українські археологи, у тому числі і з київського товариства “Коло-Ра”. Прадавні трипільці залишили нам дивовижну мальовану кераміку – посуд, культові статуетки, моделі своїх хат, дитячі іграшки.
- 2043. Попельницька Олена. Вироби дрібної пластики XIV-XVIII століть з Києва в археологічному зібранні Національного музею історії України // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.60-69.**
До складу археологічних колекцій фондového зібрання Національного музею історії України входять вироби дрібної та зооморфної пластики XIV-XVIII ст., знайдені на території Києва. Подано малюнки антропоморфної та зооморфної пластики.
- 2044. Посухов В. І шумить, і гуде, то Сорочинський іде // Полтавський вісник. – Полтава, 2003. – №35. – 29 серпня. – С.4.**
Подано фото гончаря Михайла Острянина з Опішного на Сорочинському ярмарку за гончарним кругом.

- 2045. Пошивайло Олесь. Археологічна цілина українського світу // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.5-9.**
Зроблено аналіз сучасного стану і проблем вивчення археологічної кераміки через призму дослідницьких інтересів керамології, з огляду на виняткову інформативність цієї групи історичних джерел.
- 2046. Пошивайло Олесь. Гончарська бібліографія 2002-го року // Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олесь Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – С.4-5.**
З'ясовано актуальність і принципи укладання відомого в Україні керамолого-бібліографічного щорічника.
- 2047. Пошивайло Олесь. Гончарські екслібриси Анни Терехової // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.180-183.**
Про студентку Львівської академії мистецтв (відділ художньої кераміки) Анну Терехову, яка проходила літню практику на творчо-виробничій базі Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Практика стала етапною в становленні молодого керамістки й успадкуванні колосальної творчої спадщини українського гончаротворення. А для Гончарської Книгозбірні України, в якій молода художниця натхненно опрацьовувала керамологічну літературу, вона створила колекцію екслібрисів, присвячених книжковим зібранням.
- 2048. Пошивайло Олесь. “Із опішненської глини твориться наша історія” // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.165.**
Привітальне слово директору Інституту народознавства НАН України, доктору історичних наук Степану Павлюку з нагоди його 55-ліття, завдяки визначальній підтримці якого в Опішному постав Національний центр керамологічних студій. Подано фото професора Степана Павлюка із зооморфною скульптурою видатного опішненського гончаря, лауреата Національної премії України імені Тараса Шевченка Василя Омеляненка.
- 2049. Пошивайло Олесь, Ликова Оксана. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному в 2002 році // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.141-145.**
Про основні напрямки діяльності й досягнення Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному в 2002 році. Подано фото гончарів: Миколи Коробочки, Михайла Карповича з Хмельниччини, та відомих львівських колекціонерів кераміки – Тараса Лозинського і Юрка Юркевича.
- 2050. Пошивайло Олесь. Музейний ландшафт гончарської України // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.5-24.**
Про історію формування музейних колекцій гончарства в Україні. Подано загальні порівняльні спостереження про тенденції розвитку музейної справи в світі та в Україні за останні десятиліття.

- 2051. Пошивайло Олесь. Народна художня культура України: пріоритети майбутнього поступу // Слов'янський збірник. – Полтава: Слов'янський клуб, 2003. – Вип.2. – С.179-192.**
Про загальні проблеми народних художніх промислів, народного мистецтва України. Показано можливий варіативний шлях їх вирішення на прикладі діяльності Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, що на Полтавщині.
- 2052. [Пошивайло Олесь]. На спомин патріарха української керамології // Культура і життя. – 2003. – №3-4. – 19 лютого. – С.8.**
Некролог, присвячений пам'яті видатного українського вченого-керамолога, доктора мистецтвознавства, професора Юрія Пилиповича Лащука зі Львова. Подано фото вченого.
- 2053. Пошивайло Олесь. Нова “гончарська” серія у філокартії України // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.148-152.**
З метою популяризації кращих надбань гончарської скарбниці України, видавництво “Українське Народознавство” у 2002 році започаткувало видання мистецьких поштових листівок із зображенням творів кераміки з колекції Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. До репродукованих на листівках творів подано всю необхідну атрибутивну інформацію, зазначено найменування співвидавців, їх поштові адреси.
- 2054. Пошивайло Олесь, Овчаренко Людмила. Інститут керамології – відділення Інституту народознавства НАН України в 2002 році // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.137-140.**
Про основні напрямки діяльності й досягнення Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України в 2002 році.
- 2055. Пошивайло Олесь. Петру Бондаревському – 65! // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.142.**
Вітання з нагоди 65-літнього ювілею колишнього начальника Управління культури Полтавської облдержадміністрації (1980-1999), Заслуженого працівника культури України – Петра Карповича Бондаревського, з іменем якого пов'язані важливі досягнення гончарської столиці України.
- 2056. Пошивайло Олесь. Прощальне слово про Патріарха української керамології // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.166-169.**
Некролог, присвячений пам'яті видатного українського керамолога, доктора мистецтвознавства Юрія Пилиповича Лащука зі Львова. Подано фото славетного керамолога та його могили.
- 2057. Пошивайло Олесь. [Огляд]: Старченко Віталій. Глина для Бога: Поезії. – Дніпропетровськ: Січ, 2002. – 83 с. // Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олесь Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2003. – Вип.4. – С.105-106.**
Подано огляд поетичної збірки мистецтвознавця і поета Старченка Віталія. Зазначено провідну тему нової книги, патріотичну громадянську позицію автора, для висловлення якої поет вдало використовує образи гончаря, глини, гончарного круга.

- 2058. Приймак В.В. Формування елементів територіальної структури Дніпровського Лівобережжя X-XIII ст. // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.136-142.**
Подано матеріали дослідження пам'яток басейну р.Многа (річкова система Удай–Сула–Дніпро). Гончарний комплекс представлений керамікою X-XI і XII–середини XIII ст., а також другої половини XIII-XIV ст. Подано малюнки кераміки з Городищенського археологічного комплексу.
- 2059. Приходнюк О.М. Про початки заселення східними слов'янами Нижнього Подунав'я // Магістеріум: археологічні студії. – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2003. – Вип.11. – С.56-59.**
Про співіснування ранньовізантійської та слов'янської кераміки на слов'янських поселеннях Нижнього Подунав'я та Балканського півострова. Наявність у поховальних комплексах різноманітного за технологією виготовлення посуду вказує на одночасне існування виробів ліплених і виготовлених на гончарному крузі.
- 2060. Приходько Олена. “Архаїчний трансавангард” Мирослави Росул // Новини Закарпаття. – Ужгород, 2003. – №174. – 20 листопада. – С.8.**
Про відому мисткиню-керамістку з Ужгорода Мирославу Росул.
- 2061. [Про альбом Миколи Вакуленка] // Ялтинское обозрение. – Ялта, 2003. – №1. – С.4.**
Про альбом кримського майстра народної творчості Миколи Вакуленка.
- 2062. Програма “Кераміка 2012” // Киевский вестник. – 2003. – №69. – 6 декабря. – С.2.**
Про програму “Кераміка 2012”, прийняту в 2000 році, завдяки якій створено комплексну сировинну базу, введено в дію нові родовища глини і каолінів, організовано ряд виробництв з випуску глиняних мас тощо.
- 2063. Пругло Світлана. Роки додають майстерності // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2003. – №46. – 14-20 листопада. – С.10.**
Про відомого опішненського гончаря Володимира Нікітченка з нагоди його 70-річчя.
- 2064. Пругло Світлана. Ювілей у гончаря // Народне мистецтво. – 2003. – №3-4. – С.64.**
Про гончаря з Опішного – Володимира Васильовича Нікітченка. Його вчителями були: Іван Білик, Вячеслав Білик, Микола Жилавець, Яків Нагірний, Іван Головань, Петро Гресько, Яків Пошивайло, Олексій Котлін, Дмитро Сердюченко, Михайло Китриш, Петро Кульбака. Твори Володимира Нікітченка експонувалися на обласних, республіканських та зарубіжних (Болгарія, США, Югославія) виставках. Подано фото родини Нікітченків біля домашнього горна.
- 2065. Прут Мар'яна. Українське мистецтво: проект “200 імен” // Політика і культура. – 2003. – №23. – 13-15 червня. – С.37.**
Про арт-проект “Декоративне мистецтво України кінця XX століття. 200 імен”. Автор ідеї – знаний мистецтвознавець Зоя Чезусова. Результатом праці над проектом став унікальний каталог “200 імен”, що репрезентує кращих мистців декоративно-ужиткового мистецтва України та їхні твори. Одним із розділів каталога є “Художня кераміка”. Подано фото гончарних творів.

2066. П'ятьох лауреатів премії імені Панаса Мирного визначено вп'яте // *Вечірня Полтава*. – Полтава, 2003. – №20. – 15 травня. – С.2.
Лауреатом премії імені Панаса Мирного в номінації “Народна творчість, народні ремесла” за творчий гончарний доробок та іграшку став Олексій Громовий із Диканьки.
2067. Рахно Костянтин. Божественні близнюки в міфології українського гончарства // *Український керамологічний журнал*. – 2003. – №2-4. – С.25-33.
Про вшанування покровителів гончарства – святих Петра і Павла – в різних регіонах України та зарубіжжя. У приурочених до дня святих Петра і Павла та Петрівського посту обрядах виразно прослідковується культ землі, глини та гончарних виробів.
2068. Рахно Костянтин. Варить борщик у зеленому горщику // *Зоря Полтавщини*. – Полтава, 2003. – №162-163. – 17 жовтня. – С.11.
Про використання глиняного посуду, вкритого зеленою поливою, у народній магії українців, македонців, сербів.
2069. Рахно Костянтин. Глинов'яз відкриває весняно-літній період // *Полтавська Думка-2000*. – Полтава, 2003. – №18. – 2-8 травня. – С.11.
У професійній обрядовості гончарів – “святих, що горшки ліплять”, – важливе місце займав весняно-літній період, який розпочинався Глинов'язом – днем вшанування і пробудження космічної Першоматері.
2070. Рахно Костянтин. Ця чарівна макітра // *Зоря Полтавщини*. – Полтава, 2003. – №99-100. – 27 червня. – С.11.
Про символіку макітри й макогона в українській традиційній культурі.
2071. Рейда Р.М. До вивчення пам'яток черняхівської культури Нижнього Поворскля // *Археологічний літопис Лівобережної України*. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.118-125.
Систематизовано наявні відомості про пам'ятки черняхівської культури басейну Нижньої Ворскли в межах Полтавської області. Серед знахідок виявлено залишки гончарних горнів, фрагменти гончарних виробів черняхівської культури.
2072. Рейда Роман, Луговий Роман. Комплекс кераміки черняхівської культури з Водяного // *Український керамологічний журнал*. – 2003. – №1. – С.121-123.
Зроблено детальний опис комплексу гончарних виробів з Водяного Чутівського району Полтавської області, які зберігаються у фондах Полтавського краєзнавчого музею. Таким чином до наукового обігу вводиться нова інформація, яка допомагає розширити знання про черняхівську культуру на Лівобережжі. Подано малюнки глиняних виробів.
2073. Релігійні вірування трипільців: за археологічними джерелами // *Українська культура*. – 2003. – №10. – С.28-30.
Про трипільську культуру, в якій для відправлення релігійних обрядів використовувався глиняний посуд та статуетки.
2074. Рибалко Галина. Вічний подих минулого: залами Євпаторійського краєзнавчого музею // *Історія в школах України*. – 2003. – №5. – С.51-53.

Про Євпаторійський краєзнавчий музей. Серед експонатів музею – колекція статуєток. У музеї їх зберігається понад 50. Вони виготовлені зі звичайної глини вручну або у формах-матрицях. Більшість із них – культові. Прикрасою колекції є глиняна статуєтка “Афродіта в мушлі”. Теракотові статуєтки з колекції музею дають змогу прослідкувати шляхи розвитку місцевого вжиткового мистецтва, релігійно-культові обряди, а також дозволяють проаналізувати торговельні зв’язки античних поселень Північного Причорномор’я.

- 2075. Рижов С.М. Глиняні моделі саней Кукутень-Трипільської спільності // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.56-57.**

Про маловідому в науковій літературі категорію глиняної пластики Кукутень-Трипільської спільності – глиняні моделі саней. Прослідковується територіальне і хронологічне поширення даної групи знахідок. Подано їх типологічний опис і реконструкцію реальних саней Трипілья, а також місце цієї категорії знахідок в ідеологічних уявленнях трипільських племен. Подано малюнки: моделі саней та зооморфна пластика з трипільських поселень.

- 2076. Романюк В.В. Комплекс знахідок черняхівської культури з поселення біля с.Лук’янівка // Археологія. – 2003. – №1. – С.109-112.**

Подано матеріали дослідження пам’ятки черняхівської культури – поселення 2 біля с.Лук’янівка Таращанського району Київської області. Глиняні знахідки представлено типовим набором посуду, характерним для черняхівського середовища. Це – горщики, глечики, кубки і миски. Також знайдено уламки посуду середньотрипільської культури та ранньоскіфської доби. Подано малюнки знахідок з поселення.

- 2077. Рудинський М.Я. Результати екскурсії в Кременчуцький та Кобеляцький повіти 20.IX.-29.X.1922 р. (доповідь Полтавському науковому товариству) // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.23-26.**

Серед археологічних знахідок, виявлених автором під час екскурсії в Кременчуцький та Кобеляцький повіти, – фрагменти глиняних виробів, типові для культури бронзових стріл скитського взірця. Серед знахідок церковного мистецтва – свічки череп’яні із с.Великий Узвіз та с.Ханделіївка. У розділі, присвяченому етнографічним знахідкам, згадується гончарний посуд (Опішне, Охтирка, Устивиця, Крилів).

- 2078. Саєнко Ніна. Олександр Саєнко: до становлення і розвитку українського монументально-декоративного мистецтва ХХ століття: Книга-альбом. – К.: Вид-во імені Олени Теліги, 2003. – 560 с.**

Про творчий життєпис відомого мистця Олександра Саєнка з Чернігівщини. У його доробку понад 500 творів: декоративні панно, виконані технікою мозаїки соломою; килими-гобелени, вибійки, кераміка, малярство, графіка.

- 2079. Саєнко Ніна. У Саєнковій оселі // Демократична Україна. – 2003. – №72. – 19 вересня. – С.4.**

Про садибу – творчу майстерню Олександра Саєнка, в якій самобутній художник творив свої декоративні мозаїчні панно, килими, гобелени, а також гончарні вироби.

- 2080. Салтыков В. Курорт и керамика – приоритеты Славянска // Совет. – Славянск, 2003. – №38. – 21 мая. – С.1.**

Про пріоритетний розвиток керамічного виробництва у Слов'янську на Донеччині.

- 2081. Самойлова Людмила. Зустрілися продавці, покупці, майстри і митці в самому серці України // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №130-131. – 22 серпня. – С.1, 8.**

Про відкриття Національного Сорочинського ярмарку–2003. Подано фото народного майстра, лауреата Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького – Миколи Пошивайла з Опішного (Полтавщина).

- 2082. Самойлова Людмила. Цеглину за цеглиною мільйонами штук виробляє “Керамік” рік у рік – і в тому суть // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №51-52. – 4 квітня. – С.3.**

Про підприємство з випуску будівельних матеріалів – Полтавське відкрите акціонерне товариство “Керамік”.

- 2083. Сапегін С.В. Майдани узбережжя р. Коломак і творча спадщина М.Я. Рудинського // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.164-167.**

Побіжно згадується про знахідки кераміки скіфського часу, виявлені під час дослідження майданів поблизу р. Коломак, на межі Полтавського і Чутівського районів. Подано малюнок ліпленого горщика зрубного часу.

- 2084. Сарапулкин Владимир. Керамика и керамическое производство лесостепного варианта салтово-маяцкой культуры: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата исторических наук. – Воронеж: Липецкий государственный педагогический университет, 2003. – 24 с.**

Аналізується гончарне виробництво лісостепоного варіанта салтово-маяцької культури, ареал поширення якої захоплює сучасні північно-східні регіони України.

- 2085. Свідрик Леся. Український сувенір // Хрещатик. – 2003. – №115. – 8 серпня. – С.12.**

Про виставку художньої мальовки Наталки Дворяківської, яка експонувалася в офісі товариства “Просвіта”. Серед експонатів – глиняні картинки, присвячені легендам, святам чи історичним подіям. Подано фото глиняної “Панянки”.

- 2086. Свято гончарного мистецтва // Урядовий кур'єр. – 2003. – №125. – 10 липня. – С.24.**

Повідомлення Укрінформу про початок роботи Першого всеукраїнського молодіжного симпозіуму гончарного мистецтва “Чигирин-2003”.

- 2087. Семидочная Ольга. “Это не шарж – она их такими видела!” // Сегодня. – Киев, 2003. – №8. – 14 января. – С.8.**

Про виставку творів відомого київського мистця-кераміста Леоніда Богинського та його матері, Євгенії Заремби-Богинської. Серед експонованих творів найбільше невеликих глиняних скульптур – портретів у стилі “наївне мистецтво” Євгенії Заремби-Богинської.

- 2088. [Симпозіум керамістів “Малі форми”] // Українське мистецтво. – 2003. – №1. – С.104.**
Про симпозіум “Малі форми”, який відбувся в столиці Латвії – Ризі, в якому брали участь українські мистці-керамісти О.Міловзоров і Ю.Мисько. В Україні роботи цього симпозіуму експонувалися в “Галереї-36” у Києві.
- 2089. Сім полтавських див // Полтавський вісник. – Полтава, 2003. – №6. – 7 лютого. – С.4.**
Про підсумки конкурсу “Сім полтавських див”. Серед інших пам’яток краю – селище Опішне, де протягом багатьох років плідно функціонує Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.
- 2090. Слободян Олег. Духом національного творення // Народне мистецтво. – 2003. – №1-2. – С.20-21.**
Про члена Національної спілки художників України та Національної спілки майстрів народного мистецтва України, Заслуженого майстра народної творчості України, лауреата Премії Катерини Білокур, майстра художньої кераміки з Гуцульщини – Оксану Бейсюк. Згадуються імена ушавлених мистців-гончарів минулого – Олекси Бахматюка, Дмитра Зондюка, Павлини Цвілик, Михайла та Ганни Роциб’юків, Петра Кошака. Подано фото майстрині та її творів.
- 2091. Словицький В.М. Бентоніти // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.458.**
Про бентонітові глини. Названо найбільші родовища бентонітоподібних глин – у Черкаській (Лисянський і Жашківський райони) та Закарпатській областях. Серед основних споживачів бентонітів – фарфоро-фаянсова промисловість.
- 2092. Сміленко А.Т. Поселення етулійського типу в Подунав’ї // Археологія. – 2003. – №2. – С.61-73.**
Подано матеріали археологічних досліджень селища Нагірне-IV Ренійського району Одеської області. Серед знахідок переважає ліплений посуд та уламки амфор пізньоримського часу. Виявлено також уламки посуду, виготовленого на гончарному крузі. Серед ліплених посудин – вироби пізньоскіфського типу, що мають аналогії в поселеннях Лісостепу.
- 2093. Сможаник Василь. Творець краси життя // Народне мистецтво. – 2003. – №1-2. – С.50-51.**
Про творчість непересічного майстра гончарного мистецтва із Закарпаття – Михайла Галаса. Подано фото гончаря та його творів.
- 2094. Сморж Л.О. Вияви українського архетипу та міфології в творчості О.Ф.Селюченко // Україна: Національна ідея. Матеріали Міжнародної наукової конференції (Київ, 23 квітня 2002 р.). – К.: Київський Міжнародний університет, 2003. – С.259-270.**
Про складний творчий шлях Олександри Федорівни Селюченко – самобутнього й неперевершеного майстра глиняної іграшки та малих форм народної скульптури.

- 2095. Сніжко Валерій. Трипільська цивілізація, або протоукраїнська давнина // Образотворче мистецтво. – 2003. – №4. – С.88-92.**
Про витоки трипільської культури, її космозначного мистецтва (формотворення й малювання кераміки, принципи житло- та містобудування, архітектура, скульптура тощо). Подано фото трипільської кераміки.
- 2096. Соколова Мирослава. Князівські коштовності “приміряють” вінничани // День. – Київ, 2003. – №210. – 20 листопада. – С.5.**
Про виставку історичних раритетів з приватної колекції “Платар” родин Платонових та Тарут, що експонувалася у Вінницькому обласному краєзнавчому музеї. Окраса представленої експозиції – трипільський мальований посуд, а також унікальні глиняні моделі храмів, датовані V-III тис. до н.е.
- 2097. Сокура О. Стару традицію, мов світ, ми бережем, як святість... // Промінь. – Машівка, 2003. – №87. – 12 листопада. – С.4.**
Про виставку давнього полив'яного посуду, організовану членами гуртка “Народознавство”, який діє при машівському районному Будинку дитячої та юнацької творчості (Полтавщина).
- 2098. Соломченко О.Г. Баранюк Йосип Михайлович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.235.**
Про народного майстра художньої кераміки з Гуцульщини, продовжувача традицій косівської школи кераміки (1863-1942).
- 2099. Соломченко О.Г. Баранюк Михайло Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.235-236.**
Про народного майстра художньої кераміки з Гуцульщини, представника косівської школи кераміки (1834-1902).
- 2100. Сом-Сердюкова Олена. Персоніфікована історія: пластика Заремби-Богінської // Дзеркало тижня. – 2003. – №5. – 8-14 лютого. – С.18.**
Про майстра глиняної пластики, маму відомого мистця-кераміста Леоніда Богинського – Євгенію Зарембу-Богинську, творчість якої є зразком міського “наївного” мистецтва. Подано фото її творів.
- 2101. Спанатій Любов. Програма для збирання гончарської лексики: Матеріали до проведення діалектологічної практики для студентів спеціальності “Українська мова і література та основи видавничої справи і редагування”. – Миколаїв: МДУ, 2003. – 47 с.**
У програмі, що охоплює 306 запитань, подано українську гончарську лексику. Матеріали будуть корисні не тільки для студентів, а й для керамологів, мовознавців, етнографів, істориків.
- 2102. Спаська Євгенія (Івга) Юрїївна (Георгїївна) // Шудря Є.С. Подвижницї народного мистецтва: Біобібліографічні нариси: Зошит 1. – К.: Редакція вісника “Ант”, 2003. – С.36-39.**
Нарис про життєвий і науковий шлях керамолога Євгенії Спаської.

- 2103. Сперільчук А. Я вірю: завод підніметься // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №69. – 10 вересня. – С.1-2.**
Про Кам'янобрідський фарфоровий завод на Житомирщині.
- 2104. Станко М.В. Декілька античних графіті з Тіри // Археологія. – 2003. – №3. – С.144-149.**
Описано 10 давньогрецьких графіті з елліністичного горизонту центрального розкопу давньогрецького міста Тіри. Графіті виконано на амфорах і чорнолакових посудинах IV-III ст. до н.е. Подано малюнки графіті на уламках глиняних виробів.
- 2105. Степовик Д.В. Білоскурський Осип Миколайович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.830.**
Про творчий шлях мистця-кераміста і технолога (1883-1943).
- 2106. Супруненко О.Б. Енеолітичне поховання у Лубенському Посуллі // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.63.**
Про пам'ятки постмаріупольської культури, представлені в межиріччі Орелі та Сули знахідками поодиноких фрагментів кераміки.
- 2107. Супруненко О.Б. Про перший курганний некрополь культури багатоваликової кераміки в Україні // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.70-75.**
Аналізуються кілька поховань культури багатоваликової кераміки епохи пізньої бронзи поблизу м.Лубни на Полтавщині. Виявлено фрагменти посуду пивихинської культури, уламки ліпленої кераміки пізньоямної культури, багатоваликової кераміки, бондарихинської культури, черепки від давньоруського посуду XII ст., виготовленого на гончарному крузі. Подано малюнки ліплених посудин з поховань та кургану.
- 2108. Супруненко Олександр, Кулатова Ірина. Про один поховальний комплекс чорноліської культури в Нижньому Поворсклі // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.35-43.**
Авторами досліджено гончарний комплекс із поховання, виявленого ними під час археологічних розкопок кургану поблизу с.Карпусі на Полтавщині. Подано малюнок ліпленого горщика чорноліської культури та розгортку орнаменту на ньому.
- 2109. Сушко Олександр. Соціально-професійний тип сільського кустаря-підприємця в Україні 1920-х рр. // Пам'ять століть. – 2003. – №1. – С.84-90.**
Про кустарну промисловість в Україні – специфічну й самобутню галузь, яка вирішувала життєво важливі соціально-економічні питання існування села. Подано таблицю демографічного перепису в Україні 1926 року, в якій зафіксовано соціально-професійний склад сільських кустарів. Серед кустарів-підприємців налічувалось 11008 гончарів, із них – 5169 господарів-одинаків.
- 2110. Такова жизнь // Сегодня. – Киев, 2003. – №223. – 3 октября. – С.2.**
Подано фото гончаря за гончарним кругом.

- 2111. Творча зустріч у гончарській столиці // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2003. – №5. – 18 січня. – С.2.**

Про зустріч працівників Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному та Інституту керамології – відділення Інституту народознавства НАН України з народним депутатом України, віце-президентом НАН України, академіком Іваном Курасом.

- 2112. Тесленко Ірина. Кілька зображень кораблів на середньовічному посуді з Криму // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.55-61.**

Зроблено аналіз п'яти середньовічних посудин із зображеннями кораблів, знайдених у Криму. Автор робить висновок, що малюнки є не абстрактними символами суден, а відображають у дещо схематизованому вигляді реальні класи та типи кораблів, характерних для певних епох. Подано малюнки посудин із зображеннями кораблів.

- 2113. Тетеря Дмитро. Матеріали до історії Переяслава кінця XVI-XVIII ст. // Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні: Збірка наукових статей. – К.: Часи козацькі, 2003. – Вип.12. – С.48-54.**

Представлено результати вивчення матеріалів, отриманих під час археологічних досліджень, які проводяться на території Переяслав-Хмельницького. Подано малюнки глиняних знахідок, а саме: горщиків, глечиків, кахель.

- 2114. Технікум відкриває двері // Прапор перемоги. – Миргород, 2003. – №36-37. – 23 квітня. – С.4.**

Про День відкритих дверей у Миргородському державному керамічному технікумі імені Миколи Гоголя.

- 2115. Титаренко Валентина. Традиційні народні ремесла Полтавщини // Слов'янський збірник. – Полтава: Слов'янський клуб, 2003. – Вип.2. – С.137-143.**

З історії ремісничької діяльності на Полтавщині, яка займала чільне місце в житті народу. Йдеться також про видатних сучасних заслужених майстрів народної творчості України, лауреатів Державної премії України імені Тараса Шевченка – Івана Білика, Михайла Китриша, Василя Омеляненка та лауреата Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького Миколу Пошивайла, твори яких найбільш повно відображають сучасний стан гончарства в Опішному.

- 2116. Титаренко Володимир. Мистецтво одного села // Народне мистецтво. – 2003. – №3-4. – С.6-8.**

Про виставку "Традиційна культура села Бубнівка Гайсинського району на Вінниччині" із циклу "Мистецтво одного села", що експонувалася у виставковій залі Національної спілки майстрів народного мистецтва в Києві. В експозиції, окрім відомої бубнівської кераміки, демонструвалися килими, верети, ткані обруси і рушники, малярство. Експонувалися глиняні вироби місцевих гончарів – Тетяни Шпак, Тетяни Дмитренко, Валентини Живко, Франі Міщенко, Якими і Якова Герасименків. Подано фото деяких робіт.

- 2117. Титаренко Лідія. Глина для господнього ремесла // Голос України. – 2003. – №137. – 25 липня. – С.16.**

Про Перший всеукраїнський молодіжний симпозіум-практикум з гончарного мистецтва "Чигирин-2003". Згадано імена відомих гончарів – Якова Брюховецького

з Чигиринщини, Олександра Вільчинського із запорізьких Пологів, Володимира Онищенка з Києва, а також молодих майстрів – Сергія Жолудя зі Львова, Юрія Нечая з Кременчука, Володимира Кусика з Луцька, Максима Толстого із Запоріжжя, Сергія Пластуна з Черкас, Олександра Шафірова з Києва. Подано фото патріарха гончарства з Чигиринщини – Якова Брюховецького – з учнями.

- 2118. Толочко Петро. Слово про археологічну кераміку // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.10-12.**

Про археологічну кераміку, яка є основним джерелом визначення ареалів культур, їх взаємовпливів, хронології. Розглянуто особливості гончарного виробництва на території України від неоліту до часів Київської Русі.

- 2119. Троцька В.И. Древнерусская керамика Свиридовского городища, Полтавщина (По фондам Национального музея-заповедника украинского гончарства в Опшине) // Древняя Русь. – Москва, 2003. – №4. – С.71-72.**

Про результати досліджень температури випалювання та класифікацію за формою вінець глиняних виробів із фондів Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.

- 2120. Троцька В.І. Археологічні дослідження в околицях Опішного // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.194-195.**

Подано результати розвідок і охоронних розкопок пам'яток скіфського часу в околицях Опішного Зіньківського району Полтавської області. У культурному шарі виявлено фрагменти ліпленої кераміки. Подано малюнки кераміки із пам'яток скіфського часу Опішне-10 і Опішне-11.

- 2121. Троцька Валентина. Другі регіональні читання “Пам’яті Михайла Рудинського” // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.173-175.**

Огляд роботи Других регіональних читань “Пам’яті Михайла Рудинського”, які відбулися в Полтаві 5-6 грудня 2002 року. Серед виголошених доповідей кілька було присвячено археологічній кераміці. Подано фото горщечка ямної культури.

- 2122. Троцька Валентина. Орнамент на кераміці Київської Русі // Слов’янський збірник. – Полтава: Слов’янський клуб, 2003. – Вип.2. – С.170-175.**

Про орнаментальні мотиви на кераміці Київської Русі з фондів Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному; загальні тенденції розвитку та місцеві традиції орнаментики гончарного посуду даного періоду.

- 2123. Тупиця Іван. Тепло оноцького кахелю // Новини Закарпаття. – Ужгород, 2003. – №174. – 20 листопада. – С.8.**

Про Оноцький кахельний завод, відомий за межами Виноградівського району і який, незважаючи на економічні труднощі, виготовляє різні види кахель.

- 2124. Туркєня Анатолій. Леся Єременко-Денисенко: “Воскрєсни, гончарство!” // Сільський час. – Київ, 2003. – №54. – 23 липня. – С.8.**

Про династію гончарів родини Денисенків з Василькова, що на Київщині.

- 2125. Туров Валерій. На любой каравай рот разевай! // Крымская газета. – Ялта, 2003. – №80. – С.3.**

- Про життєвий та творчий шлях відомого ялтинського мистця-кераміста, Заслуженого майстра народної творчості України Миколи Вакуленка. Подано фото майстра за роботою та його скульптурок.*
- 2126. Указ Президента України “Про нагородження працівників культури та аматорів народного мистецтва” // Народне мистецтво. – 2003. – №3-4. – С.1.**
Про присвоєння почесного звання “Заслужений майстер народної творчості України” Вільчинському Олександровичу – майстрові гончарства, м.Пологи Запорізької області, – за вагомий особистий внесок у розвиток української культури та мистецтва, творчі здобутки і високу професійну майстерність.
- 2127. Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – 192 с.; №2-4. – 192 с.**
Опубліковано статті й повідомлення з проблем українського та зарубіжного гончарства. Єдиний в Україні фаховий керамологічний часопис.
- 2128. У новий рік і нове століття // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №1. – С.2.**
Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.
- 2129. Федорук Олександр. Добрі ініціативи Інституту керамології в Опішному // Образотворче мистецтво. – 2003. – №2. – С.25.**
Огляд наукової літератури, випуск якої здійснено в Інституті керамології – відділенні Інституту народознавства НАН України. Серед найважливіших завдань, що ставляться перед цими виданнями, – виявлення регіональних і світових закономірностей розвитку гончарства в Україні, вивчення ареалів побутування сучасної кераміки, аналіз творчості провідних майстрів тощо.
- 2130. Федорук О.К., Дроздова Л.О. Бабак Олександр Петрович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.9.**
Подано коротку творчу біографію художника-кераміста з Києва Олександра Бабака.
- 2131. Філон Ірина. Птахи в образотворчому мистецтві // Початкова освіта. – Київ, 2003. – №9. – Березень. – С.7.**
Запропоновано зразки уроків з образотворчого мистецтва за програмою 2-го класу. Серед інших подано зразки глиняних виробів із Опішного Полтавської області та с.Стара Сіль Львівської області.
- 2132. Фонтаній Катерина. На киевском фарфоре едала даже Катерина II // Сегодня. – Киев, 2003. – №48. – 1 марта. – С.4.**
Про історію заснування, діяльності та занепаду Межигірської фаянсової фабрики, що на Київщині. Подано фото продукції фабрики.
- 2133. [Фотовернісаж] // Урядовий кур'єр. – 2003. – №194. – 16 жовтня. – С.10.**
Подано фото мистця-кераміста Валерія Сороки з Ізюма, що на Харківщині, зі своїми творами.
- 2134. [Фотоплакат] // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2003. – №70. – 6 вересня. – С.3.**
Робітниця Опішненського керамічного заводу оглядають свої вироби.
- 2135. [Фоторепортаж] // Сільський час. – Київ, 2003. – №23. – 28 березня. – С.10.**
Про мисткиню-кераміста Олену Лабінцеву, яка відроджує мистецтво трипільської кераміки. Подано фото гончарівни з онукою Ярославою.

- 2136. [Фоторепортаж] // Сільські вісті. – Київ, 2003. – №61. – 29 травня. – С.2.**
Про гончарів з Опішного, що в Зіньківському районі на Полтавщині, Віру Олексіївну Мацко, Наталю Василівну Городніченко та Лідію Василівну Запорожець, які працюють у приватному підприємстві “Гончарний круг”. Подано фото майстринь.
- 2137. [Фоторепортаж] // Слово Полісся. – Баранівка, 2003. – №12. – 12 лютого. – С.1.**
Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.
- 2138. [Фоторепортаж] // Чигиринські вісті. – Чигирин, 2003. – №77. – 15 жовтня. – С.1.**
Про виставку гончарних виробів у Національному історико-культурному заповіднику “Чигирин”, яка стала своєрідним підсумком I Всеукраїнського молодіжного симпозіуму з гончарного мистецтва “Чигирин-2003”. Подано фото учасника цього симпозіуму, гончаря Юрія Нечая з Кременчука, зі своїми роботами.
- 2139. [Фотофакт] // Голос України. – 2003. – №14. – 24 січня. – С.18.**
Про міжнародний фестиваль асоційованих шкіл ЮНЕСКО під девізом: “Так – культурі миру й ненасилля”. Подано фото народного майстра з Вінниччини – Людмили Фінської – за гончарним кругом.
- 2140. [Фотофакт] // Голос України. – 2003. – №38. – 27 лютого. – С.17.**
Про фарфорові вироби, які випускає ВАТ “ДЕФФА” у Вишневому Київської області. Подано фото майстрів декоративної мальовки – Раїси Краєвої та Ірини Розливан – за роботою.
- 2141. [Фотофакт] // Голос України. – 2003. – №41. – 4 березня. – С.10.**
Про виставку творів народних майстрів із села Новоселівка на Вінниччині, що експонувалася в Національній спілці майстрів народного мистецтва України. Подано фото глиняних творів, експонованих на виставці.
- 2142. [Фотофакт] // Голос України. – 2003. – №123. – 9 липня. – С.2.**
Про фольклорно-етнографічний, археологічний фестиваль “Ржищівський вінок”, присвячений трипільській культурі, який проходив у Київській області. Подано фото збільшених копій глиняних скульптур трипільської археологічної культури.
- 2143. [Фотофакт] // Голос України. – 2003. – №195. – 16 жовтня. – С.4.**
Про виставку робіт молодих мистців-керамістів України, учасників Першого всеукраїнського молодіжного симпозіуму гончарів “Чигирин-2003”. Подано фото учнів патріарха місцевої кераміки Якова Брюховецького – Ігоря Кривенця та Сергія Комаря, зі своїми глиняними витворами.
- 2144. [Фотофакт] // Голос України. – 2003. – №233-234. – 9 грудня. – С.5.**
Інформація про виставку “Різдвяно-новорічні свята”, що експонувалася в Києві, у грудні 2003 року. Подано фото учасників виставки із глиняними скульптурками.
- 2145. [Фотофакт] // Голос України. – 2003. – №242. – 19 грудня. – С.5.**
Подано інформацію про передріздвяну виставку димленої кераміки із Гавареччини “Гармонія чорного”, що експонувалася у Львівській художній галереї “Равлик”.
- 2146. [Фотофакт] // Експрес. – Львів, 2003. – №132. – 6 вересня. – С.3.**
Про виставку творів зі скла та кераміки молодого волинянина Віктора Мельничука, що експонувалася в Музеї етнографії та художнього промислу у Львові.

Мистецтвознавці відзначили оригінальність та особливий ексцентризм робіт молодого художника. Подано фото деяких експонатів виставки.

- 2147. [Фотофакт] // Експрес. – Львів, 2003. – №134. – 9 вересня. – С.1.**
Про свято “Осінній ярмарок”, що відбувся в Музеї народної архітектури та побуту України, на якому свою майстерність демонстрували гончарі, різьбярі, вишивальниці з усіх регіонів України. Подано фото майстра з Опішного Віктора Комаревцева зі своїми виробами.
- 2148. [Фотофакт] // Урядовий кур’єр. – 2003. – №39. – 28 лютого. – С.12.**
Про виставку творів народних майстрів із села Новоселівка на Вінниччині, що експонувалася в Національній спілці майстрів народного мистецтва України. Подано фото глиняних творів, експонованих на виставці.
- 2149. [Фотофакт] // Урядовий кур’єр. – 2003. – №186. – 4 жовтня. – С.16.**
Подано фото гончаря із Опішного Михайла Острянина.
- 2150. [Фотофакт] // Урядовий кур’єр. – 2003. – №190. – 10 жовтня. – С.12.**
Подано фото київської мисткині, керівника гуртка скульптури та кераміки Центру дитячо-юнацької творчості м.Києва – Ірини Плехової, яка демонструє твори своїх вихованців.
- 2151. [Фотофакт] // Урядовий кур’єр. – 2003. – №200. – 24 жовтня. – С.12.**
Подано фото Заслуженого майстра народної творчості України, лауреата Всеукраїнської літературно-мистецької премії імені Івана Нечуя-Левицького, гончаря з Опішного – Миколи Пошивайла – за роботую.
- 2152. Халаїм Тетяна. “Поетична” кераміка Іллі Васеловича // Буковинське віче. – Чернівці, 2003. – №51. – 9 липня. – С.3.**
Про першу виставку молодого майстра Іллі Васеловича “Поетична кераміка”, що відбулася в Чернівецькому художньому музеї; на ній було представлено унікальні теракотові міні-скульптури. Подано фото творів.
- 2153. Ханко В.М. Багмети // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.60.**
Про родину народних гончарів, що жили й працювали в містечку Хомутець (нині село) Миргородського району Полтавської області.
- 2154. Ханко В.М. Багрій Іван Юхимович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.63.**
Подано відомості про гончаря з Опішного Зіньківського району Полтавської області (1911-1941).
- 2155. Ханко В.М. Бакути // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.122.**
Подано відомості про родину народних гончарів – Луку Гнатовича Бакуту (1883-1963) та його сина Степана (1907-1982) із с.Велика Грем’яча Миргородського району Полтавської області.
- 2156. Ханко В.М. Балицькі // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.164-165.**

- Подано відомості про родину народних гончарів Балицьких: Степана Трохимовича (1885-1965) та його сина Павла Степановича (1913-1984), що жили й працювали в с.Поставмуки, нині Чорнухинського району Полтавської області.*
- 2157. Ханко В.М. Балки // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.168.**
Подано відомості про рід народних гончарів Балків, що жили й працювали в с.Велика Грим'яча Миргородського району Полтавської області.
- 2158. Ханко В.М. Балки // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.168.**
Про родину народних гончарів з роду Балків: Ілька (?-?), його сина Івана (1847-1933), внука Назара (1875-1940/1941). Подано фото глечика Івана Балка.
- 2159. Ханко В.М. Безпальки // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.384.**
Подано відомості про рід народних гончарів із с.Велика Грим'яча, нині Миргородського району Полтавської області; є фото гончаря Артема Безпалька.
- 2160. Ханко В.М. Білик В'ячеслав Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.788.**
Подано коротку творчу біографію гончаря із Опішного Зіньківського району Полтавської області та фото його глиняної зооморфної посудини "Баран".
- 2161. Ханко В.М. Білоус Володимир Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.834.**
Подано коротку творчу біографію мистця-кераміста, скульптора, Заслуженого художника України Володимира Білоуса з Полтави (1948-2003) та його фото-портрет.
- 2162. Ханко Віталій. Будинок Полтавського земства // Образотворче мистецтво. – 2003. – №2. – С.8-9.**
Про будинок колишнього Полтавського губернського земства, збудований за проектом Василя Кричевського в стилі українського модерну. Йдеться про зведення будинку та подальші його реконструкції. Упродовж 1904-1905 років у Опішненській гончарній майстерні для будинку земства виготовляли цеглу і полив'яні плитки.
- 2163. Ханко Віталій. Гончарство Полтавщини на виставках 1846-1913 років // Київська старовина. – 2003. – №4. – С.96-102.**
Названо імена гончарів: Павла Чумаченка і Карпа Чумаченка з Роменського повіту; Євстафія Задорожного, Герасима Крокви і Григорія Рябоконя із Зіньківського повіту; Павла Сірецького, Федора Чирвенка та Герасима Гладиревського з Опішного; Романа Куція з Міських Млинів, Федота Падалки з Межирича, Григорія Рябоконя з Великих Будиш, Петра Латиша з Біликів, Павла Калашника із Хомутиця, Івана Бакути із Сенчі, Кирила Браги з Городища та інших.
- 2164. Ханко Остап. Осердя і джерело квітування // Слов'янський збірник. – Полтава: Слов'янський клуб, 2003. – Вип.2. – С.157-162.**

- Побіжно згадуються класики українського народного гончарства – Олекса Бахматюк, Остап Ночовник, Олександра Селюченко; гончарні вироби, їх орнаментация.*
- 2165. Ханко Остап. Професійність і мистецтво // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.127-130.**
Порушено питання про відповідність деяких мистецтвознавчих термінів, зокрема “професійне мистецтво” і “непрофесійне мистецтво”, означуваним ними явищам. Для підтвердження своїх міркувань автор часто використовує керамологічні дані.
- 2166. Хаятова Алла. Богдан Корж: “Не кожній жінці треба голову” // Закарпатська правда. – Ужгород, 2003. – №45. – 26 листопада. – С.12.**
Інтерв'ю зі скульптором Богданом Коржем, який, заодно з іншими матеріалами, використовує глину.
- 2167. Хомінський Сергій. Купували, пили, гуляли – усі, хто на ярмарку побував // Голос України. – 2003. – №168. – 9 вересня. – С.1, 4.**
Про ярмарок народних ремесел, який відбувся у Музеї народної архітектури та побуту України. Згадується ім'я гончаря із Луцька – Івана Панкова. Подано фото майстра з Опішного – Віктора Комаревцева – біля глиняних творів.
- 2168. Хрущак Марія. Працюючи в натхненні // Образотворче мистецтво. – 2003. – №1. – С.66-67.**
Про творчість скульптора із Запоріжжя – Олександра Жолудя. Художник однаково успішно працює з кам'яковою і фаянсовою масами, металом. З глиняної маси мистець створив ряд скульптурних груп, що зацікавлюють своїм непересічним трактуванням художніх образів та використаною символікою. Подано фото глиняних скульптур майстра: “Материнство”, “Носії”.
- 2169. Хршановский В.А. Новый склеп с полуциркульным сводом на некрополе Илурата // Археология. – 2003. – №3. – С.21-31.**
Під час дослідження одного зі склепів Ілуратського некрополя виявлено фрагменти гончарних виробів римського часу. Подано малюнки фрагментів глиняних виробів.
- 2170. Царюченко Н. Художні промисли України // Краєзнавство. Географія. Туризм. – 2003. – №17. – Травень. – С.17-20.**
Конспект уроку для 9 класу. Серед інших видів народної творчості розглянуто і гончарство.
- 2171. Целебная глина // Акцент. – Донецьк, 2003. – №56. – 11 апреля. – С.5.**
Про лікувальні властивості глини.
- 2172. Циганков С. Нова епоха коростенського фарфору // Обрії. – Київ, 2003. – №33. – 21-27 серпня. – С.2-3.**
Про акціонерне товариство “Коростенський фарфор”.
- 2173. Чашкова Аліна. Колекція кераміки Українського центру народної культури “Музей Івана Гончара” // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.75-76, 180-184.**
Про унікальну збірку кераміки Українського центру народної культури “Музей Івана Гончара”, яка охоплює майже всі регіони України (Покуття, Львівщина, Поділля,

Полісся, Середня Наддніпрянщина, Полтавщина, Слобожанщина) і провідні гончарні осередки (Косів, Кути, Пистинь, Коломия, Сокаль, Гавареччина, Смотрич, Бар, Бубнівка, Адамівка, Товсте, Опішне, Міські Млини, Дибинці, Васильків, Обухів, Голоківка, Глинськ, Цвітне).

- 2174. Чегусова З.А. Береза Зиновій Іванович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.493.**

Про художника-кераміста зі Львова. Подано фотопортрет мистця.

- 2175. Чегусова З.А. Береза Ігор Зиновійович // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.493.**

Про творчість художника-кераміста зі Львова. Подано фотопортрет мистця та фото його глиняної скульптури "Межа".

- 2176. Чегусова З.А. Береза Тамара Анатоліївна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.494.**

Про творчість художника-кераміста зі Львова. Подано фотопортрет мисткині.

- 2177. Чергік Наталя. Колекція кераміки Музею історії запорізького козацтва // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.97.**

Про колекцію кераміки, що експонується в Музеї історії запорозького козацтва та зберігається у фондах Національного заповідника "Хортиця".

- 2178. Черкас Валерій. "Творча юність та історичне коріння" // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №184. – 25 листопада. – С.4.**

Про творчий звіт видатних майстрів сучасного народного декоративно-ужиткового мистецтва Полтавщини в Національному палаці "Україна" під час акції "Духовна ода Полтавщини". Гончарство було представлено виробами гончарів із Опішного – лауреатів Державної премії України імені Тараса Шевченка – Михайла Китриша, Василя Омеляненка, Івана Білика.

- 2179. Чернишова Наталя. "Подаруй музею експонат" // Донбасс. – Донецьк, 2003. – №122. – 3 июля. – С.5.**

Про етнографічний музей Донецького багатопрофільного ліцею №37. Серед інших експонатів музею – глек із Опішного Полтавської області, який датується 1914 роком. Подано фото музейних експонатів.

- 2180. Черных Елена. Марина-искусница рисует... иголкой // Донбасс. – Донецьк, 2003. – №72. – 16 апреля. – С.4.**

Про персональну виставку майстра народного мистецтва України Марини Нестерової, що експонувалася в Донецькому художньому музеї. Серед експонатів виставки – вишивання, мальовка по шовку, флористика, кераміка.

- 2181. Чернова Світлана. Гончарська скарбниця України // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2003. – №38. – 17 травня. – С.2.**

Про Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.

- 2182. Чернова Світлана. Диво гончарне – Опішня // Молодь України. – 2003. – №98. – 7 серпня. – С.2.**
Про Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному.
- 2183. Чернова Світлана. Історія гончарства – в одному музеї // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2003. – №35. – 29 серпня-4 вересня. – С.2.**
Про архівні, керамологічні експедиції до гончарних осередків України, здійснені співробітниками Інституту керамології та Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.
- 2184. Чернова Світлана. Колегіум мистецтв. Так тримати! // Директор школи. – Київ, 2003. – №1. – Січень. – С.14.**
Про Колегіум мистецтв у Опішному, що є структурним підрозділом Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Серед інших дисциплін учні вивчають гончарство.
- 2185. Чернова Світлана. Корифей української науки // Народне мистецтво. – 2003. – №1-2. – С.51.**
Про життєвий шлях видатного українського вченого, доктора мистецтвознавства, професора, досвідченого педагога, автора багатьох наукових праць з проблем гончарства – Юрія Пилиповича Лашука. Подано фото вченого.
- 2186. Чернова Світлана. Музей пише історію гончарства // Культура і життя. – 2003. – №36. – 12 листопада. – С.3.**
Про діяльність Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.
- 2187. Чернова Світлана. Нагороди – найкращим // Молодь Полтавщини. – Полтава, 2003. – №12. – 20 березня. – С.7.**
Про видавництво “Українське Народоознавство” – структурний підрозділ Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.
- 2188. Чернова Світлана. Немає для нудьги місця у “Колегіумі мистецтв” // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2003. – №23. – 6-12 червня. – С.2.**
Про “Колегіум мистецтв у Опішному” в структурі Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному, де з-поміж інших дисциплін учні вивчають і гончарство.
- 2189. Чернова Світлана. Пам’яті видатного дослідника українського народного мистецтва // Народна творчість та етнографія. – 2003. – №3. – С.125-126.**
Некролог, присвячений пам’яті видатного українського вченого, доктора мистецтвознавства, професора Юрія Пилиповича Лашука, який зробив вагомий внесок у справу збереження, наукового вивчення і популяризації українського гончарства.
- 2190. Чернова Світлана. Пам’яті корифея українського мистецтва і науки // Літературна Україна. – 2003. – №6. – 6 лютого. – С.8.**
Некролог, присвячений світлій пам’яті Юрія Пилиповича Лашука – видатного українського вченого, доктора мистецтвознавства, професора, дослідника українського гончарства.

- 2191. Чернова Світлана. Поезія гончарства // Голос України. – 2003. – №90. – 17 травня. – С.1, 3.**
Про Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, що на Полтавщині.
- 2192. Чернова Світлана. Чудова видавничка “сімка” // Полтавська Думка-2000. – Полтава, 2003. – №13. – 28 березня-3 квітня. – С.2.**
Про видавництво “Українське Народнознавство” – структурний підрозділ Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному.
- 2193. Черняк Людмила. “Веселка Буковини” – традиційний фольклорний фестиваль // Буковина. – Чернівці, 2003. – №68. – 29 серпня. – С.1.**
Про фольклорний фестиваль “Веселка Буковини”, який відбувся напередодні 12-ї річниці від дня народження незалежної України під відкритим небом у Музеї народної архітектури та побуту України. Глибоку народність аматорського мистецтва продемонстрували художні колективи та майстровий люд буковинської землі. Подано фото гончаря Івана Гончара зі своїм учнем Р.Манчурую.
- 2194. Чиста Оксана. Про що мовчить кераміка // Українське слово. – Київ, 2003. – Ч.34. – 21-27 серпня. – С.14.**
Про творчість мистця-кераміста, члена Національної спілки художників України Леоніда Богинського.
- 2195. Чиста Оксана. Ті, що не шукають, а живуть // Голос України. – 2003. – №12. – 22 січня. – С.3.**
Про виставку робіт Євгенії Заремби-Богинської та її сина – відомого мистця-кераміста Леоніда Богинського. Подано фото їхніх творів.
- 2196. Чуйко Тетяна. Трипільська школа // Українська культура. – 2003. – №3-4. – С.22-23.**
Про мистця-кераміста Михайла Горлового з Київщини. Подано фото його творів.
- 2197. Чутка Єва. Неосіння // Закарпатська правда. – Ужгород, 2003. – №40. – 16-22 жовтня. – С.2.**
Про виставку, приурочену до Дня художника, що експонувалася в Ужгородському художньому музеї. Серед робіт – фантазмагорії в глині від Мирослави Росул і Вячеслава Вінковського. Подано фото скульптури Мирослави Росул “Жінка творить жінок”.
- 2198. Шевченко Віталій. Всеми цветами радуги // Донбасс. – Донецьк, 2003. – №142. – 2 августа. – С.1.**
Про виставку творів самодіяльних художників Донеччини, що експонувалася у виставковій залі Донецького обласного художнього музею. На виставці були представлені живопис, графіка, декоративний розпис, вишивка, різьба по дереву, кераміка тощо.
- 2199. Шевченко С.І. Балоба Віра Іванівна // Енциклопедія Сучасної України. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.172.**
Про майстриню художньої кераміки із Закарпаття Балозу (дівооче прізвище – Пуглик) Віру Іванівну.

2200. Шевченко Є.І. Бесєдін Василь Терентійович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.544.
Про майстра художньої кераміки з м.Васильків Київської області.
2201. Шевченко Є.І. Бідасюк Прокіп Якович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.743.
Про мистця-кераміста, який працював майстром на Васильківському майоліковому заводі, що на Київщині (1895-?).
2202. Шевченко Є.І. Біла Марія Антонівна // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.755.
Про майстриню художньої кераміки, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Подано фотопортрет мисткині.
2203. Шевченко Є.І. Біла Світлана Павлівна // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.756.
Про майстриню художньої кераміки.
2204. Шевченко Є.І. Білий Павло Федорович // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.785.
Про майстра художньої кераміки, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Подано фотопортрет.
2205. Шевченко Є.І. Білик Надія Олександрівна // *Енциклопедія Сучасної України*. – К.: Координаційне бюро Енциклопедії Сучасної України НАН України, 2003. – Т.2. – С.790.
Про майстриню художньої кераміки, члена Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Подано фотопортрет мисткині.
2206. Шмаглій Микола. Трипільські протоміста // *Слово Просвіти*. – 2003. – Ч.4. – 22-28 січня. – С.8-9.
Автор знайомить з ранньоземлеробськими трипільськими поселеннями-гігантами та сучасним станом їх досліджень; згадує про знахідки столового глиняного посуду в житлових спорудах. Подано фото фрагментів глиняних антропоморфних фігурок з поселення Майданецьке.
2207. Шовкопляс Г.М., Терпиловський Р.В. Кераміка рубежу нашої ери з поселення Оболонь у Києві (попередні спостереження) // *Старожитності I тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць*. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.178-190.
Подано матеріали дослідження гончарного комплексу поселення Оболонь у Києві. Зарубинецький гончарний комплекс складається з кухонного, тарного та столового посуду. Кількісно переважає кераміка, репрезентована горщикоподібними посудинами. Подано малюнки фрагментів глиняних виробів з поселення Оболонь.
2208. Шпак Тетяна. Садіба Герасименків // *Народне мистецтво*. – 2003. – №3-4. – С.9-11.

Про садибу-музей відомих гончарів Якіма та Якова Герасименків із с.Новоселівка Гайсинського району Вінницької області. Тут представлено різні форми посуду: великі макітри, ринка, поросятник, баньки, барильця, слоки, миски, глечики, кухлики, куманці та багато іншого.

- 2209. Шрамко Б.А. Добыча железа в Гелоне // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.84-90.**

Про знахідки фрагментів ліпленої кераміки, виявлені в культурному шарі під час розкопок на Східному укріпленні Більського городища. Подано малюнки фрагментів глиняних посудин.

- 2210. Шрамко Б.А. К вопросу о так называемых полужемляночных жилищах // Старожитності І тисячоліття нашої ери на території України: Збірка наукових праць. – К.: Інститут археології НАН України, 2003. – С.190-195.**

Про знахідки, виявлені під час розкопок на Східному укріпленні Більського городища. В культурному шарі знайдено уламки ліпленої кераміки скіфської епохи, характерні для кінця VI-V ст. до н.е., та зразки більш ранньої кераміки кінця VIII-VII ст. до н.е. Подано малюнки виробів із глини.

- 2211. Шрамко И.Б. Исследование округа Люботинского городища // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.102-108.**

Подано результати охоронних досліджень на селищі скіфського часу поблизу с.Барчани Харківського району Харківської області. Гончарство представлено кількома типами глиняного посуду, що поширилися з V ст. до н.е. Подано малюнки глиняних виробів з поселення.

- 2212. Шулик Н. Де рукотворне диво виростає // Голос Зіньківщини. – Зіньків, 2003. – №34. – 30 квітня. – С.2.**

Про творчість мистців-гончарів із Опішного – Івана і Валентини Лобойченків. Подано фото майстрів у домашній майстерні.

- 2213. Шулик Наталя. Де рукотворне диво виростає // Зоря Полтавщини. – Полтава, 2003. – №108. – 15 липня. – С.1.**

Про творчість мистців-гончарів із Опішного – Івана і Валентини Лобойченків. Подано фото майстрів у домашній майстерні.

- 2214. Шумова В.О. Синхронізація пам'яток західного та східного ареалів трипільської культури басейнів Південного Бугу і Дніпра // Магістеріум: археологічні студії. – К.: Видавничий дім "КМ Академія", 2003. – Вип.11. – С.18-24.**

Аналіз гончарних комплексів та антропоморфної пластики висвітлює генезис, локалізацію та синхронізацію пам'яток Кукутень – Трипільської культурно-історичної спільності Побужжя та Подніпров'я. Звертається увага на особливості й тенденції розвитку антропоморфної пластики пам'яток західної та східної генетичних ліній розвитку Трипілля в окреслених культурно-історичних ареалах. Подано малюнки антропоморфної пластики межиріччя Побужжя і Подніпров'я.

- 2215. Шуневич Наталія. Українська народна художня кераміка. Косів // Початкова школа. – Київ, 2003. – №4. – С.27-30.**

Урок образотворчого мистецтва. Тема: гончарство.

- 2216. Щербак Василь. Керамічна оповідь Магдалини Белень-Пуглик // Народне мистецтво. – 2003. – №3-4. – С.16-18.**
Про життєвий та творчий шлях мисткині-керамістки із Закарпаття Магдалини Белень-Пуглик. Подано фото глиняних творів мисткині.
- 2217. Щербань А.Л., Мельникова І.С. Кружала з розкопок Михайла Рудинського біля Таранового Яру // Археологічний літопис Лівобережної України. – 2002. – №2. – 2003. – №1. – С.96-101.**
Аналізується комплекс знахідок скіфського часу – глиняних кружал, – виявлених Михайлом Рудинським під час досліджень Тарановоярського курганного некрополя і попилиц на селищах в урочищах Лубенщина і Десяте Поле між сс.Мачухи та Судіївка Полтавського району Полтавської області впродовж 1923-1946 років. Подано малюнки кружал із розкопок Михайла Рудинського.
- 2218. Щербань Анатолій. Зображення на керамічних кружалах скіфського часу // Слов'янський збірник. – Полтава: Слов'янський клуб, 2003. – Вип.2. – С.175-178.**
Про зображення на глиняних кружалах для веретен скіфського часу на території Лісостепу України.
- 2219. Щербань Анатолій. Міжнародна наукова конференція “Проблеми історії та археології України” (до 100-річчя XII Археологічного з'їзду) // Український керамологічний журнал. – 2003. – №1. – С.170-172.**
Огляд роботи наукової конференції. Однією з тем, які розглядалися на конференції, була керамологія. Подано фото глиняного горщика.
- 2220. Щербань Анатолій. “Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні” // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.137.**
Повідомлення про роботу XII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Нові дослідження пам'яток козацької доби в Україні”, що проходила в Києві 26-27 березня 2003 року. Гончарству присвячувалися доповіді Лариси Виногородської (Київ), Віктора Гуглі (Суботів), Світлани Біляєвої (Київ). Глиняні вироби також побіжно аналізували у своїх доповідях О.Коваленко (Полтава), І.Заїка (Харків), Л.Безіна (Дніпропетровськ), О.Загребельний, С.Балакін, А.Чекановський (Київ).
- 2221. Якуб Юлія. Трипільці – українці? // Столиця. – Київ, 2003. – №44. – 6 листопада. – С.24.**
Про “круглий стіл” на тему: “Український світ і Трипільська цивілізація”, що відбувся в Київському будинку вчителя. Йдеться також про “Товариство Коло-Ра”, студія якого займається реконструкцією трипільської кераміки. Подано фото зразків трипільської кераміки.
- 2222. Яременко Василь. Трипільці IV тисячоліття до н.е.: вони і ми // Українська культура. – 2003. – №7. – С.26-27.**
Порушено проблему вивчення трипільської культури. “Який етнос є їх творцем і правонаступником чи бодай носієм їхніх культурних традицій?” На думку автора трипільська культура має автохтонне походження, розвиток українського етносу не переривався в часі і в просторі. У глиняних виробах трипільських та сучасних можна знайти багато спільних рис.

2223. Яценко Марія. Меморіальний музей-садиба гончарської родини Пошивайлів // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.77-85.
Про Меморіальний музей-садибу гончарської родини Пошивайлів у Опішному – структурний підрозділ Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Подано фото з музейної колекції.
2224. Яценко Марія, Пошивайло Олесь. Меморіальний музей-садиба Олександри Селюченко // Український керамологічний журнал. – 2003. – №2-4. – С.86-91.
Про Меморіальний музей-садибу Заслуженого майстра народної творчості України, гончарівни Олександри Селюченко – структурний підрозділ Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному. Подано фото з музейної колекції.

Валерій та Надія Протор'єви. Миска «Кайтка».

Глина, формування, ліплення, поливи, 8,4х28,7 см. Васильків, Київщина. 1978.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному. Центр досліджень українського гончарства, МГО кн-5046/к-4730. Фото Олесь Пошивайло. Публікується вперше

ДОДАТОК ПУБЛІКАЦІЙ ПРО УКРАЇНСЬКЕ ГОНЧАРСТВО, КЕРАМІКУ, КЕРАМОЛОГІЮ ЗА 2002 РІК

(періодичні видання, книги тощо)

- 1. Баранівський завод. На порозі – 200 // Слово Полісся. – Баранівка, 2002. – №68. – 4 вересня. – С.1.**

Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.

- 2. Бібліографія українського гончарства. 2001: Національний науковий щорічник /За редакцією доктора історичних наук Олеся Пошивайла. – Опішне: Українське Народознавство, 2002. – Вип.3. – 136 с.**

Національний культурологічний щорічник охоплює публікації про українське гончарство, кераміку, керамологію в 2001-му році. Тематичне спрямування матеріалів – від археології, історії, етнографії і мистецтва гончарювання до найрізноманітніших проблем технічної кераміки. До реєстру включено книги, брошури, журнали, буклети, статті, повідомлення, що надійшли до Гончарської Книгозбірні України та Національного архіву українського гончарства в Опішному протягом 2001 року. Подано також огляд керамологічної літератури, короткий бібліографічний покажчик про медико-біологічні аспекти використання глини і глиняних виробів у побуті давнього і сучасного населення України, інформацію про нові надходження до Гончарської Книгозбірні України, добірку екслібрисів роботи Анни Терехової, список добродійників.

- 3. Біксей Людмила. Закарпатська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.28-31.**

Про традиції мистецької спілки Закарпаття. Вячеслав Віньковський, Михайло Галас, Ендрє Гіді, Магдаліна Белень-Пуглик, Віра Пуглик, Мирослава Росул, Віра Томашевська – відомі мистці-керамісти регіону.

- 4. Бочарова Світлана. Полтавська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.116-117.**

Про мистецьке життя Полтавської обласної організації Національної спілки художників України, яка в 2000 році відзначила 30-літній ювілей. Серед славної

когорти полтавських мистців – визнані всією Україною опішненські гончарі Іван Білик, Михайло Китриш, Василь Омеляненко, яких у 1999 році відзначено Державною премією України імені Тараса Шевченка. Подано фото декоративного чайника народного художника України, художника-кераміста Івана Віцька.

- 5. Вишневецька Ірина. Житомирська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.24-25.**

Про діяльність Житомирської обласної організації Національної спілки художників України. Серед художників різних творчих спрямувань – відомий кераміст, скульптор Олександр Костюк. Йдеться також про сучасних мистців, які гідно продовжують ушлявлені традиції житомирського фарфору. Серед них – Наталія Аксененко, Микола Трегубов, Валентина Трегубова, Ася Мікеєва. Подано фото глиняної вази Олександра Костюка.

- 6. В'ячеслава Олена. Луганська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.96-99.**

Огляд досягнень майстрів українського образотворчого мистецтва Луганської організації НСХУ. Попри нерентабельність, не полишають творчих спроб художній кераміці добре обізнані в ній Володимир Симоненко і Сергій Жидель. Твори останнього знайшли високе визнання і були відзначені II премією на Всеукраїнському симпозіумі монументальної кераміки “Гончарство на майданах і в парках України” 1998 року в Опішному, на Полтавщині.

- 7. Гейко А.В. Организационные формы керамического производства племён Днепровской Левобережной Лесостепи в скифское время // Древнейшие общности земледельцев и скотоводов Северного Причерноморья (V тыс. до н.э.–V век н.э.): Материалы III Международной конференции. – Тирасполь: Приднестровский государственный университет им.Т.Г.Шевченко, 2002. – С.228-230.**

Зміст статті винесено в заголовок.

- 8. Голубець Орест. Львівська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.100-103.**

Зроблено спробу дати загальну оцінку неоднозначним і суперечливим мистецьким процесам 1990-х років на Львівщині. Подано фото гончарного твору Уляни Ярошевич “Місячна соната”.

- 9. Гринюк Марія. Народні промисли і професійне мистецтво в контексті вищої регіональної художньої школи // Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів: “Новий світ-2000”, 2002. – Вип.13. – С.268-271.**

Порушуються питання відродження та розвитку народних ремесел, у тому числі й гончарства, на Прикарпатті.

- 10. Денисенко Ольга. Харківська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.130-135.**

Про творчу діяльність Харківської організації Національної спілки художників України – невід’ємної частини мистецького життя і Слобожанщини, і України в цілому. Розмаїттям жанрово-стилістичних ознак позначена робота секції декоративно-ужиткового мистецтва. Знаними в місті й за межами України є гончарні твори Євгена Надєждіна, Володимира Шаповалова, Жаннети Соловійової, Валентини Сідак, Петра Мося. Чільне місце серед майстрів декоративно-ужиткового мистецтва займають художники Будянського фаянсового заводу. Будянський фаянс та його торгова марка – серед лідерів виробництва сучасного фаянсового посуду, а також художнього фаянсу. Тут працюють такі відомі майстри, як Заслужений художник України Борис П’янида, Галина Кломбицька, Валентина Родіонова, Лариса Антонова, Світлана Титовська, Юрій П’янида, визнані майстри художнього фаянсу Раїса Вакула, Микола Ніколаєв, Галина Чернова та інші.

- 11. Джерело Поліського фарфору // Слово Полісся. – Баранівка, 2002. – №95. – 11 грудня. – С.3.**
Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.
- 12. Дуда Ігор. Пора стиглих плодів // Свобода. – Тернопіль, 2002. – №40. – 13 квітня. – С.4.**
Про Заслуженого діяча мистецтв України, скульптора Володимира Ропецького, твори якого експонуються в художньому музеї Тернополя. Представлено композиції з шамотної маси: “Силомір”, “Дилема”, “Сокровення”.
- 13. Життя, немов мить // Слово Полісся. – Баранівка, 2002. – №79. – 16 жовтня. – С.1.**
Про працівника Довбиського фарфорового заводу, що на Житомирщині, – Фелікса Леонідовича Кайдановича.
- 14. Журунова Тетяна. Вінницька організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.6-9.**
Про діяльність Вінницької організації Національної спілки художників України. Серед мистців різних художніх напрямків названо імена керамістів В.Вакалюк, В.Овраха та Т.Оврах. Подано фото глиняного твору Володимира Овраха “Діалог з минулим”.
- 15. Загаєцька Олена. Косівська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.88-91.**
Про творче життя мистців Косівщини за останні 10 років. Традиції, започатковані народними умільцями – родиною Баранюків, Олександром Бахматюком, Петром Кошаком, Павлиною Цвілик, Василем Стрипком, продовжують молоді керамісти – Оксана Бейсюк, Валентина Джуранюк, Григорій Колос, Василь Стрипко, Микола Фустов, Уляна Шкром’юк. Подано фото глиняних плиток Валентини Джуранюк.
- 16. Зіновчук Микола, Стрільчук Анатолій. Здрастуй, молодий заводе! // Слово Полісся. – Баранівка, 2002. – №95. – 11 грудня. – С.1-2.**
Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.
- 17. Колупаєва Агнія. Жанрові сценки в народному кахлярстві: до питання іконографії // Народознавчі зошити. – 2002. – №1-2. – С.127-140.**

- Про своєрідність і багатогранність народного кахлярства як мистецького явища. Названо імена майстрів, які розвивали сюжетне малювання кахель на Чернігівщині: Огієнко Євхим, Панасенко Йосип, Панасенко Дмитро, Іващенко Іван, династії Дроб'язків, Тищенків, Погорілкв, Сукалів; на Прикарпатті: Іван Баранюк, Олекса Бахматюк, Петро Кошак, а також відомі кахлярські осередки: Сунки, Ічня, Ніжин, Косів, Коломия. Подано фото мальованих кахель названих та невідомих авторів.*
- 18. Красовський Іван. Матеріальна культура лемків північних схилів Західних Карпат // Лемківський календар на 2003 рік. – Львів: Каменяр, 2002. – С.66-111.**
Предметом дослідження цієї праці є матеріальна культура лемків. У розділі про інтер'єр курної хати розповідається про зберігання глиняного посуду.
- 19. Кубицька Н.В. Аспекти дизайну давньої кераміки Волині // Тези доповідей науково-методичної конференції: “Сучасні технології навчання в університеті”. – Луцьк: ЛДГУ, 2002. – С.120-121.**
Про актуальність дослідження особливостей дизайну в давній кераміці Волині, що стало б науковою базою сучасного дизайну і в ремеслі, і в технології виробничого процесу.
- 20. Кубицька Н.В. Походження та художні особливості глиняної іграшки Волинського Полісся (на матеріалах с.Кульчин) // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: Збірник наукових праць /Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Рівне: РДГУ, 2002. – Вип.7. – С.8-17.**
Висвітлено історію та художні особливості глиняної іграшки Волинського Полісся. Аналіз історичних етапів розвитку іграшки дозволяє стверджувати, що народні традиції мистецтва глиняної пластики походять ще з часів неоліту. Художні особливості давніх фігур знаходять своє втілення в сучасних іграшках Волинського Полісся, які мають неповторні регіональні ознаки.
- 21. Ласка Ірина. Запорізька організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.32-37.**
Про сучасне життя Запорізької організації Національної спілки художників України. Згадано імена відомих мистців-керамістів регіону: Сергія Береженка, Лілії Береженко, Олександра Жолудя. Подано фото гончарної композиції Олександра Жолудя “Музи”.
- 22. Ляшко С.Н. Исследование курганов у с.Юльевка // Проблемы археологии Поднiпров'я: Міжвузівський збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: РВВДНУ, 2002. – С.66-82.**
Про матеріали курганів, досліджених була с.Юльївка Запорізького району Запорізької області, у басейні р.Конки. Серед інвентаря поховань виявлено фрагменти кераміки епохи бронзи. Подано малюнки глиняних посудин з курганів.
- 23. Мельничук Л. Гончарство Вінниччини: минуле і сьогодення // Матеріали III Всеукраїнської етнологічної науково-практичної конференції: “Проблеми етнології, фольклору і мистецтвознавства Поділля та Південно-Східної Волині: історія та сучасність. – Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський державний педагогічний університет, 2002. – С.169-181.**

Про історію гончарства на території сучасної Вінниччини з доісторичних часів до сьогодення. Названо відомі гончарні осередки: Бар, Берлинці-Лісові, Браїлов, Бубнівка, Гайсин, Жерденівка, Кам'яногірка, Кришинці, Майдан-Бобрик, Рахни-Лісові та інші.

- 24. Мельничук Л.** Гончарство Поділля XIX–початку XX століття // **Матеріали III Всеукраїнської етнологічної науково-практичної конференції: “Проблеми етнології, фольклору і мистецтвознавства Поділля та Південно-Східної Волині: історія та сучасність. – Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський державний педагогічний університет, 2002. – С.83-95.**

Про гончарні осередки Поділля та соціально-економічний розвиток промислу періоду XIX–початку XX століття.

- 25. Мельничук Л.** Гончарство Поділля XIX–початку XX століття: історіографія проблеми // **Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. – К.: Унісерв, 2002. – Вип.13. – С.22-27.**

Про дослідників гончарства Поділля XIX–початку XX століття: В.К.Гульдмана, Ю.Сіцінського, О.Прусевича та їхні праці.

- 26. Мельничук Л.** Гончарство Поділля у творчому доробку Євгенії Спаської // **Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім.М.Коцюбинського / Збірник наукових праць. – Вінниця: Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2002. – Вип.IV. – С.177-181.**

Про дослідження гончарства Поділля відомим керамологом Євгенією Спаською.

- 27. Мельничук Л.** Гончарські центри Поділля // **Історичні та пам’ятні місця України: з історії, етнології та краєзнавства: Посібник для студентів історичних факультетів. – К.: Унісерв, 2002. – С.16-18.**

Досліджуються головні гончарні осередки історико-етнографічного регіону, що виокремлюються у дві зони: західно-подільську та східно-подільську. Названо найбільш відомі осередки. Досліджується історія і гончарські традиції десяти найбільш відомих подільських осередків (Адамівка, Бар, Бубнівка, Жерденівка, Жорнище, Зіньків, Кришинці, Майдан-Бобрик, Рахни-Лісові, Смотрич).

- 28. Михайлов Александр.** Украинские мотивы, образы и герои в творчестве и жизни Николая Клюева // **Михайловский замок: Специальный выпуск. – Санкт-Петербург, 2002. – №5. – С.227-248.**

Про творчість російського поета першої половини XX століття – Миколи Клюєва, який у своїй творчості неодноразово згадує осередок гончарного виробництва – Опішне Зіньківського повіту Полтавської губернії, зокрема, в поемі “Погорільщина”.

- 29. Міщанин Віктор.** Яків Риженко – видатний дослідник Полтавського краю // **Титульний етнос: здобутки, втрати. – Полтава-Опішне: Дивосвіт, 2002. – С.43-47.**

Про видатного керамолога, етнографа, дослідника традиційної культури Полтавщини Якова Риженка, який протягом 1926-1930 років досліджував кустарні промисли, передовсім гончарство, Опішненського району.

- 30. Міщенко Григорій.** Волинська організація Національної спілки художників України // **Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.10-11.**

У короткому огляді творчості волинських мистців названо імена тих, хто активно працював упродовж останнього десятиріччя. Йдеться і про гончарну скульптуру Володимира Хижинського “Птах надії”.

- 31. Міщенко Григорій. Черкаська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.142-145.**

Огляд творчості майстрів Черкаської організації Національної спілки художників України – спільноти мистців, яка має сильне, високопрофесійне творче середовище. Серед доробку осередку – декоративні твори керамістів Івана Фізера, Миколи Теліженка, Івана Лавриненка, Віктора Крючкова.

- 32. Молинь Валентина. Участь гуцульських майстрів у виставках Галичини (кінець ХІХ–початок ХХ ст.) // Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів: Новий світ-2000, 2002. – Вип.13. – С.294-306.**

Об’єктом уваги автора статті є виставкова діяльність у Галичині наприкінці ХІХ–на початку ХХ ст. і, зокрема, репрезентоване народними майстрами гуцульське мистецтво, одним із видів якого – є гончарство. Згадано гончарні вироби Олекси Бахматюка та кахлі Петра Кошака.

- 33. Надеждін Андрій. Кіровоградська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.84-87.**

Про творчий доробок мистців Кіровоградської організації Національної спілки художників України впродовж останнього десятиліття. Серед інших досягнень декоративно-ужиткового мистецтва – кераміка родини Миколи, Нелі, Сергія та Олександра Фірсових.

- 34. Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – 152 с.**

Видання висвітлює стан сучасного мистецтва в Україні, творчі надбання і пошуки художників різних спрямувань і різних регіонів, подає їхні кращі твори, які заслуговують на увагу широкого кола мистецької громадськості. У статтях-оглядах обласних організацій Національної спілки художників України серед інших названо імена майстрів кераміки, подано фото їхніх робіт.

- 35. Николова А.В. О месте “репинских” памятников в ямной культурно-исторической общности: некоторые вопросы историографии // Проблемы археологии Поднiпров’я: Міжвузівський збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: РВВДНУ, 2002. – С.37-59.**

Аналізуються сучасні уявлення щодо початкового етапу розвитку ямної культури і ролі пам’яток “репінського” типу в її формуванні. Розглядається питання трансформації глиняних форм ямних пам’яток на різних територіях. Подано малюнки кераміки з поховань і поселень Поволжя, Прикубання, степової України, Молдови, Подоння, Подніпров’я.

- 36. Охріменко Григорій, Кубицька Наталія, Климчук Світлана, Чопюк Володимир. Духовна культура бронзового віку // Історія релігії в Україні: Праці ХІІ-ї**

Міжнародної наукової конференції (Львів, 20-24 травня 2002 р.). – Львів: Логос, 2002. – Кн.1. – С.12-17.

Про культ, магію, вірування населення України епохи бронзи, за часів якої надзвичайно розширилися ареали культур шнурової кераміки. Подано малюнки глиняних виробів цих культур.

37. Павленко Ірина, Садівничий Володимир, Юрченко Надія. Сумська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.123-125.

Про десятиліття творчого життя художників Сумщини. Одним із напрямків декоративно-ужиткового мистецтва регіону є фарфористика. Зараз у цій царині працюють Віталій Шевченко, Олександра Єрмоленко, заслужені художники України Віра Сіробаба-Климко та Василь Єрмоленко. Подано фото фарфорової скульптури Віри Сіробаби-Климко “Ворожіння”.

38. Пальчикова Аза. Ялтинська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.49-51.

Про мистецьке життя Ялтинської організації Національної спілки художників України. Серед майстрів декоративно-ужиткового мистецтва – мистці-керамісти Валентина Матієнко, Аніфа Піксанова.

39. Петрякова Фаїна. Семантико-етимологічний огляд слів “фарфор” і “порцеляна” // Проблеми українського термінологічного словникарства в мистецтвознавстві й етнології: Науковий збірник пам’яті Миколи Трохименка. – К.: Редакція вісника “АНТ”, 2002. – С.83-88.

Зміст статті відображено в заголовку.

40. Роготченко Олексій. Київська організація Національної спілки художників України // Національна спілка художників України. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.52-83.

Названо імена відомих київських мистців-керамістів: Володимира Онищенка, Петра Печорного, Олександра Міловзорова, Неллі Ісупової, Леоніда Богинського, Леоніда Олійника, Володимира Борозенця, Ганни Семенко.

41. Ромашко В.А. Поселение позднего бронзового века у с.Шолохово на р.Базавлюк // Проблеми археології Подніпров’я: Міжвузівський збірник наукових праць. – Дніпропетровськ: РВВДНУ, 2002. – С.91-99.

Аналізуються матеріали пізньої бронзової доби, віднайдені біля с.Шолохове, що визначає західні межі поширення зрубно-білозерської культури. Виокремлюються два культурно-хронологічні горизонти, які можна зіставити з ранньосабатинівськими і пізньосабатинівсько-білозерськими старожитностями. Кераміку пам’ятки представлено двома групами. Подано малюнки кераміки I та II культурно-хронологічних горизонтів.

42. Сервіз із Баранівки // Слово Полісся. – Баранівка, 2002. – №95. – 11 грудня. – С.4.

Про Баранівський фарфоровий завод, що на Житомирщині.

43. Сковорцов К. Муфельна піч для домашньої майстерні // *Своїми руками*. – Полтава, 2002. – №8. – 15 квітня. – С.5.
Подано рекомендації щодо побудови муфельної печі в домашніх умовах.
44. Слободян Олег. До історії пістинської кераміки // *Вісник Львівської академії мистецтв*. – Львів: Новий світ-2000, 2002. – Вип.13. – С.322-332.
Про традиційну кераміку Пистиня, яка виникла і розвивалася в українському і загальноєвропейському руслах. Її початки, ймовірно, сягають пізнього періоду Галицько-Волинського князівства, кінця XIII–першої третини XIV ст. Автором зроблено типологічний аналіз пистинської кераміки, починаючи з XVI ст. Подано імена відомих гончарів пистинського осередку від 1874 року і до наших днів: Кошак Антон, Ханеф Григорій, Кошак Микола, Волощук Антон, Волощук Яків, Красовський Михайло, Волощук Павло, Михалевич Антон, Возняк Каземир, Гайталович Кароль, Зондюк Дмитро, Зондюк Микола, Кошак Петро, Лазарович Петро, Сітарський Петро, Стадниченко Микола, Табахорнюк Йосип, Тимчук Микола.
45. Слово про майстриню // *Слово Полісся*. – Баранівка, 2002. – №76. – 2 жовтня. – С.2.
Про Ольгу Миколаївну Мартинову – маювальницю порцеляни на Довбиському фарфоровому заводі, що на Житомирщині.
46. Смирнова Тамара. Рівненська організація Національної спілки художників України // *Національна спілка художників України*. – К.: Видавничий дім КАРАНДАШ, 2002. – С.120-122.
Про розмаїття творчих напрямків сучасного мистецтва Рівненщини. Декоративно-ужиткове мистецтво в цьому краї переживає новий етап національного самовизначення. Кераміка в спілці художників регіону представлена, переважно, роботами Віри Чернієнко.
47. Троцкая В.И. Археологические исследования в 2000-2001 гг. на Полтавщине // *Древнейшие общности земледельцев и скотоводов Северного Причерноморья (V тыс. до н.э.–V век н.э.): Материалы III Международной конференции. – Тирасполь: Приднестровский государственный университет им.Т.Г.Шевченко, 2002. – С.224-227.*
Подано інформацію про знахідки гончарних виробів співробітниками Інституту керамології в Опішному під час археологічних розвідок 2000-2001 років.
48. Удіна Тамара. Тернопільська організація Національної спілки художників України // *Національна спілка художників України*. – К.: Видавничий Дім КАРАНДАШ, 2002. – С.126-129.
Невеликий екскурс у творчі надбання мистців Тернопільської організації Національної спілки художників України. Декоративно-ужиткове мистецтво регіону вже має своє обличчя. Заслуговує уваги і творчість випускника Львівської академії мистецтв, кераміста Івана Петруняка.
49. [Фоторепортаж] // *Слово Полісся*. – Баранівка, 2002. – №73. – 21 вересня. – С.1.
Про Баранівський фарфоровий завод на Житомирщині.
50. Ханко В. Словник мистців Полтавщини. – Полтава: ВАТ “Видавництво “Полтава”, 2002. – 232 с.

Перше енциклопедичне видання про мистців Полтавщини XVII–початку XXI ст. Серед інших, подано короткі статті про відомих гончарів, художників-керамістів, керамологів та гончарські династії: Багрії, Бакути, Балицькі, Балки, Безпальки, Бережний Іван Тарасович, Білан Андрій Андрійович, Білики, Білик-Пошивайло Настя Савівна, Білоскурський Осип Миколайович, Біляки, Бовкуни, Браги, Бутенки, Бутко Петро, Вакула Раїса Савівна, Віцько Іван Михайлович, Гамирин Володимир Васильович, Ганжа Петро Олександрович, Гапонюк Клавдія Іванівна, Гармаші, Герасименко Андрій, Гергіль Іван, Гладиревські, Гнатики, Гойдер Іван, Гоч Митрофан Свиридович, Грипич Ганна Іванівна, Грищенки, Грудницький Грицько, Грякали, Демченки, Демченко Трохим Назарович, Іванченко Павло Михайлович, Іщенки, Їжаки, Калашник Павло Григорович, Каригов Федір Семенович, Кармазин Захарко, Карпенки, Кирячок Григорій Панасович, Китриш Михайло Єгорович, Клименки, Ковпак Омелько Іванович, Козаки, Коломієць Захар Йосипович, Кольвахи, Кононенко Петро Максимович, Котляр Анатолій Антонович, Кочман Олександра, Кривоніс Трохим, Кривошлик Улас, Кузуб Іван, Курили, Куц Варвара Панасівна, Куцій Роман, Латиші, Линник Зінаїда Петрівна, Луганько Ніна Пилипівна, Лускані, Максюта Панас Порфирович, Максютин, Мальованики, Матвієнки, Мельники, Мисак Сергій Кузьмич, Можчілі, Москаленки, Мусієнко Панько Никифорович, Нагула Андрій, Назарчук Мотря Савівна, Начовники, Неждодії, Нікітченко Володимир Васильович, Ніколаєв Микола Борисович, Німці, Омеляненки, Оначко Наталка Іванівна, Падалка Іван Іванович, Палій Семен, Панащенко Валентина Степанівна, Пасічна Світлана Миколаївна, Патковський Станіслав Антонович, Пащенки, Поросний Василь Васильович, Порохівник Олександра Микитівна, Пошивайли, П'янида Борис Петрович, П'ятецькі, Різник Юхим Юхимович, Романенки, Рудичі, Рябокінь Грицько, Сакун Хома Мусійович, Седляр Василь Феофанович, Селюченко Олександра Федорівна, Сень Іван Порфирович, Силки, Сисенки, Ситник Микола Григорович, Сірецькі, Сіробаба-Климко Віра Іванівна, Сказки, Слиньки, Соломки, Ступки, Сулими, Трибушний Василь, Тупиці, Узназдєв Сидір, Українець Іван Каленикович, Федоренки, Чамара Юрій Андрійович, Чепури, Червоний Василь Степанович, Чирвенки, Чумарні, Чумаченки, Чучмаї, Шапошники, Шевченки, Шинкаренки, Шияни, Шульженки, Шумейко Петро Дмитрович.

51. Ханко Віталій. Маєстро фаянсу // Образотворче мистецтво. – 2002. – №1. – С.69.

Про життєвий та творчий шлях українського мистця-кераміста Бориса П'яниди. Автором охарактеризовано деякі твори з фаянсової маси, в яких художник поєднує раціональність академічних знань зі споконвічною стихійністю національного чуття й смаку. Подано фото робіт художника.

52. Цуканова Ніна. Гончарі у Пирогові // Хрещатик. – 2002. – 2 серпня. – С.5.

На свято “День гончаря” до Музею народної архітектури та побуту України поблизу села Пирогово, на Київщині, зїхалися майстри з різних куточків країни. Згадуються гончарі: Сергій Радько із села Межиріч, на Канівщині; його вчитель, канівський гончар Василь Гордійович Біда; Олександра Микитівна та Іван Денисович Порохівники з Опішного; Юрій і Світлана Нечаї з Кременчука; Наталя Дворяківська, Марина Гаврилець та її дід Петро Андрійович з Києва; Валерій Ленартович з дружиною Раїсою, Іван і Юрій Панкови з Луцька. Подано фото: Сергій Радько зі своїми

виробами; сім'я Нечаїв – Світлана та Юрій; Наталя Дворяківська зі стрітенським свічником.

53. Чегусова З.А. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен: Альбом-каталог. – К.: ЗАТ “Атлант ЮЕмСі”, 2002. – 511 с.

Перше за роки незалежності України видання, присвячене творчості провідних художників декоративно-ужиткового мистецтва. Чисельний ілюстративний ряд доповнюють творчі кредо мистців, а також ґрунтовна стаття, в якій автор робить глибокий аналіз художніх процесів, що передували 1990-м рокам і на повну силу проявилися саме впродовж останнього десятиліття ХХ століття. Біографічно-енциклопедичний довідник подає основні відомості про мистців. Чільне місце в довіднику відведено художній кераміці, зокрема подано інформацію про таких художників-керамістів: Аксененко Наталію (Коростень, Житомирщина), Андрусіва Степана (Львів), Бабака Олександра (Київ), Безпалків Ольгу (Львів), Береженко Лілію (Запоріжжя), Береженка Сергія (Запоріжжя), Березу Зеновія (Львів), Березу Ігоря (Львів), Березу Тамару (Львів), Бєро Георгія (Донецьк), Бланк Олену (Київ), Богинського Леоніда (Київ), Боднарчука Василя (Львів), Борецьку-Грабар Наталю (Ужгород), Борецького Ярослава (Ужгород), Бородая Олександра (Київ), Вакулу Раїсу (Буди, Харківщина), Віньковського Вячеслава (Ужгород), Віцька Івана (Полтава), Галенка Марка (Київ), Горлового Михайла (Київ), Данилова Бориса (Київ), Дмитрієва Олександра (Одеса), Друль Ганну (Львів), Дяченка Олександра (Київ), Єрмоленка Василя (Суми), Єрмоленко Олександрю (Суми), Забой Алісу (Київ), Зайцеву Тетяну (Київ), Ільїнського Андрія (Київ), Ісупова Володимира (Київ), Ісупову Неллі (Київ), Карунського Олександра (Київ), Кломбицьку Галину (Буди, Харківщина), Ковалевич Ігоря (Львів), Ковалевич Людмилу (Львів), Козак Надію (Київ), Козак Сергія (Київ), Коломієць Інну (Київ), Красюк Людмилу (Київ), Лампека Миколу (Київ), Левківа Тараса (Львів), Липу Ганну-Оксану (Львів), Лисенка Григорія (Ялта), Лисенко Елеонору (Ялта), Лисенко Тетяну (Маріуполь), Лисик Ганну (Львів), Макеєву-Лялюк Наталію (Київ), Міловзорова Олександра (Київ), Міміношвілі Гію (Київ), Мотику Ярославу (Львів), Муху Богдану (Брюховичі, Львівщина), Овраха Володимира (Вінниця), Озерного Михайла (Миколаїв), Олійника Олександра (Київ), Онищенко Володимира (Київ), Ошуркевич Галину (Львів), Пасічну Світлану (Полтава), Печорного Петра (Київ), Полоника Андрія (Донецьк), Протасова Григорія (Охтирка, Сумщина), Рапай Ольгу (Київ), Радька Сергія (Межиріч, Черкащина), Росул Мирославу (Ужгород), Рось Лесю (Львів), Рось Олександра (Львів), Рубан Зеновія (Луцьк), Рубан Миколу (Луцьк), Савка-Качмар Марію (Львів), Севрук Галину (Київ), Семенко Ганну (Київ), Скуру Ніну (Київ), Скорого Андрія (Київ), Соловійову Жаннету (Харків), Теліженка Миколу (Черкаси), Трегубову Валентину (Коростень, Житомирщина), Федорову Ніну (Одеса), Фізера Івана (Черкаси), Флінту Зеновія (Львів), Франка Івана (Львів), Хижинського Володимира (Луцьк), Ходу Ігоря (Львів), Черешкевич Ізу (Київ), Шаповалова Володимира (Харків), Шилімову-Ганзенко Людмилу (Черкаси), Ярошевич Улану (Львів).

- 54. Шмагало Ростислав. Косівська мистецька школа в художньо-промисловій освіті Галичини в кінці ХІХ–початку ХХ ст. // Вісник Львівської академії мистецтв. – Львів: Новий світ-2000, 2002. – Вип.13. – С.278-287.**

Про кризові явища в культурному житті Галичини на початку ХХ століття. Для підтримки народного промислу було організовано Гончарську виставку Косівського повіту, на якій експонувалися гончарні вироби Косова, Кут, Пистиня. Метою виставки було вивчення стану гончарного промислу та здійснення заходів для удосконалення технологічного рівня виробів.

- 55. Щербань А.Л. К вопросу о пряслах начала раннего железного века лесостепи Левобережной Украины // Древнейшие общности земледельцев и скотоводов Северного Причерноморья (V тыс. до н.э.–V век н.э.): Материалы III Международной конференции. – Тирасполь: Приднестровский государственный университет им.Т.Г.Шевченко, 2002. – С.230-233.**

Про глиняні кружала, які є важливим джерелом для вивчення особливостей прадавнього прядіння, а також гончарного виробництва в населення раннього залізного віку українського лісостепу.

Трохим Демченко (форма), автор малювки невідомий. Баклага.
Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, мальовка, полива, 23х19,5 см.
Опішне, Полтавщина. Початок 1960-х років.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-1037/К-991.
Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

- Абашина Н.С. 7
 Авраменко Н.П. 7
 Акіменко Алла 7
 Аксененко Наталя 36, 74, 82
 Александрович Ю. 35
 Андрощук Галина 7
 Андрусів Степан 15, 82
 Андрушенко Оксана 7, 8
 Антонова Лариса 75
 Афанасьєв А. 8
 Афанасьєва А. 34
 Бабак Олександр 36, 61, 82
 Бабенко Ольга 8
 Багмети 63
 Багрії 81
 Багрій Іван Юхимович 33
 Бажанов М. 8
 Базильчук Леонід 8
 Бакусевич Богдан 34
 Бакусевич Володимир Петрович 40
 Бакусевич Євген 34
 Бакусевич Мар'ян 34, 40
 Бакута Іван 64
 Бакута Лука Гнатович 63
 Бакута Степан 63
 Бакути 63, 81
 Балакін Сергій 8, 71
 Балачук Василь 28
 Балачук Костянтин 28
 Балачук Олексій 28
 Балицький Павло Степанович 64
 Балицький Степан Трохимович 64
 Балицькі 63, 64, 81
 Балки 64, 81
 Балко Іван 64
 Балко Льво 64
 Балко Назар 64
 Балога Віра Іванівна 68
 Банников Віктор 27
 Банникова Катерина 27
 Баран Володимир 8
 Баран Д. 8
 Баранюк Іван 76
- Баранюк Йосип Михайлович 57
 Баранюк Михайло Іванович 57
 Баранюки 75
 Бардачевський В.С. 16
 Бахматюк Олекса 27, 56, 65, 75, 76, 78
 Бацуца Яків Йосипович 40
 Бачуріна Аліна 10
 Башло Володимир Іванович 30
 Башченко Р.Д. 9
 Бебешко-Криворукова Марія 28
 Безбородько Олександр 22
 Безіна Л. 9, 71
 Безнос Микола 9
 Безпалків Ольга 15, 21, 36, 82
 Безпальки 64, 81
 Безпалько Артем 64
 Безрукова Т.М. 9
 Бейсюк Оксана 37, 38, 47, 56, 75
 Бельєн-Пуглик Магдаліна 10, 13, 71, 73
 Бердник Іван (Ян) Карлович 25
 Берегова З.І. 9
 Береженко Лілія 30, 36, 76, 82
 Береженко Сергій 30, 36, 76, 82
 Бережний Іван Тарасович 38, 81
 Береза Зіновій 15, 66, 82
 Береза Ігор 66, 82
 Береза Тамара 36, 66, 82
 Берест Роман 9
 Берест Ю.М. 10
 Берестовий Василь 42
 Бєро Георгій 18, 21, 27, 36, 82
 Бєро Ольга 18, 27
 Бєсєдін Василь Терентійович 69
 Бєлов Борис Геннадійович 48
 Бєлова Надія Іванівна 48
 Бєлєзор Олександр 13
 Бєляєва Лєйла Абдукаримівна 31
 Бібік І.І. 7
 Біда Василь Гордійович 81
 Бідасюк Прокіп Якович 69
 Біксей Людмила 73
 Біла Марія Антонівна 69
- Біла Світлана Павлівна 69
 Білан А. 10, 81
 Білий Павло Федорович 69
 Білик Вячеслав 52, 64
 Білик Г.І. 16
 Білик Іван 26, 27, 39, 52, 59, 6, 74
 Білик Надія Олександрівна 69
 Білики 81
 Білик-Пошивайло Анастасія 25, 27, 42, 44, 81
 Білокопитов Микола 10
 Білокур Катерина 38, 56
 Білоокій Карпо Петрович 25
 Білоскурський Осип Миколайович 58, 81
 Білоус Володимир Іванович 64
 Біляєва Світлана 10, 71
 Біляк Василь Андрійович 25
 Біляк Параска 25, 27, 42
 Біляки 81
 Біляшівський Б.Б. 11
 Біляшівський М.Ф. 11
 Бінах-Твердохліб І.І. 11
 Блажевич Н.В. 11
 Бланк Олена 82
 Близнюк Олександр 11
 Блюмина І.М. 11
 Бобровська О.В. 11
 Бовкуни 81
 Богинський Леонід 21, 36, 55, 57, 68, 79, 82
 Богусевич В.А. 40
 Боднарчук Василь 15, 82
 Божинський Назар 19
 Бойченко Іван 39
 Бондар Василь 28
 Бондаревський Петро Карпович 11, 51
 Борецька-Грабар Наталя 21, 82
 Борецький Ярослав 21, 82
 Бородай Олександр 36, 82
 Борозенець Володимир 79
 Босак Микола 11
 Бочарова Світлана 73

- Брага Кирило 64
 Браги 81
 Брам Тамара Федорівна 12
 Брілінг В. 35
 Брюховецький Я.М. 31, 41, 59, 60, 62
 Будикін І.А. 22
 Будько Євген 12
 Буйських А.В. 12
 Бурдо Наталя 12
 Бутенки 81
 Бутко Петро 81
 Вагалінски Л.Ф. 33
 Вакалюк В. 75
 Вакула Раїса 36, 75, 81, 82
 Вакуленко Л.В. 12
 Вакуленко Микола 24, 52, 61
 Вакуленко Тамара 12
 Валковий Маркіян 36
 Валковий Павло 36
 Валковий Савелій 36
 Василенко Ніна 12, 27
 Васіна Зінаїда 27
 Вегеш М.М. 13
 Вербівська Надія 38
 Верхово-Єднак О. 34
 Веселка Світлана 13
 Веселович Ілля 23, 63
 Виногородська Лариса 13, 71
 Винокур І.С. 13
 Вишневецька Ірина 74
 Відейко Михайло 13, 14, 17, 18
 Вільчинський Олександр 20, 31, 41, 60, 61
 Віньковський Вячеслав 21, 36, 41, 68, 73, 82
 Віщеня Лідія 14
 Віцько Іван 36, 74, 81, 82
 Возняк Каземир 80
 Войтенко Людмила 27
 Волощук Антон 80
 Волощук Михайло 27
 Волощук Павло 80
 Волощук Яків 80
 Вячеславова Олена 14, 74
 Гавр Ніна 14
 Гаврилець Марина 81
 Гаврилець Петро Андрійович 81
 Гаврилюк Василь 28
 Гаврилюк Йосип 28
 Гаврилюк Кирик 28
 Гаврилюк Кирило 28
 Гаврилюк Петро 28
 Гавриш Петро 14
 Гагенмейстер Володимир Миколайович 35, 41
 Гайталович Кароль 80
 Галас Михайло 27, 56, 73
 Галаур Світлана 14
 Галенко Марко 16, 21, 36, 82
 Гамирін Володимир Васильович 81
 Ганжа Петро Олександрович 81
 Гапонюк Клавдія Іванівна 81
 Гарбузинський Володимир 34
 Гармаші 81
 Гейко Анатолій 15, 74
 Герасименки 69
 Герасименко Адам 39
 Герасименко Андрій 39, 81
 Герасименко Василь 39
 Герасименко Іван Адамович 39
 Герасименко Іван Андрійович 39
 Герасименко Сергій 25
 Герасименко Яким 59, 70
 Герасименко Яків 59, 70
 Гергіль Іван 81
 Геренко Світлана 15
 Гершкович Я.П. 15
 Гирман Ольга 15
 Гіді Ендре 73
 Гладиревський Герасим 64
 Гладиревський Іван 42
 Гладиревські 81
 Гнатки 81
 Гнідий Федір 31
 Гоголь Микола 9, 24, 27, 47, 59
 Гойдер Іван 81
 Голембовська Світлана 28
 Голенцов А.С. 17
 Головань Іван 52
 Головки Дмитро 27
 Голубець Орест 15, 16, 74
 Гомер 24
 Гончар Іван Іванович 16, 68
 Горбаненко С.А. 46
 Горват Ганна 11
 Горловий Михайло 36, 68, 82
 Городніченко Наталя Василівна 62
 Гоч Митрофан Свиридович 81
 Гресько Петро 52
 Грив А.Є. 16
 Грибанич Ілля 16
 Гринь Григорій 16
 Гринюк Марія 74
 Грипич Галина 42, 81
 Грицюк Артем 28
 Грищенки 81
 Грищук Іван 28
 Громовий Олексій 13, 53
 Грудницький Григорій 17, 81
 Груша Христофор 16
 Грядунова Олександра 27
 Грякали 81
 Гуля Віктор 16, 71
 Гудак Василь 17
 Гудима Ю. 34
 Гудимов Павло 25
 Гульдман В.К. 77
 Гурин Наталя 47
 Даниленко А.В. 21
 Данилов Борис 36, 82
 Данилюк Архип 17
 Дашевська О.Д. 17
 Дворяківська Наталка 55, 81, 82
 Дейна Г. 17
 Демченки 81
 Демченко Трохим Назарович 81
 Денисенки 60
 Денисенко Михайло 27
 Денисенко Ольга 74
 Денисов Олег 17, 18
 Дереза А.Ф. 18
 Десятерик Дмитро 18
 Джуранюк Валентина 12, 38, 75
 Дикий В.А. 18
 Діброва Андрій Степанович 17
 Діденко Ганна 42, 44
 Дмитренко Наталя 19
 Дмитренко Тетяна 59
 Дмитрієв Олександр 36, 82
 Драган Валентин 19
 Дроб'язки 76
 Дроздова Л.О. 61
 Друль Ганна 36, 82
 Дубей Параска 44

- Дугельна Марія 42
 Дуда Ігор 75
 Дяченко В. 19
 Дяченко Олександр 36, 82
 Екатерина II 61
 Євсєєва Ольга 19
 Єгунов Євген 21
 Ємець Василь 26
 Єременко Леся 42, 60
 Єрмоленко Василь 36, 79, 82
 Єрмоленко Олександра 79, 82
 Жаров Геннадій 19
 Жежера В. 28
 Живко Валентина 59
 Жидель Сергій 74
 Жилавець Микола 52
 Жмурков Владислав 19
 Жолудь Олександр 65, 76
 Жолудь Сергій 60
 Жук Михайло 28
 Журавлєв Д. В. 20
 Журунова Тетяна 75
 Забой Аліса 36, 82
 Загаєцька Олена 20, 75
 Загребельний О. 71
 Задников С. А. 20
 Задорожний Євстафій 64
 Заїка Ірина 20, 71
 Зайцева Тетяна 36, 82
 Закорко Вікторія 20
 Залізник Л. Л. 20
 Запорожець Лідія Василівна 62
 Заремба-Богинська Євгенія 55, 57, 68
 Зарецький Іван 17
 Зіненко Тетяна 21
 Зіновчук М. 22, 75
 Зінченко Наталія 21, 22
 Зінько В. М. 22
 Зондюк Дмитро 56, 80
 Зондюк Микола 80
 Зубар В. М. 12
 Іванова Ольга 22
 Іванова Світлана 22, 23
 Іванцов І. О. 23
 Іванченко Павло Михайлович 81
 Івашків Галина 23
 Івашків Надія 23
 Іващенко Іван 76
- Льїнський Андрій 21, 36, 82
 Ісаченко Леонід 23
 Ісупов Володимир 82
 Ісупов Ілля 21, 82
 Ісупова Неллі 15, 21, 24, 36, 79
 Іщенки 81
 Їжаки 81
 Каверін Юрій 23
 Кайданович Фелікс
 Леонідович 75
 Калашник Павло 64, 81
 Калинин Анатолий 23
 Калиновська Світлана 24
 Калюжна Франя 21
 Каравайко Д. В. 20
 Кариков Федір Семенович 81
 Кармазин Захарко 81
 Карпенки 81
 Карпенко Григорій 27
 Карпович Михайло 50
 Карунна Ольга 24
 Карунський Олександр 36, 82
 Килипко Андрій Харитонович 36
 Кильдау Анна 24, 25
 Киричок Григорій Панасович 81
 Китриш Михайло 27, 47, 52, 59, 66, 74, 81
 Кізян А. П. 31
 Кіпоть Микола 44
 Клименки 81
 Клименко Олена 25, 26
 Клименко Р. Г. 18
 Климчук Світлана 78
 Клиньський Володимир 27
 Кломбицька Галина 36, 75, 82
 Ключев Микола 77
 Ковалева І. Ф. 26
 Ковалевич Ігор 15, 82
 Ковалевич Людмила 36, 82
 Коваленко Оксана 26, 71
 Ковальов Володимир 27
 Ковальчук Василь 27
 Ковальчук Остап 26
 Ковпак Омелько Іванович 81
 Когут Орест 26
 Козак Надія 9, 16, 18, 36, 82
 Козак Сергій 9, 18, 36, 82
 Козаки 81
 Козир Ірина 26
- Козловська Валентина 26
 Козюба Віталій 27
 Колодко Олександр 27
 Коломієць Захар Йосипович 81
 Коломієць Інна 36, 44, 82
 Колос Григорій 75
 Колупасва Агнія 75
 Кольвахи 81
 Комар С. В. 31, 62
 Комаревцев Віктор 30, 42, 63, 65
 Комельков Юрій 9
 Коноваленко Віта 27
 Кононенко Петро Максимович 81
 Кореневич Леонід 27
 Коренюк Ю. О. 48
 Корж Богдан 65
 Коробочка Микола 50
 Корпанюк М. 37
 Корпусова В. М. 45
 Корчавий Василь 31
 Костюк Олександр 74
 Котлін Олексій 52
 Котляр Анатолій Антонович 81
 Котова Н. С. 27
 Коцура Тарас 27
 Кочман Олександра 81
 Кошак Антон 80
 Кошак Микола 80
 Кошак Петро 56, 75, 76, 78, 80
 Красва Раїса 62
 Кракало І. В. 27
 Красовський Іван 76
 Красовський Михайло 80
 Красюк Людмила 36, 82
 Кривенець І. П. 31, 62
 Кривоніс Трохим 81
 Кривошлик Улас 81
 Кричевський Василь 64
 Кришталь Марія 42
 Кривка Герасим 64
 Кротевич-Школьна О. 28
 Крутенко Наталія 24
 Крючков Віктор 78
 Кубицька Наталія 28, 29, 45, 76, 78
 Кузнецов М. С. 9
 Кузуб Іван 81
 Кузько Олександр 29
 Кулатова І. М. 29, 58

- Кульбака Петро 52
 Курас Іван 59
 Курили 81
 Куркчі Федір 27
 Курочка Тамара 30
 Курочка-Пінас Марія 37
 Кусик Володимир 60
 Кутняков Микола 21
 Куц Варвара Панасівна 81
 Кучинко М.М. 45
 Куцій Роман 64, 81
 Лабінський М.Г. 30
 Лабінцева Олена 61
 Лавриненко Іван 78
 Лазарович Петро 80
 Лампека Микола 82
 Ларіонов Павло 30
 Ласка Ірина 76
 Латанський С.В. 30
 Латиш Петро 64
 Латиші 81
 Лашук Юрій Пилипович 8, 49, 51, 67
 Лебеденко Н.В. 30
 Лебідца Юрко 39
 Левада Максим 31
 Левицька Н.М. 31
 Левків Тарас 36, 82
 Ленартович Валерій 81
 Ленартович Раїса 81
 Ликова Оксана 31, 50
 Линник Зінаїда Петрівна 17, 42, 81
 Липа Ганна-Оксана 15, 16, 36, 37, 82
 Лисенко Григорій 36, 82
 Лисенко Елеонора 36, 82
 Лисенко Людмила 31
 Лисенко Тамара 31
 Лисенко Тетяна 27, 82
 Лисик Ганна 36, 82
 Литвиненко Н. 31
 Литвиненко Світлана 31, 32
 Лихач Ліда 43
 Лісовий Олег 32
 Лобойченко Валентина 70
 Лобойченко Іван 70
 Лозинський Тарас 50
 Лопухова Оксана 34
- Лубенець Антон 36
 Лубенець Володимир 36
 Лубенець Станіслав 36
 Луганько Ніна Пилипівна 81
 Лугова Л.М. 32
 Луговий Роман 53
 Лускані 81
 Луценко Олександр 32
 Луцишин Олексій Григорович 35
 Любичев М.В. 32
 Ляшко С.Н. 76
 Магомедов Б.В. 33, 48
 Мазурик Юрій 33
 Майко Вадим 33
 Макеева-Лялюк Наталія 82
 Максименко Г.М. 33
 Максименко Олексій 33
 Максютя Панас Порфирівич 81
 Максютя 81
 Мальованики 81
 Малюк Андрій 33
 Мамасва Ірина 21
 Манчура Р. 68
 Мардус Оксана 33
 Маріна Зоя 34
 Маркелов О. 34
 Мартинова Ольга Миколаївна 80
 Масляник Богдан 34
 Матвієнки 81
 Матвіїв В. 34
 Матієнко Валентина 79
 Мацкевий Л. 34
 Мацко Віра Олексіївна 62
 Маярчак С.П. 20
 Медведєва Інна 34
 Мельник Оксана 34
 Мельник Ольга 34, 35
 Мельники 81
 Мельникова І.С. 71
 Мельничук Віктор 62
 Мельничук Л. 35, 36, 76, 77
 Метка Людмила 36
 Мирко Ірина 47
 Мирний Панас 13, 53
 Мироненко В.І. 21
 Мироненко К.М. 36
 Мисак Сергій Кузьмич 81
 Мисько Ю. 38, 56
 Мисюга Богдан 37
- Мисюк Іван 37, 38
 Михайлов Александр 77
 Михайлович Антон 80
 Мікеева Ася 74
 Міклашевський А. 15
 Міловзоров О. 56, 79, 82
 Міміношвілі Гія 21, 42, 82
 Міщанин Віктор 38, 39, 46, 77
 Міщанин Оксана 47
 Міщенко Григорій 77, 78
 Міщенко Франя 42, 59
 Можчілі 81
 Мойсеєнко Валентин 39
 Мокляк В.О. 39
 Молинь Валентина 78
 Мордіна Вера 39
 Мороз Данило 28
 Мороз Іларіон 28
 Мороховець Олена 47
 Москаленки 81
 Мось Петро 19, 75
 Мотика Ярослав 15
 Мотика Ярослава 36, 82
 Мотиль Р. 40
 Мотрій Світлана 47
 Мудрицька В.Г. 40
 Мусієнко Панько
 Никифорович 81
 Муха Богдан 37
 Муха Богдана 36, 82
 М'яківський С.С. 18
 Нагірний Яків 52
 Нагіряк Леонід 43
 Нагребецька Ірина 40
 Нагула Андрій 81
 Надеждін Андрій 78
 Надеждін Євген 75
 Назарчук Мотрона 39, 42, 81
 Наливайко Іван 40
 Науменко Ігор 41
 Начовники 81
 Неждоді 81
 Нестерова Марина 66
 Нестуля О.О. 39
 Нечай Світлана 81, 82
 Нечай Юрій 60, 62, 81, 82
 Нечуй-Левицький Іван 47, 55, 59, 63
 Нікітіна Наталія 41

- Нікітченки 52
Нікітченко Володимир
Васильович 52, 81
Ніколаєв Микола 75, 81
Ніколова А.В. 78
Німці 81
Новак Юлія 31
Ночовник Остап 65
Обломський А.М. 41
Оврах Володимир 36, 75, 82
Оврах Р.В. 21
Оврах Т. 75
Овчаренко Людмила 41, 51
Огієнко Євхим 76
Озерний Михайло 36, 82
Озун М.М. 41
Окара Андрій 42
Олійник Леонід 79
Олійник Олександр 36, 82
Ольховський Платон 36
Омелянени 81
Омелянєнко Василь 42, 44, 47, 50,
59, 66, 74
Омелянєнко Людмила 42
Онацький Н. 15
Оначко Наталка 42, 81
Онищенко Володимир 15, 21, 31,
36, 41, 42, 43, 44, 60, 79, 82
Онищенко Лаврентій 39
Онищук Ярослав 44
Орлов Руслан 27
Осадца Тая 14
Осадчий Є.М. 10
Остапенко Наталя 44
Остапенко Ю. 44
Островський Ігор 44
Остриянн Михайло 44, 45, 49, 63
Отрощенко В.В. 45
Охріменко В.Г. 29
Охріменко Г.В. 29, 45, 78
Ошуркевич Галина 36, 82
Павленко Галина 23
Павленко Ірина 79
Павленко Ю.В. 23
Павлов Андрій 45, 46
Павлюк Степан 50
Падалка Іван Іванович 81
Падалка Федот Романович 20, 64
Палій Семен 81
Пальчикова Аза 79
Панасенко Дмитро 76
Панасенко Йосип 76
Панасюк Галина 46
Панащенко Валентина
Степанівна 81
Панков Іван 65, 81
Панков Юрій 81
Пасічна Світлана 21, 36, 81, 82
Патейчук Василь 28
Патейчук Галина 28
Патейчук Федір 28
Патковський Станіслав 81
Пачкова С.П. 46
Пашкевич Г.О. 46
Пашенки 81
Педченко Світлана 46
Пелипейко І.А. 47
Пензіна Наталія 27
Перейма Ака 14
Перекліта Петро 19
Перепелиця Галина 42
Перепелятник С. 47
Петлюх Анатолій 47
Петраускас О.В. 47
Петрашенко В.О. 47, 48
Петро і Павло, святі 53
Петрова К.А. 22
Петрова Світлана 48
Петруняк Іван 80
Петрякова Фаїна 48, 79
Печорний Петро 36, 48, 79, 82
Пилипко Григорій 28
Підгора Володимир 48
Піксанова Аніфа 79
Піоро І.С. 48
Пічка Іван 39
Пічка Мефодій 39
Пічка Михайло 39
Пічка Павло 39
Пічка Яків 39, 46
Пластун Сергій 60
Платонові 14, 57
Плехова Ірина 63
Погорілки 76
Позняк Н. 49
Полінка Григорій 28
Полоник Андрій 36, 82
Полтавець В. 49
Пономарьов Сергій 49
Попельницька Олена 49
Попович Михайло 11
Поросний Василь 42, 81
Порохівник Іван Денисович 81
Порохівник Олександра 42, 81
Посухов В. 49
Потапенко Тетяна 21
Пошивайло 11, 72, 81
Пошивайло Гаврило 42, 44
Пошивайло Євдокія 42, 44
Пошивайло Ігор 42, 44
Пошивайло Микола 16, 42, 46,
47, 55, 59, 63
Пошивайло Олесь 8, 10, 11, 15,
24, 31, 46, 50, 51, 72, 73
Пошивайло Яків 52
Приймак В.В. 52
Приходнюк О.М. 52
Приходько Олена 52
Протасов Григорій 21, 82
Протор'єв Валерій 27
Протор'єва Надія 27
Пругло Світлана 52
Прусевич О. 77
Прут Мар'яна 52
Пуглик Віра 73
Пузанко Віктор 19
Путін 42
П'янида Борис 75, 81
П'янида Юрій 75
П'ятецькі 81
Радчук Мирон 28
Радько Сергій 13, 21, 32, 81, 82
Рапай Ольга 36, 82
Рахно Костянтин 53
Рейда Р.М. 53
Рибалко Галина 53
Рибачук Степан 28
Риженко Яків 77
Рижов Сергій 35, 54
Ризник Юхим 42, 81
Роготченко Олексій 79
Родіонова Валентина 75
Рожко Радивон 36
Розливан Ірина 62
Романенки 81
Романюк В.В. 54
Ромашко В.А. 79

- Ропецький Володимир 75
Росул Мирослава 11, 21, 37, 41,
52, 68, 73, 82
Рось Леся 21, 37, 82
Рось Олень 21, 37, 82
Рошчіб'юк Ганна 56
Рошчіб'юк Михайло 27, 56
Рубан Зеновія 82
Рубан Микола 37, 82
Рудинський М.Я. 33, 39, 54, 55,
60, 71
Рудичі 81
Рябоконе Григорій 64, 81
Савка-Качмар Марія 82
Садівничий Володимир 79
Саєнко 11
Саєнко Ніна 12, 54
Саєнко Олександр 12, 54, 55
Саєнко Олень 12
Сакун Хома Мусійович 81
Салій Ганна 27
Салтыков В. 55
Самойлова Людмила 55
Сапегін С.В. 55
Сарапулкін Володимир 55
Свідрик Леся 55
Севрук Галина 37, 82
Седляр Василь Феофанович 81
Сеїт-Аметов Абдюль 44
Селюченко Олександра
Федорівна 27, 42, 44, 56,
65, 72, 81
Семенець Георгій Іванович 20
Семенко Ганна 37, 79, 82
Семенченко Самійло
Георгійович 20
Семидочная Ольга 55
Сень Іван Порфирович 81
Сердюченко Дмитро 52
Сиволап М.П. 11
Силки 81
Симоненко Володимир 74
Сисенки 81
Ситник Микола Григорович 81
Сідак Валентина 75
Сірецький Павло 64
Сірецькі 81
Сіробаба-Клишко Віра 79, 81
Сітарський Петро 80
- Сіцінський Ю. 77
Сказки 81
Скворцов К. 80
Скиба Андрій 7
Скибін Рустем 44
Скора Ніна 37, 82
Скорий Андрій 37, 82
Славінський Ярослав 21
Слиньки 81
Слободян Олег 56, 80
Словицький В.М. 56
Смерчинська-Мартинович
Оксана 32, 43, 44
Смирнова Тамара 80
Сміленко А.Т. 56
Сміленко І.А. 22
Сможаник Василь 56
Смолякова Людмила 21, 35
Сморж Л.О. 56
Сніжко Валерій 57
Соколова Мирослава 57
Сокура О. 57
Соловійова Жаннета 37, 75, 82
Соломаха Світлана 46
Соломки 81
Соломченко О.Г. 57
Сом-Сердюкова Олена 57
Сорока Валерій 19, 61
Сорокін Олександр 28
Спанатій Любов 57
Спаська Євгенія (Івга)
Юріївна (Георгіївна) 57, 77
Спасьонов С.О. 31
Сперільчук А. 58
Стадниченко Микола 80
Станко М.В. 58
Старченко Віталій 51
Степовик Д.В. 58
Стрипко Василь 75
Стрільчук Анатолій 75
Ступки 81
Сукалі 76
Сулими 81
Супруненко О.Б. 33, 36, 58
Сушинський Володимир 34
Сушко Олександр 58
Сьомин Сергій 33
Табакорнюк Йосип 80
Тарасенко Іван 42
- Тарути 14, 57
Теліженко Микола 15, 22, 37,
78, 82
Телющенко Іван 19
Терехова Анна 50, 73
Терещук Степан 28
Терпиловський Ростислав 19, 69
Тесленко Ірина 59
Тетеря Дмитро 59
Тимчук Микола 80
Титаренко Валентина 59
Титаренко Володимир 7, 59
Титаренко Лідія 59
Титовська Світлана 75
Тищенко 76
Ткачук Адам 28
Товстик Василь Йосипович 36
Товстик Йосип 36
Товстик Уляна Єфремович 36
Толочко Петро 60
Толстой Максим 60
Томашевська Віра 24, 73
Торачук Олексій 21
Трегубов Микола 74
Трегубова Валентина 37, 74, 82
Трибушний Василь 81
Троцька В.І. 60, 80
Трушик Галина 38
Трушик Михайло 38
Тулиці 81
Тулиця Іван 60
Туркєня Анатолій 60
Туров Валерій 60
Удіна Тамара 80
Узназдев Сидір 81
Українець Іван Каленикович 81
Ульяницька Лідія 34
Ульяницький Андрій 34
Уршанова Людмила 27
Федоренки 81
Федорова Ніна 37, 42, 82
Федорова Тетяна 19, 49
Федорук Олександр 61
Федяєв Сергій 27
Фізер Іван 15, 37, 48, 78, 82
Філон Ірина 61
Фінська Людмила 62
Фірсов Микола 78
Фірсов Олександр 78

- Фірсов Сергій 78
 Фірсова Неля 78
 Флінта Зеновій 15, 82
 Фонтаній Катерина 61
 Франк Іван 37, 82
 Фустов Микола 75
 Халаїм Тетяна 63
 Ханенко Богдан 44
 Ханенко Варвара 44
 Ханеф Григорій 80
 Ханко Віталій 26, 63, 64, 80, 81
 Ханко Остап 64, 65
 Хаятова Алла 65
 Хвойка В.В. 7, 9, 22, 49
 Хижинський Володимир 21, 26, 37, 78, 82
 Хода Ігор 15, 37, 82
 Хомінський Сергій 65
 Хруст Олексій 36
 Хрущак Марія 65
 Хршановски Л. 20
 Хршановский В.А. 65
 Царюченко Н. 65
 Цвілик Павлина 27, 56, 75
 Цибульник Борис 31
 Циганков С. 65
 Циндровська Л.О. 11
 Цуканова Ніна 81
 Чамара Юрій Андрійович 81
 Чашкова Аліна 65
 Чегусова Зоя 9, 52, 66, 82
 Чекановський Андрій 27, 71
 Чепури 81
 Червоний Василь Степанович 81
 Чергик Наталя 66
 Черешкевич Іза 37, 82
 Черкас Валерій 66
 Черненко О.Є. 40
 Чернишова Наталя 66
 Чернієнко В. 80
 Чернова Галина 9, 75
 Чернова Світлана 66, 67, 68
 Черных Елена 66
 Черняк Людмила 68
 Чирвенки 81
 Чирвенко Федір 39, 42, 64
 Числова Е. 8
 Чиста Оксана 68
 Чопюк Володимир 78
 Чуйко Галина 42
 Чуйко Тетяна 68
 Чумарні 81
 Чумаченки 81
 Чумаченко Карпо 64
 Чумаченко Павло 64
 Чутка Єва 68
 Чучмаї 81
 Шаповалов Володимир 21, 37, 75, 82
 Шапошники 81
 Шафіров Олександр 60
 Шевченки 81
 Шевченко Віталій 68, 79
 Шевченко Є.І. 68, 69
 Шевченко Олександр 27
 Шевченко Тарас 29, 34, 42, 47, 49, 50, 59, 66, 74
 Шевчукевич Опанас 7
 Шерстяк Андрій 36
 Шилімова-Ганзенко Людмила 37, 43, 82
 Шинкаренки 81
 Шияни 81
 Шковира Ф.Ф. 31
 Шкром'юк Уляна 75
 Шкурпела Вячеслав 47
 Шмаглій Микола 69
 Шовкопляс Г.М. 69
 Шпак Тетяна 59, 69
 Шрамко Б.А. 70
 Шрамко І.Б. 70
 Штепа Андрій 27
 Шулик Наталя 70
 Шульженки 81
 Шумейко Петро Дмитрович 81
 Шумова В.О. 70
 Шуневич Наталія 70
 Щербак Василь 71
 Щербань А.Л. 71, 83
 Юркевич Юрко 50
 Юрченко Надія 79
 Яворницький Д.І. 9
 Якимук Андрій 28
 Якимук Наум 28
 Якимук Петро 28
 Яковенко Галина 16
 Яковенко Юлія 16
 Якуб Юлія 71
 Якубов Рустем 43
 Якубов Сейтметет 44
 Яременко Василь 71
 Ярошевич Уляна 15, 37, 74, 82
 Яценко Марія 72
 Vagalinski L.F. 33
 Hannestad Lise 12
 Ščeglov A.N. 12
 Skłodowskiej-Curie Maria 48
 Stolba F. Vladimir 12

ГЕОГРАФІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

Автуничі 48 Адамівка 36, 40, 66, 77 Аккерман 10 Андріяшівка 19 Артемівськ 18 Атлантида 22 Базавлюк, р. 79 Балаклава 24 Балканський півострів 52 Бар 66, 77 Баранівка 79 Барбара, озеро 39 Барчани 70 Безруки 38, 39, 46 Березань, острів 20 Берлинці-Лісові 77 Білики 32, 39, 64 Більськ 20, 29 Більське городище 14, 20, 70 Болгарія 52 Борзна 11 Браїлов 77 Брюховичі 36, 82 Бубнівка 36, 59, 66, 77 Буди 9, 36, 82 Буковина 7, 16, 23 Валки 31 Васильків 26, 40, 42, 60, 66, 69 Велика Грем'яча 63, 64 Великий Узвіз 39, 54 Великі Будища 64 Верхнє Попруття 38 Верхоріччя Сули 19 Виноградівський район 60 Вишгород 14, 27 Вишневе 62 Вінницька область 31, 70 Вінниця 14, 31, 35, 36, 82 Вінниччина 35, 42, 59, 62, 63, 76, 77 Віньковецький район 40 Водяне 53 Волинська область 29	Волинське Полісся 28, 29, 45, 76 Волинсько-Подільське пограниччя 44 Волинь 13, 28, 29, 33, 45, 47, 76 Володимирівка 26 Волокитине 15 Ворскла, р. 29, 46 Гавареччина 14, 34, 40, 62, 66 Гадач 17 Гайсин 77 Гайсинський район 59, 70 Галичина 78, 83 Гелон 14, 70 Героївка-2, поселення 22 Глинськ 7, 66 Глинське 39 Глухівський повіт 15 Гнилець 41 Головкивка 66 Городище 39, 64 Городище, урочище 30 Городне 20 Грибівка 22 Грибівка-IV, поселення 22, 23 Григорівка, поселення 48 Громи 40, 44 Гуцульщина 43, 47, 56, 57 Десна, р. 20 Десяте Поле, ур. 71 Дзюби 39 Дибинці 41, 42, 66 Диканька 13, 53 Діброва 39 Дніпро, р. 29, 52, 70 Дніпровське Лівобережжя 52 Дніпровський Лівобережний Лісостеп 74 Дніпропетровськ 10, 12, 71 Дніпропетровська область 26 Дніпропетровщина 34 Долен Дунав (България) 33 Донецьк 18, 21, 24, 36, 41, 82 Донеччина 21, 27, 55, 68	Дробезківка 39 Дубечне 28 Дубини 39 Дудин II, поселення 44 Дунаєвський район 25 Жашківський район 56 Жерденівка 77 Жерківка 39 Житомирська область 17, 36, 37 Житомирщина 22, 45, 46, 58, 61, 62, 73, 75, 79, 80, 82 Жовтневий район 12 Жорнище 77 Закарпатська область 56 Закарпаття 11, 12, 13, 16, 48, 56, 68, 71, 73 Запоріжжя 30, 31, 36, 41, 60, 65, 82 Запорізька область 61, 76 Запорізький край 20 Запорізький район 76 Зарубинці 48 Західна Волинь 44 Західна Таврика 12 Західна Україна 29 Західне Поділля 17 Західний Крим 17 Західні Карпати 76 Зелений Гай 26 Зіньків 77 Зіньківський повіт 39, 64, 77 Зіньківський район 17, 25, 26, 39, 60, 62, 63, 64 Золочівський район 40 Івано-Франківськ 37 Івано-Франківська область 47 Івано-Франківщина 26 Ізнік 10 Ізюм 61 Ілїон 18 Інгулець 26 Ічня 76 Калинівський район 31

- Кам'яногірка 77
 Канівщина 81
 Керпусі 58
 Керч 22
 Київ 11, 13, 15, 16, 18, 19, 21, 23, 26, 30, 31, 32, 36, 37, 38, 41, 43, 44, 47, 49, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 69, 71, 81, 82
 Київська область 11, 54, 62, 69
 Київська Русь 44, 60
 Київське Подніпров'я 7, 47
 Київщина 7, 26, 27, 35, 42, 60, 61, 68, 69, 81
 Кіровоградська область 26
 Кобеляцький повіт 39, 54
 Кобеляцький район 30, 32
 Коломак, р. 55
 Коломия 66, 76
 Комсомольськ 21
 Конка, р. 76
 Коновка, поселення 14
 Коростень 36, 37, 82
 Косів 12, 14, 26, 38, 40, 44, 47, 66, 70, 76, 83
 Косівський повіт 83
 Косівщина 37, 75
 Котелевський район 20, 29
 Котельва 30
 Красне 41
 Красне-4, поселення 41
 Кременчук 23, 27, 31, 39, 60, 62, 81
 Кременчуцьке водосховище 49
 Кременчуцький повіт 39, 54
 Кременчуцький район 28
 Крилів 54
 Крим 22, 33, 59
 Кришинці 36, 77
 Кубань 33
 Куземине 38
 Кульчин 76
 Кути 66, 83
 Кютах'ї 10
 Лазьки 38
 Латвія 56
 Лебединський район 20
 Лебеховка 39
 Лисянський район 56
 Лівобережжя 53
- Лівобережна Україна 83
 Лівобережне Подніпров'я 13
 Лісостеп 56
 Лісостеп України 15, 71
 Лісостепове Правобережжя 15
 Лтава 36
 Лубенське Посулля 58
 Лубенщина, ур. 71
 Лубни 58
 Луганськ 14
 Луганщина 32
 Лук'янівка 54
 Луцьк 31, 37, 60, 65, 81, 82
 Львів 15, 16, 21, 34, 36, 37, 41, 43, 51, 60, 62, 66, 82
 Львівська область 36, 40, 61
 Львівщина 14, 31, 32, 34, 43, 44, 65, 74, 82
 Люботинське городище 70
 Майдан-Бобрик 77
 Майданецьке, поселення 12, 14, 69
 Максимівка 27, 28
 Малі Будища 17, 39
 Маріуполь 82
 Межиріч, Сумська область 20, 64
 Межиріч, Черкаська область 81, 82
 Мельники-1, поселення 19
 Миколаїв 36, 82
 Миргородський район 63, 64
 Миронівський район 11
 Миські Млини 25, 64, 66
 Многа, р. 52
 Молдова 78
 Монастирська 48
 Москва 20
 Нагірне-IV 56
 Наддніпрянщина 48
 Нижнє Поворскля 53, 58
 Нижнє Подунав'я 52
 Нижнє Посулля 29
 Нижня Ворскла 53
 Низкиничі 33
 Ніжин 76
 Німфей 22
 Нова Водолага 36
 Новгород-Сіверський 13
 Новоархангельський район 26
- Новоселівка 42, 62, 63, 70
 Оболонь 69
 Обухів 66
 Обухів-VII, поселення 7
 Овідіопольський район 22
 Одеса 14, 36, 37, 41, 48, 82
 Одеська область 22, 56
 Одеський регіон 23
 Олешківська Січ 35
 Олешня 7
 Опішне 11, 16, 19, 21, 25, 26, 29, 30, 38, 40, 41, 42, 44, 45, 47, 49, 50, 52, 54, 55, 56, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 70, 72, 74, 77, 81
 Опішненське городище 46
 Опішненський район 77
 Опішненський регіон 46
 Оріль, р. 58
 Охтирка 10, 21, 54, 82
 Очаків 10
 Панське-1, поселення 12
 Переяслав 59
 Переяслав-Хмельницький 48, 59
 Пирогово 15, 30, 41, 81
 Пистинь 66, 80, 83
 Південне 37
 Південний Буг, р. 70
 Південно-Східна Європа 9
 Північне Причорномор'я 10, 54
 Північно-Західна Україна 45
 Північно-Західне Причорно-мор'я 23
 Пісочний Рів, городище 20
 Побужжя 70
 Поволжя 78
 Поворскля 29, 32
 Поділля 13, 31, 35, 36, 44, 65, 77
 Подніпров'я 70, 78
 Подністров'я 47
 Подоння 78
 Подунав'я 56
 Покуття 43, 65
 Полісся 28, 45, 66
 Пологи 41, 60, 61
 Полонне 21
 Полтава 8, 14, 21, 26, 33, 36, 40, 42, 60, 64, 71, 82
 Полтавська губернія 77

- Полтавська область 20, 25, 26, 29, 30, 32, 39, 42, 46, 53, 60, 61, 63, 64, 66, 71
- Полтавський район 55, 71
- Полтавщина 7, 16, 17, 21, 25, 26, 28, 29, 38, 39, 42, 45, 46, 47, 51, 55, 57, 58, 59, 60, 62, 66, 68, 74, 77, 80, 81
- Польське Помор'я 46
- Польща 29
- Поставмуки 64
- Правобережна Кишенька 30
- Прелесне 27
- Придніпров'я 7
- Прикарпаття 74, 76
- Прикубання 78
- Прущ-10, могильник 46
- Путивльський район 41
- Радуги 39
- Рахни-Лісові 36, 77
- Ревутове, поселення 48
- Ренійський район 56
- Ржищів 33, 35
- Рига 56
- Рівненщина 80
- Ріпниця, урочище 35
- Рокита 28, 29
- Роменський повіт 64
- Роменський район 19
- Роменщина 7
- Ромни 40
- Росія 14, 33
- Самара 34
- Свирідівське городище 60
- Сенча 64
- Середнє Дніпро 11, 48
- Середнє Подністров'я 38
- Середнє Посейм'я 41
- Середня Наддніпрянщина 66
- Сіверщина 20
- Слобідська Україна 20
- Слобожанщина 66, 75
- Слов'яногірськ 41
- Слов'янськ 21, 55
- Слов'янський район 27
- Словаччина 29
- Смотрич 25, 36, 66, 77
- Сокаль 66
- Соснівка 32, 43, 44
- Стара Сіль 40, 61
- Старі Млини 39
- Старовижівський район 28, 29
- Степ України 15
- Суботів 71
- Судіївка 71
- Сула, р. 29, 52, 58
- Суми 10, 36, 82
- Сумська область 19, 20, 41
- Сумщина 21, 31, 38, 79, 82
- Сунки 76
- Східна Німеччина 29
- Східне Поділля 35
- США 52
- Тарановий Яр 71
- Таращанський район 54
- Тахтаївка 39
- Тернопіль 75
- Тернопільщина 16
- Тіра 58
- Товсте 16, 66
- Трахтемирів 48
- Трипілля 12, 17, 54, 70
- Трой (США) 14
- Удай, р. 52
- Ужгород 25, 36, 37, 41, 52, 82
- Україна 8, 11, 12, 14, 15, 19, 21, 22, 23, 24, 30, 33, 40, 41, 42, 45, 49, 50, 51, 53, 55, 56, 58, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 73, 74, 75, 78, 79, 82
- Українське Закарпаття 12
- Умань 31
- Уманьщина 44
- Устивиця 54
- Ханделіївка 39, 54
- Харків 12, 19, 21, 37, 41, 71, 82
- Харківська область 36, 37, 70
- Харківський район 9, 70
- Харківщина 14, 19, 20, 31, 36, 61, 82
- Хижняківка 38, 39, 46
- Хмельницька область 25, 40
- Хмельниччина 21, 40, 50
- Ходорів 11
- Ходорівське городище 11
- Холмська станиця 33
- Хомутець 63, 64
- Цвітне 66
- Чаплин, могильник 46
- Червоноград 34
- Черепашинці 31
- Черкаси 15, 30, 37, 43, 60, 82
- Черкаси-центр, могильник 11
- Черкаська область 56
- Черкащина 12, 14, 16, 23, 82
- Чернівеччина 14, 16
- Чернігів 40
- Чернігівська область 7
- Чернігівщина 47, 54, 76
- Чехія 29
- Чигирин 30, 39, 41, 44
- Чигиринщина 60
- Чорнухинський район 64
- Чатова Скеля 34
- Чутівський район 53, 55
- Шацькі, озера 45
- Шевченко 34
- Шолохове 79
- Югославія 52
- Юльївка 76
- Ялта 36, 82
- Vulgaría 33
- Lublin 48

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ПЕРІОДИКИ І ВИДАНЬ, ЩО ПРОДОВЖУЮТЬСЯ

- Академія (Київ)
Акцент (Донецьк)
АНТ (Київ)
Археологічний літопис Лівобережної України
(Полтава)
Археологія (Київ)
Берегиня (Київ)
Бібліографія українського гончарства
(Опішне, Полтавщина)
Бібліотечка вчителя початкової школи (Київ)
Буковина (Чернівці)
Буковинське віче (Чернівці)
Вечірня Полтава (Полтава)
Вінниччина (Вінниця)
Вісник ЛАМ (Львів)
Вісник НАНУ (Київ)
Водолазький кур'єр
(Нова Водолага, Харківщина)
Все для вчителя (Київ)
Гадяцький вісник (Гадяч, Полтавщина)
Галичина (Івано-Франківськ)
Голос Зіньківщини (Зіньків, Полтавщина)
Голос України (Київ)
Гуцульський край (Косів, Івано-Франківщина)
Демократична Україна (Київ)
День (Київ)
Дзеркало тижня (Київ)
Директор школи (Київ)
Донбас (Донецьк)
Древняя Русь (Москва, Росія)
Експрес (Львів)
Етнічна історія народів Європи (Київ)
Жовта газета (Полтава)
За огнеупоры (Часів Яр, Донецчина)
Закарпатська правда (Ужгород)
Зоря Полтавщини (Полтава)
Історія в школах України (Київ)
Кераміка і сантехніка (Київ)
Кераміка: стиль і мода (Київ)
Киевские ведомости (Київ)
Киевский вестник (Київ)
- Київська старовина (Київ)
Краєзнавство. Географія. Туризм (Київ)
Крымская газета (Ялта, Крим)
Культура і життя (Київ)
Літературна Україна (Київ)
Магістеріум: археологічні студії (Київ)
Матеріали до української етнології (Київ)
Медична газета Полтавщини (Полтава)
Меркурій (Донецьк)
Минуле й сучасне Волині й Полісся:
народна культура – шлях до себе (Луцьк)
Мистецтво та освіта (Київ)
Михайловський замок (Санкт-Петербург, Росія)
Міжнародний туризм (Київ)
Міст (мистецтво, історія, сучасність, теорія)
(Київ)
Молодь Полтавщини (Полтава)
Молодь України (Київ)
Народна творчість та етнографія (Київ)
Народне мистецтво (Київ)
Народознавство (Київ)
Народознавчі зошити (Львів)
Наукові записки Вінницького державного
педагогічного університету
ім. М. Коцюбинського (Вінниця)
Новини Закарпаття (Ужгород)
Нові дослідження пам'яток козацької доби
в Україні (Київ)
Образотворче мистецтво (Київ)
Обрій (Київ)
Освіта України (Київ)
Пам'ятки України (Київ)
Пам'ять століть (Київ)
Політика і культура (Київ)
Полтавська Думка-2000 (Полтава)
Полтавський вісник (Полтава)
Полтавські єпархіальні відомості (Полтава)
Порадниця (Київ)
Початкова освіта (Київ)
Початкова школа (Київ)
Прапор перемоги (Миргород, Полтавщина)

Промінь (*Машівка, Полтавщина*)
Психолого-педагогічні основи гуманізації
навчально-виховного процесу в школі
та ВНЗ (*Рівне*)
Районні вісті (*Глобине, Полтавщина*)
Ранковий експрес (*Полтава*)
Робітнича газета (*Київ*)
Российская археология (*Москва, Росія*)
Свобода (*Тернопіль*)
Своїми руками (*Полтава*)
Сегодня (*Київ*)
Село Полтавське (*Полтава*)
Сільський час (*Київ*)
Сільські вісті (*Київ*)
Слов'янський збірник (*Полтава*)
Слово Полісся (*Баранівка, Житомирщина*)
Слово Просвіти (*Київ*)
Совет (*Слов'янськ, Донеччина*)

Столиця (*Київ*)
Сумщина (*Суми*)
Телеграфъ (*Київ*)
Україна молода (*Київ*)
Українська газета (*Київ*)
Українська культура (*Київ*)
Українська культура: минуле, сучасне,
шляхи розвитку (*Рівне*)
Українське мистецтво (*Київ*)
Українське слово (*Київ*)
Український керамологічний журнал
(*Опішне, Полтавщина*)
Урядовий кур'єр (*Київ*)
Хрещатик (*Київ*)
Чигиринські вісті (*Чигирин, Черкащина*)
Шкільний світ (*Київ*)
Шлях перемоги (*Київ*)
Ялтинское обозрение (*Ялта, Крим*)

ОГЛЯД ДЕЯКИХ КЕРАМОЛОГІЧНИХ ВИДАНЬ 2003 РОКУ

**Мельничук Лідія. Олексій Луцишин:
СПОМИН ПРО МАЙСТРА.**

– Вінниця: Книга-Вега, 2003. – 72 с., іл.

«Якщо один день не відчую глину – ніби не жив»
Олексій Луцишин

Спільними зусиллями Народознавчого центру Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського та Вінницького обласного центру народної творчості побачила світ книга «Олексій Луцишин: спомин про Майстра». Її автор – доцент кафедри української та зарубіжної культури університету, завідувач його Народознавчого центру, член Українського керамічного товариства, докторант Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат історичних наук Лідія Мельничук. Остан-

нім часом вона активно досліджує особливості подільського гончарства, яскравою сторінкою якого постає творчість кришинецького гончаря, Заслуженого майстра народної творчості України Олексія Григоровича Луцишина (1922-2001).

Монографія вченого – це спроба узагальнити творчий доробок, систематизувати й проаналізувати наявні матеріали про життєвий і творчий шлях самобутнього народного мистця.

Книга відкривається переднім словом, в якому автор так визначає свою працю: «...Книга-спомин про самобутнього спадково-

го подільського майстра-гончара Олексія Луцишина, творчість та подвижництво якого заслуговують нашої вдячності та пам'яті» [с.5].

Провідна ідея дослідження – слід на землі, побачений не тільки очима Майстра, а й очима рідних, учнів, друзів, мистців, широкого загалу пересічних людей, кому випало щастя спілкуватися з ним, захоплюватися його творчістю.

Умовно книгу можна поділити на дві частини. Першу присвячено непростій долі та яскравому таланту подільського гончаря Олексія Луцишина, творчість якого розквітла під впливом односельця, знаного майстра народної іграшки Івана Тарасовича Гончара. Для Олексія Луцишина вчитель був зразком і орієнтиром у всьому. «Я більш як за сорок років гончарства здобув ті ж титули, що й Іван Тарасович, але того не втну. Може, в мене інший почерк, а того, що вмів односельця, ніколи не досягну. Світла людина була», – розповідав він на початку 1990-х років. І ще додавав: «Я такої великої людини не зустрівач в житті! Його шанували і дуже любили в селі. Весь день за кругом. Сивий, у білій сорочці, акуратний, тільки кінчики пальців леліють глину. Вона співала в його руках» [с.11]. Цими словами можна було б охарактеризувати й творчість самого Олексія Луцишина.

Автор книги звертає увагу на активну творчу позицію самобутнього мистця, подає хроніку найважливіших подій у його житті. Не менший інтерес становить і педагогічна діяльність Олексія Луцишина, який встиг підготувати понад 40 учнів. Названо імена найбільш талановитих із них. Окрім того, Олексій Луцишин усе своє свідоме життя присвятив збереженню та розвитку гончарських традицій, збирав відомості про династії кришинецьких «горшкольопів», уболівав за створення в рідному селі музею Івана Гончара.

Значний інтерес становлять роздуми-спогади тих, кому пощастило знати Олексія Луцишина. Серед них – заслужені працівники культури

України Ігор Каришин та Тетяна Цвігун, учні Олексія Григоровича – Віктор Косаківський, Людмила Філінська і Андрій Шевчук; дружина Надія Дмитрівна та інші. Усі згадують його як незвичайну людину і неперевершеного майстра, досвідченого педагога. Дослідницько-мемуарні матеріали проілюстровано цікавими чорно-білими фотознімками, на яких закарбовано окремі етапи творчого становлення мистця.

Також в цьому розділі йдеться, зокрема, і про народну кераміку Східного Поділля як унікальне явище мистецтва слов'янського світу.

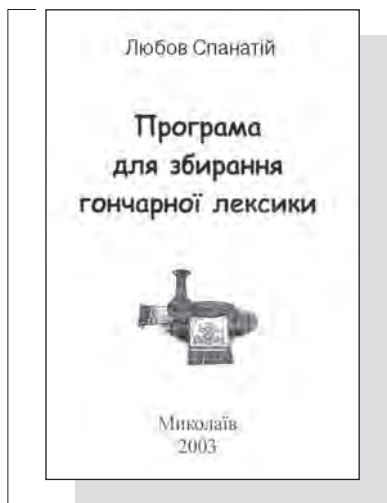
У другій частині подано кольорові фото скульптурних композицій, ваз, тарелей, посудин, іграшок, які розкривають естетичні вподобання подільського майстра, виявляють його доброту, щирість, фанатичне захоплення народним мистецтвом. Серед них привертає увагу горщик «Гончарям усього світу присвячую...» – своєрідний пам'ятник гончарям, які невідкладними часу творіннями фіксували пам'ять свого народу, його неповторність і велич.

Автор вважає, що Олексій Луцишин залишив багатий творчий спадок. Його світлій пам'яті нащадки мають віддячити шанобливим збереженням і опублікуванням того, що давало йому вітху і щастя, що становить загальнонародну цінність. Підсумовуючи огляд книги, зазначимо, що вона – невелика за обсягом, проте вагома за змістом, а її автор – Лідія Мельничук – зробила ще один присутній внесок у популяризацію гончарської спадщини українців.

Видання розраховане на керамологів, етнологів, мистецтвознавців, працівників закладів освіти та культури, усіх шанувальників народного мистецтва.

© Ольга Гирман,
провідний бібліотекар
(Гончарська Книгозбірня України)

18.10.2003

Спанатій Любов.
ПРОГРАМА ДЛЯ ЗБИРАННЯ ГОНЧАРНОЇ
ЛЕКСИКИ: Матеріали до проведення
діалектологічної практики для студентів
спеціальності “Українська мова і література
та основи видавничої справи і редагування”.
 – Миколаїв: МДУ, 2003. – 47 с.

Діалектологія в сучасному мовознавстві займає досить вагоме місце. Нині вчені велику увагу звертають на дослідження різних тематичних груп лексики, з-поміж яких однією із найчисленніших є лексика гончарів. Фіксація побутових термінів має здійснюватися за певною системою.

Спеціальну “Програму для збирання гончарної лексики” укладено миколаївським керамологом, кандидатом філологічних наук Любов’ю Спанатій. Вона допомагає систематизувати цю групу професійної лексики.

Програма включає в себе 306 питань, згрупованих відповідно до стадій технологічного процесу гончарного виробництва, до кожного з яких пропонуються варіанти відповідей. Факт наявності відповіді неоднозначно трактується дослідниками. З одного боку, це може допомогти інформаторові пригадати й зосередитися, а з іншого – розсіє увагу оповідача, наштовхує на неправильні відповіді; при цьому втрачаються особливості діалектного мовлення, інформатор намагається говорити літературною мовою.

Матеріали містять дванадцять розділів. I-й розділ – „Назви гончарного матеріалу” – складається із 45 запитань. У II-му розділі – „Назви знарядь гончарів” – розміщено 11 запитань, що допомагають з’ясувати назви всіх деталей гончарного круга. 33 питання охоплює III-й розділ програми, присвячений виготовленню глиняних виробів. IV розділ – „Висихання глиняних виробів” – містить 12 питань. Повністю зібрати назви, які стосуються процесу орнаментування глиняного посуду, допоможуть 26 питань V розділу. Його доповнює VI розділ – „Елементи орнаментики гончарних виробів”, який містить 15 питань. 24 питання наступного розділу допоможуть зібрати назви, що стосуються процесу глазурування глиняних виробів. Окремий розділ VIII (13 питань) присвячено гончарній печі. 22 питання містяться в розділі IX – „Випалювання глиняних виробів”. Найбільшу за своїм кількісним складом групу гончарної лексики становлять назви гончарних виробів. Тож, відповідно, і розділ X – „Назви гончарних виробів” – містить найбільше питань – 72; розділ XI – „Назви частин глиняного посуду”

– охоплює 15 питань. І, нарешті, останній, XII розділ – „Продаж, лічба та розрізнення глиняних виробів”, – складається із 17 питань.

Автор зазначає, що пропонується програма розрахована на студентів, які проходять практику в тих населених пунктах, де був розвинений гончарний промисел на Миколаївщині. Проте мережа використання цієї програми значно ширша: питання, зібрані в ній, дозволять здійснити повний збір діалектної лексики гончарів, її систематизацію, класифікацію і лінгвістичну інтерпретацію, що є вкрай важ-

ливим для подальших як мовознавчих, так і керамологічних, етнографічних та історичних досліджень.

© **Світлана Литвиненко**,
молодший науковий співробітник
(Інститут керамології – відділення Інституту
народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному)

26.05.2004

Охріменко Григорій, Кучинко Михайло, Кубицька Наталія.
РОЗВИТОК КЕРАМІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ВОЛИНІ (археологічний, етнографічний, мистецький аспекти).

– Луцьк: Волинська обласна друкарня, 2003.

– 246 с.

У 2003 році побачила світ колективна монографія, присвячена розвитку гончарства на Волині від доби неоліту до початку XXI століття. Роботу підготовлено археологами Григорієм Охріменком, Михайлом Кучинком та мистецтвознавцем Наталією Кубицькою. Це перша в Україні спроба монографічного дослідження гончарства певного регіону від його зародження до сучасності.

Автори, розуміючи складність вивчення гончарства впродовж усього зазначеного часу, більш детально зупинилися на тих історичних періодах, які є предметом їх систематичних досліджень: доби неоліту-єнеоліту, давньоруського та новітнього часу. Про гончарство на території Волині в інші хронологічні періоди подано лише коротку побіжну інформацію. Найбільше уваги відведено дослідженню археологічних

знахідок; етнографічним матеріалам присвячено близько 7% основного тексту.

Книга складається зі вступу, п'яти розділів і висновків.

Перший розділ присвячено проблемі появи гончарного виробництва. Автори підтримують загально визнану думку, що глиняний посуд на території Волині з'явився у VI тисячолітті до н.е. Особливості місцевого гончарства, на їхню думку, формувалися "власними шляхами, але під впливом південно-західних імпульсів" [с.7]. Зважаючи на таке твердження, важко погодитись із думкою авторів немовби найдавніший волинський посуд „був дуже своєрідний, дивовижний за формами, декоруванням і технологією виготовлення. ., несподіване, незвичайне явище...“ [с.7]. Адже, як помітно в другому розділі, такі форми, декор і технологія виготовлення глиняного посуду були притаманні й носіям неолітичних культур у багатьох інших регіонах Європи.

У першому розділі також поставлено питання про стать давніх гончарів, але чіткої відповіді автори не дають, зазначаючи лише, що в "багатьох випадках виробництвом кераміки займалися втаємничені, близькі до "волхвів", жрецтва люди" [с.9]. Доказів щодо таких категоричних висновків не наведено.

Коротко охарактеризовано окремі аспекти технології виготовлення (формування, декорування, випалювання) посуду давнім населенням Волині.

У другому розділі реконструюється розвиток гончарства від доби неоліту до епохи раннього заліза. Цей найбільший за обсягом розділ поділено на чотири пункти за хронологічним принципом. У ньому розглядається гончарство періоду неоліту: волинської культури, культури лінійно-стрічкової кераміки, культур Лівобережжя Прип'яті (підрозділ 2.1); періоду енеоліту: малицької культури, культур лійчастого посуду, пізнього Трипілья, кулястих амфор (підрозділ 2.2); кінця енеоліту–початку епохи бронзи: культур шнурової кераміки, стижовської, тшцінецько-комарівської, луницької

(підрозділ 2.3); епохи заліза: лежницької та моголянської групи, висоцької, милоградської, поморсько-кльшової культур (підрозділ 2.4).

Третій розділ присвячено гончарству ранньослов'янського та початку давньоруського періодів – зарубинецької, пшеворської культур, зубрицької групи, вельбарської, черняхівської, празької та культури Лука-Райковецька.

У другому та третьому розділах переважно охарактеризовано глиняний посуд: його форми, декор, подекуди, технологію виготовлення. Окрім посуду, на кількох ілюстраціях зображено глиняні кружала, але описано їх лише для тшцінецько-комарівської культури.

Загальні зауваження до перших трьох розділів: відсутність узагальнюючих висновків та чіткої структури викладу матеріалів.

Після третього розділу подано додаток "Археологічні можливості еніології", в якому без будь-якої наукової критики подано результати дослідження археологічної кераміки за допомогою методів біолокації. Отримані внаслідок таких досліджень відомості вражають: визначено вік, стать гончарів; навіть окремі подробиці інтимного життя – чи народжувала жінка, яка виготовляла посуд, дітей [с.148-149]; призначення посуду, домішки до формувальної маси, умови випалювання. Подана інформація бездоказова. Щоправда, автори й не прагнуть щось науково доводити.

У четвертому розділі охарактеризовано гончарство на Волині в X–середині XIV століття. Описано вісім типів глиняних горщиків, виокремлених за формами вінець, охарактеризовано їх хронологію. Зміну форм вінець горщиків автори пояснюють удосконаленням гончарного круга і професійних навичок гончарів. Наголошено на подібності зазначених виробів та горщиків з інших земель Київської Русі. Окрім горщиків описано глечики, кухлі, сковорідки, миски, покоришки, світильники, декоративні плитки. Коротко охарактеризовано технологію виготовлення глиняних виробів. Особливу увагу звернуто на тавра на денцях глиняного посуду.

П'ятий розділ присвячено гончарству XV–XX століть. Розділ поділено на три пункти: кераміка XV–початку XVII, кінця XVII–XVIII та XIX–XX століть. Важливою рисою гончарства цього періоду автори вважають використання ножного гончарного круга. На їхню думку, внаслідок застосування круга і зростання потреб населення, збільшився асортимент глиняних виробів: у цей час виготовлялися у великій кількості горщики з покрішками, глечики, миски, ринки, кухлі, чарки та інші види посуду, кахлі, іграшки. Подано характеристики різних виробів, описано технологію їх виготовлення.

Для аналізу закономірностей розвитку гончарства в цьому розділі залучено архівні джерела, етнографічні матеріали. Особливо це стосується XX століття. Тому в останньому пункті розділу гончарство розглянуто дещо в іншому ракурсі, аніж у попередніх. Зокрема, подано перелік найбільших гончарних осередків регіону; охарактеризовано окремі аспекти економічного і соціального становища гончарів, технологію виготовлення глиняних виробів; подано кілька прізвищ гончарів, показано сучасний стан гончарства на Волині.

Текстову частину монографії доповнюють чисельні ілюстративні матеріали.

Варто відзначити деякі загальні для всієї роботи недоліки (кидається в очі відсутність ретельного опрацювання тексту редакторами).

Зокрема, не зазначено методів, за допомогою яких автори визначили склад формувальної маси посуду. Часто використовуються терміни, відсутні в словниках української мови, або які мають інше від поданого у словниках значення: обезжирюючі домішки [с.9], орнаментири [с.10], кружало (у значенні гончарний круг) [с.11], делікатна кераміка (посудина) [с.35, 41], прясло (у значенні “кружало”) [с.67], черпаломірка [с.157] та інші. На частині виробів, зображених на ілюстраціях, неможливо визначити розміри: їх не зазначено, а масштабна лінійка відсутня] (рис.1.3, 2.1, 2.5, 2.6, 2.7, 2.8, 2.11, 2.13, 2.110-111, 4.1-4.4, 5.1, 5.4, 5.18, 5.46-47 та інші].

Незважаючи на неточності й уривчастість інформації, поданої в книзі, вона цікава для широкого загалу дослідників, хоча названі недоліки значно зменшують наукову цінність поданих матеріалів.

© **Анатолій Щербань,**

молодший науковий співробітник
(Інститут керамології – відділення Інституту
народознавства НАН України,
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному)

12.11.2004

ДЕЯКІ КЕРАМОЛОГІЧНІ НАДХОДЖЕННЯ ГОНЧАРСЬКОЇ КНИГОЗБІРНИ УКРАЇНИ

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА. 2002.

Національний науковий
щорічник / За редакцією
доктора історичних наук
Олеся Пошивайла.
– *Отішне*: Українське
Народознавство, 2003.
– Вип. 4. – 144 с.: іл.

Мельничук Лідія. ОЛЕКСІЙ ЛУЦИШИН: сполин про Майстра.

– *Вінниця*: Книга-Вега,
2003. – 72 с.: іл.

Спанатій Любов. ПРОГРАМА ДЛЯ ЗБИРАННЯ ГОНЧАРНОЇ ЛЕКСИКИ: Матеріали до проведення діалектологічної практики для студентів спеціальності “Українська мова і література та основи видавничої справи і редагування”.

– *Миколаїв*: МДУ, 2003. – 32 с.

КЕРАМИКА: СТИЛЬ И МОДА.

– 2003. – №1. –
Зима-весна

Охріменко Григорій, Кучинко Михайло, Кубицька Наталія.

РОЗВИТОК КЕРАМІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА НА ВОЛИНІ (археологічний, етнографічний, мистецький аспекти).

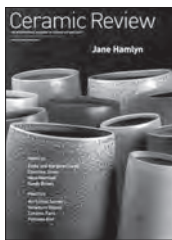
– *Луцьк*: Волинська
обласна друкарня, 2003.
– 248 с.

**УКРАЇНСЬКИЙ
КЕРАМОЛОГІЧНИЙ
ЖУРНАЛ.**

2003. – №1, 2-4

CERAMIC REVIEW

*(Керамічний огляд,
Великобританія)*
2003. – №201, 202,
203, 204

CERAMICS JAPAN

(Кераміка Японії, Японія)
2003. – №1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,
8, 9, 10, 12

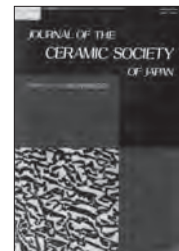

CPA NEWS

*(Інформаційний
булетень Асоціації
керамістів і гончарів,
Великобританія)*
2003. – №88

**JOURNAL OF THE
CERAMIC SOCIETY
OF JAPAN**

*(Журнал керамічного
товариства Японії,
Японія)*
2003. – №1, 2, 3, 4,
5, 6, 7, 8, 9, 10, 12

KERAMIKA

*(Кераміка,
Нідерланди)*
2003. – №1, 2, 4

NEUE KERAMIK

*(Сучасна кераміка,
Німеччина)*
2003. – №1, 2, 3, 4, 5, 6

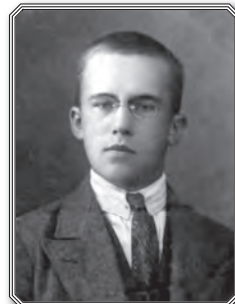
**ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ:
каталоги колекційних книг
із приватних бібліотек**

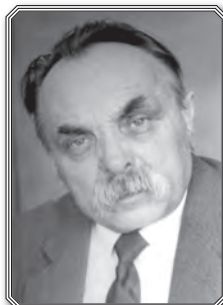
ПАНТЕЛЕЙМОН МУСІЄНКО

НІНА ФЕДОРОВА

ОЛЕКСАНДР ТИШЕНКО

ВАЛЕРІЙ ПРОТОР'ЄВ

НАДІЯ ПРОТОР'ЄВА

ТРОХИМ ДЕМЧЕНКО

© Галина Панасюк, Ольга Гирман, Оксана Андрушенко, Ольга Карунна, Олесь Пошивайло, 2004

**КОЛЕКЦІЯ КНИГ ІЗ ПРИВАТНОЇ БІБЛІОТЕКИ ЗНАНОЇ РОДИНИ
УКРАЇНСЬКОГО КЕРАМОЛОГА, МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ
ПАНТЕЛЕЙМОНА МУСІЄНКА ТА КЕРАМІСТА-ТЕХНОЛОГА НІНИ ФЕДОРОВОЇ***

МУСІЄНКО ПАНТЕЛЕЙМОН

(29.07.1905, м.Ромни Сумської області – 15.01.1980, Київ)

Український майстер кераміки, керамолог та мистецтвознавець. Закінчив у 1930 році Межигірський художньо-керамічний інститут (пізніше перейменований у Київський інститут кераміки і скла). Працював художником Будянського фаянсового заводу (1930-1934). У 1934 році закінчив аспірантуру по відділу мистецтвознавства в Харківському науково-дослідному інституті імені академіка Дмитра Багалія.

Напередодні війни працював на Київському фарфоровому заводі та в школі майстрів народної творчості (в Лаврі). Під час війни працював на Уральському заводі №749.

Кандидат мистецтвознавства (1966), доцент Київського інституту театрального мистецтва імені Івана Карпенка-Карого (викладав історію образотворчого мистецтва), старший науковий співробітник Академії будівництва та архітектури УРСР, а пізніше – науково-дослідного інституту теорії, історії і перспективних проблем радянської архітектури при Держбуді УРСР.

Автор сервізів і серій посуду з фаянсової та фарфорової маси, майоліки (1931-1935, 1959-1960). Творчі роботи зберігаються в Музеї українського народного декоративного мистецтва та в Музеї історії Києва.

Написав ряд розвідок з питань художнього гончарного розпису, історії українського образотворчого мистецтва. Автор книг: "Техника художественного оформления фарфора и фаянса" (Х., 1934), "Художественная керамика" (К., 1941), "Карпо Дем'янович Трохименко" (К., 1946), "Керамічний живопис" (К. – Львів, 1947), "Іван Гончар" (К., 1952), "Керамика в архітектурі і строительстві" (К., 1953), "Федір Григорович Кричевський" (К., 1966), "Квіти на сонці" (К., 1967), "Сузір'я талантів" (К., 1970), "Подих давнини глибокої" (К., 1972). Брав участь у написанні колективних праць: "Українське декоративне мистецтво" (К., 1963), "Історія українського мистецтва" (К., 1968-1970, т.3-4).

Останні 20 років свого життя вивчав творчість українських художників XVIII століття, багато працював в архівах, відкрив ряд невідомих імен мистців.

ФЕДОРОВА НІНА

(30.12.1907, с.Білокорівці, тепер Житомирська область – 30.01.1993, Київ)

Український художник-кераміст, технолог. У 1930 році закінчила Київський інститут кераміки і скла. Працювала на Будянському фаянсовому заводі та Київському заводі "Керамік". Упродовж 1946-1963 років була керівником експериментальної майстерні художньої кераміки Академії будівництва і архітектури УРСР. З 1963 року – керівник лабораторії архітектурно-художньої кераміки Київського зонального науково-дослідного інституту експериментального проектування (Київ, ЗНДІЕП) Держбуду СРСР.

* Книги передано на постійне зберігання до Гончарської Книгозбірні України внучкою Пантелеймона Мусієнка та Ніни Федорової – Веронікою Єрошенко – в 1996 році. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному складає сердечну вдячність Вероніці Єрошенко за добродійність!

Малювала глиняні декоративні тарелі, вази, сувеніри, кашпо тощо. Її майоліка (декоративні тарелі та вази) експонувалися на виставках українського народного мистецтва та художньої промисловості в Києві, Харкові, Чернігові, Львові, Москві, Ленінграді, Вільнюсі, Талліні, Ризі, Ташкенті, Алма-Аті, а також у Польщі, Франції, Болгарії, Чехословаччині.

Для архітектурних споруд виконала декоративні плитки, які прикрашають стіни в ресторани готелю "Дніпро" (у співавторстві з Ганною Шарай, 1964), панно у ресторані "Метро" (1970), хол у Будинку кіно (1973) та в готелі "Київ" (1973).

Автор наукових праць з питань художньої кераміки, зокрема, барвників: "Приклади керамічних розрахунків" (Х., 1933), "Омелян Железняк" (К., 1970), "Виробництво художньої майоліки" (К., 1948); у співавторстві з Пантелеймоном Мусієнком: "Художні можливості майоліки" (Вісник Академії архітектури УРСР. – 1951. – №2); "Емалі червоного кольору на основі з'єднань міді" (Будівництво і архітектура. – 1956. – №6).

Твори зберігаються в Музеї українського народного декоративного мистецтва (Київ), Переяславському історичному музеї, Російському етнографічному музеї в Санкт-Петербурзі (Росія) та багатьох інших музеях України і зарубіжжя.

Довідкова література:

1. Мусієнко Пантелеймон Никифорович // Мистецтво України: Біографічний довідник / За редакцією А.В. Кудрицького. – К.: "Українська енциклопедія" імені М.П. Бажана, 1997. – С. 427.
2. Мусієнко Пантелеймон Никифорович // Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – С. 157.
3. Федорова Ніна Іванівна // Мистецтво України: Біографічний довідник / За редакцією А.В. Кудрицького. – К.: "Українська енциклопедія" імені М.П. Бажана, 1997. – С. 602.
4. Федорова Ніна Іванівна // Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – С. 237.

КАТАЛОГ

1. Иванов В.Н. Светящиеся краски: из лаборатории Тентелевского химического завода: Материалы по химико-техническим и химико-экономическим вопросам. – Петроград: типография М.П.Фроловой, 1917. – Вып.І. – 39 с.

2. Испано-Мавританская керамика / Сост. А.Н.Кубе: Каталоги собраний Эрмитажа. – М.-Л.: Изд-во Академии наук СССР, 1940. – 72 с.

Л. Мусієнко

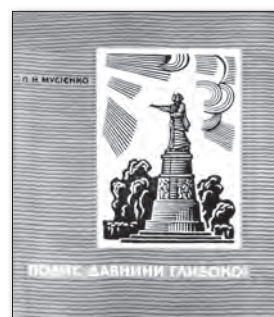
3. Лазарев Д.Н. Светящиеся краски на театральной сцене. – М.: Трансжелдориздат НКПС, 1944. – 39 с.

*В подарунок
Ніноці з добрих
наказ по буржуйській
про книту і ам
в квітні, сьогодні
Там знайшла
16/IV 34 Л. Мусієнко.*

4. Лысин Б.С. Производство фарфора и фаянса. – К.: Издание Всеукраинского треста "Фарфор-фаянс-стекло", 1923. – 413 с.

5. Мусієнко П.Н. Подих давнини глибокої: Історико-архітектурний нарис. – К.: Будівельник, 1972. – 79 с.

*Дорогий Пацієнтієві на
заказу про дідів Навічка і сест
на / Будівельник - заочні на Дніпро,
де працює на Кучмиєнко
зів / Будівельник
26/IV 724*

Наукові праці Пантелеймона Мусієнко та Ніни Федорової з фондів Гончарської Книгозбірні України

**КОЛЕКЦІЯ КНИГ ІЗ ПРИВАТНОЇ БІБЛІОТЕКИ
ЗНАНОГО КЕРАМОЛОГА І МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ
ОЛЕКСАНДРА ТИЩЕНКА***

ТИЩЕНКО ОЛЕКСАНДР
(1.XII.1914, с.Бабайківка Царичанського району
Дніпропетровської області – 3.V.11.1986, Київ)

Відомий знаавець давньоруського та пізньосередньовічного мистецтва, передусім технології кераміки. Закінчив Луганський хіміко-технологічний інститут, викладав на робітфаку мистецтв, у Луганському художньому училищі (до 1959). Повернувшись 1945 року з війни, працював директором Луганської дитячої художньої школи. В 1959-1962 роках – головний технолог Васильківського майолікового заводу, завідувач лабораторії майоліки Київського НДІ фарфоро-фаянсової та скляної промисловості.

З 1962 року – викладач, доцент, професор Київського художнього інституту. 1969 року захистив дисертацію кандидата мистецтвознавства “Давньоруська й українська кераміка X–XVII ст. (Особливості й принципи декорування)”. Цього ж року заснував у Київському художньому інституті кафедру техніки живопису та реставрації (очолював її до кінця життя; тепер – відділення реставрації Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури), що стала головною базою підготовки реставраторів України.

Серед наукових праць Олександра Романовича – статті в журналах “Археологія”, “Легка промисловість”, “Народна творчість та етнографія”, “Образотворче мистецтво”, розділи в “Історії українського мистецтва”, книги “Майоліка” (1966), “Декоративно-прикладне мистецтво східних слов’ян і давньоруської народності (I ст. до н.е. – середина XIII ст.” (1983), “Історія декоративно-прикладного мистецтва України (XIII–XVIII ст.)” (1992).

Беляй А., Селівачов М. Олександр Тищенко // АНТ. – 2000. – №4-6. – С.103

* Книги передано на постійне зберігання до Гончарської Книгозбірні України дочкою Олександра Тищенко – Аллою Тищенко – у 1998 році. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному складає сердечну подяку Аллі Тищенко за добродійність!

КАТАЛОГ

1. **Археологія.** – 1973. – №12; 1975. – №17; 1977. – №24; 1979. – №32; 1984. – №46.

*Муромофутамію
Міхасюк
от архіт.
6/ХІІ-73. Р.Р.*

2. **Архітектурно-будівельна кераміка / За загальною ред. арх. Н.Д.Манучарової.** – К.: Вид-во Академії архітектури УРСР, 1951. – 117 с.

3. **Белавенец И. Глиноведение: Кафельное производство.** – СПб.: издание книжного склада "Глиноведение", 1902. – 24 с.

4. **Блюмен Л.М. Глазури.** – М.: Гос. изд-во литературы по строительным материалам, 1954. – 171 с.

Блюмен

5. **Большаков А.И. Декоративная лепка.** – Л.-М.: Гос. изд-во литературы по строительству и архитектуре, 1951. – 156 с.

6. **Будников П.П., Бережной А.С., Булавин И.А., Гриссик Б.М., Куколев Г.В., Полубяринов Д.Н. Технология керамики и огнеупоров .** – М.: Гос. изд-во литературы по строительным материалам, 1950. – 576 с.

*13 книг
А.П. Мищенко*

7. **Виннер А.В. Материалы и техника мозаичной живописи.** – М.: Искусство, 1953. – 367 с.

8. **Глухенька Н. Петриківські майстри декоративного розпису.** – К.: Вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1959. – 65 с.

9. **Граков Б.М. Скіфи.** – К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1947. – 94 с.

10. **Григорьев П.Н. Химия в стеклоделии.** – М.-Л.: Гос. изд-во легкой промышленности, 1937. – 160 с.

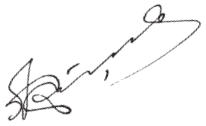
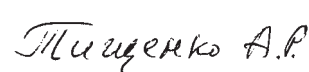
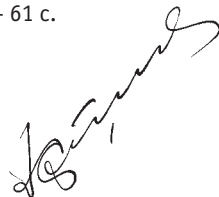
*Наукова бібліотека
Оссеніг*

11. **Гургула І. Народне мистецтво західних областей України.** – К.: Мистецтво, 1966. – 77 с.

12. **Ефимова Е.М. Русский резной камень в Эрмитаже.** – Л.: Изд-во Гос. Эрмитажа, 1961. – 136 с.

Мищенко

13. **Закарпатские умельцы.** – К.: Мистецтво, 1974. – 94 с.

14. **Западноевропейский фарфор XVIII-XIX вв.: Путеводители по выставкам / Под ред. проф. М.Н.Артамонова.** – М.: Искусство, 1956. – 76 с.
15. **Иванова А.П. Искусство античных городов Северного Причерноморья.** – Л.: Изд-во Ленинградского Гос. Ордена Ленина Университета им.А.А.Жданова, 1953. – 192 с.
16. **Иванов-Городов Н.Н. Производство печных изразцов.** – М.: Морской транспорт, 1948. – 100 с.
17. **Искусство и художественная промышленность.** – СПб., 1901. – №1. – Апрель. – 53 с.
18. **Каталог изделий, вырабатываемых кустарями Полтавской губернии и в земских учебных мастерских и продаваемых через Земский склад.** – СПб.: типография А.С.Суворина, 1912. – 48 с.
19. **Кембрийская глина и её применение в промышленности.** – М.: Издание научно-технического управления ВСНХ, 1929. – 56 с.
20. **Киоски и фонтаны.** – М.: Гос. архитектурное изд-во, 1949. – 49 с.
21. **Косцова А.С. Культура Древней Руси VI-XV веков: Путеводитель по залам.** – Л.: Сов. художник, 1968. – 115 с.
22. **Кривцов Б.П., Шапиро И.Г. Плиточные и мозаичные работы.** – М.: Трудрезервиздат, 1954. – 180 с.
23. **Лашук Юрий. Закарпатська народна кераміка.** – Ужгород: Закарпатське обласне книжково-газетне видавництво, 1960. – 61 с.
24. **Левинсон Е.А., Смирнов Б.А., Шелковников Б.А., Энтелис Ф.С. Художественное стекло и его применение в архитектуре.** – Л.-М.: Гос. изд-во литературы по строительству и архитектуре, 1953. – 168 с.
25. **Лосева И.М. Искусство Древней Месопотамии: Очерки.** – М.: Изд-во Гос. музея изобразительных искусств им.А.С.Пушкина, 1946. – 96 с.
26. **Ляхов Г.М. Разработка глиняных карьеров.** – М.: Промстройиздат, 1949. – 135 с.
27. **Манучарова Н.Д. Художня промисловість України (короткий огляд).** – К.: Вид-во Академії архітектури УРСР, 1949. – 92 с.
28. **Марков Л.А. Практика применения керамики в архитектуре / Под. ред. кандидата архитектуры Н.С.Коломийца.** – К.: Изд-во Академии архитектуры УССР, 1954. – 124 с.
29. **Маслих С.А. Русское изразцовое искусство XV-XIX веков.** – М.: Изобразительное искусство, 1976. – 208 с.
30. **Микенас И. Людвикас Стролис.** – М.: Сов. художник, 1960. – 48 с.

31. Мусиенко П.Н. **Керамика в архитектуре и строительстве: (Методы художественного оформления керамических изделий).** – К.: Изд-во Академии архитектуры УССР, 1953. – 127 с.
32. Мусієнко П.Н., Федорова Н.І. **Виробництво художньої майоліки.** – К.-Львів: Вид-во технічної літератури України, 1948. – 92 с.
33. **Народна творчість та етнографія.** – 1958. – Кн.ІІІ. – Липень-вересень.
34. **Омелян Железняк.** – К.: Мистецтво, 1970. – 46 с.
35. **Орлов Е.И. Глазури, эмали, керамические краски и массы.** – М.-Л.: Народный комиссариат местной промышленности РСФСР, 1937. – Ч.1. – 167 с.
36. **Первобытная культура: Путеводители по выставкам.** – М.: Искусство, 1955. – Вып.І. – 80 с.
37. **Первобытная культура: Путеводители по выставкам.** – М.: Искусство, 1956. – Вып.ІІ. – 68 с.
38. **Праці Київського державного історичного музею.** – К.: Головидав Міністерства культури УРСР, 1958. – Вип.1. – 162 с.
39. **Радченко Е.С. Кустарный промысел и ремесло в Воскресенском уезде Московской губ.** – Воскресенск: издание Гос. художественно-исторического краевого музея, 1926. – 63 с.
40. **Ратич О. Древнюруські археологічні пам'ятки на території західних областей УРСР.** – К.: Вид-во Академії наук УРСР, 1957. – 96 с.
41. **Рекомендации способов раскрытия древней фресковой живописи.** – К.: Издание научно-исследовательского института теории и истории архитектуры и строительной техники, 1961. – 24 с.
42. **Русский и украинский художественный фарфор XVIII-XIX вв.: Каталог выставки.** – К.: издание Гос. музея народного декоративного искусства УССР, 1986. – 24 с.
43. **Сагалатов В.В. Производство печных изразцов.** – М.: Гос. изд-во литературы по строительным материалам, 1949. – 147 с.
44. **Сахарова Н.А., Черепова О.В. Архитектурная керамика с цветным ангобированным слоем.** – К.: Изд-во Академии архитектуры УССР, 1952. – 32 с.
45. **Соболев Н.Н. Русский орнамент: Камень–Дерево–Керамика–Железо–Стенопись–Набойка.** – М.: Гос. архитектурное изд-во, 1948. – 173 с.

*із книг
А.Р. Мусиенко*

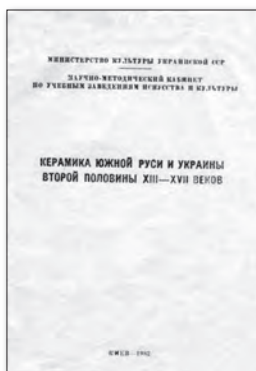
*Глиба Комаровичу
Олександр Рومانовичу
2012-бтр. Шолохович*

111

46. Собрание сочинений Н.И.Костомарова: Исторические монографии и исследования. – СПб.: типография М.М.Стасюлевича, 1906. – Кн.8. – Т.ХІХ, ХХ, ХХІ. – 1081 с.
47. Средневековые памятники Поволжья. – М.: Наука, 1976. – 168 с.
48. Тищенко А.Р. Керамика Южной Руси и Украины второй половины XIII-XVII вв.: Методические рекомендации. – К.: Научно-методический кабинет по учебным заведениям искусства и культуры, 1982. – 31 с.
- Ваше Рекомендація
Української
в очок поваги та на добу
справу. Автор Тищенко*
- 16.07.82
49. Тищенко О.Р. Декоративно-прикладне мистецтво східних слов'ян і давньоруської народності: (I ст. до н.е. – середина XIII ст. н.е.). – К.: Вища школа, 1983. – 112 с.
- Автори Вадим
Ярослав і Тамара
на добру пам'ять
парті і народу
Мищенко*
50. Тищенко О.Р. Історія декоративно-прикладного мистецтва України: (XIII-XVIII ст.). – К.: Либідь, 1992. – 192 с.
51. Троиницкий С.Н. Русские фарфоровые фигуры. – Л.: Комитет популяризации художественных изданий при Гос. Академии истории материальной культуры, 1928. – 30 с.
- Троиницкий
1959.*
52. Фарфор. – М.: Гос. изд-во изобразительного искусства, 1958. – 47 с.
53. Филипова С.В. Архитектурная майолика. – М.: Госиздат литературы по строительным материалам, 1956. – 155 с.
54. Церр, Рюбенкамп. Руководство по производству минеральных красок / Пер. с нем. Г.М.Норкиной, Е.Н.Соболевой, З.В.Киселёвой; под ред. В.С.Киселёва. – Л.: Госхимтехиздат, 1932. – Т.1. – 522 с.
55. Церр, Рюбенкамп. Руководство по производству минеральных красок / Пер. с нем. Г.М.Норкиной, Е.Н.Соболевой, З.В.Киселёвой; Под ред. В.С.Киселёва. – Л.: Госхимтехиздат, 1934. – Т.ІІ. – 276 с.
- Наукова бібліотека
Олександра Мищенко
і Воронинського*
56. Чикильдин С.А. Производство изразцов и облицовочных плиток. – М.: Гос. изд-во местной промышленности РСФСР, 1953. – 188 с.

57. **Form und Zweck: Jahrbuch.** 1961. – Berlin: Institut für angewandte Kunst, 1961. – 151 s.
58. **Klinger H. Lehrbuch der Anorganischen Chemie.** – Bonn: Verlag von Friedrich Cohen, 1906. – 534 S.
59. **Pelouze J., Fremy E. Traité de Chimie Générale: Atlas.** – Paris: Librairie de Victor Masson, 1855. – 32 S., 53 Pl.
60. **Petrescu P., Stahl P. Ceramica din Hurez.** – București: Editura de stat pentru literatura și arta, 1956. – 85 p.
61. **Waldhauer O. Regina Vasorum.** – Leningrad: Buchdruckerei "Iw. Fedorow", 1933. – 42 S.

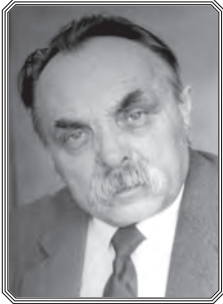
Наукові праці Олександра Тищенко
з фондів Гончарської Книгозбірні України

Валерій та Надія Протор'єви. Чайник (з набору «Свят»).
Глина, формування, ліплення, поливи, 34х23,5 см. **Васильків, Київщина. 1988.**
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства, МГО кн-5651/к-5251. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

**КОЛЕКЦІЯ КНИГ ІЗ ПРИВАТНОЇ БІБЛІОТЕКИ
СЛАВЕТНИХ УКРАЇНСЬКИХ МИСТЦІВ-КЕРАМІСТІВ
НАДІЇ ТА ВАЛЕРІЯ ПРОТОР'ЄВИХ***

ПРОТОР'ЄВИ – славетні українські мистці-керамісти, заслужені майстри народної творчості України

ПРОТОР'ЄВ ВАЛЕРІЙ
(17.01.1924, с.Воронівці Хмільницького району Вінницької області – 19.11.1997, м.Васильків Київської області)

ПРОТОР'ЄВА НАДІЯ
(23.02.1926, с.Дубівка Брусилівського району Житомирської області)

1950 року закінчили Київське училище прикладного мистецтва (відділ художньої кераміки), де вчилися у відомих майстрів: Дмитра Головка, Олександри Грядунової, Поліни Глущенко і отримали ґрунтовну фахову підготовку.

Після закінчення навчання розпочали трудову діяльність на Васильківському майоліковому заводі (Київська область). Працюючи художниками, створили багато зразків майолікових виробів. Скульптуру малих форм, посуд, сувеніри та подарункові набори виготовляли разом. Їхні гончарні вироби впродовж кількох десятиліть гідно репрезентували художньо довершену, новаторську васильківську кераміку. В декоративне вирішення творів Протор'єви вносили своє професійне знання традицій українського народного мистецтва і вміння показати красу матеріалу в майолікових виробах.

Протор'єви – учасники численних республіканських, всесоюзних і міжнародних виставок та ярмарків. Їхні твори експонувалися у Франції, Німеччині, Італії, США, Австрії, Румунії, Болгарії, Польщі, Канаді, Кубі, Ірані, Туреччині, Греції, Афганістані, Сирії, Японії та інших країнах світу. Лише за один рік виробили Протор'євих побували в 32 країнах світу.

Чимало виготовлених Протор'євими прекрасних гончарних виробів увінчані численними нагородами: золоті, срібні медалі ВДНГ СРСР та УРСР, Дипломи Міністерства культури та Академії мистецтв СРСР, грамоти, подяки. Твори зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному, Музеї українського народного декоративного мистецтва та багатьох інших музеях України і зарубіжжя.

Довідкова література:

1. Протор'єви // Мистецтво України: Біографічний довідник / За редакцією А.В.Кудрицького. – К.: "Українська енциклопедія" імені М.П.Бажана, 1997. – С.493.
2. Протор'єви // Митці України: Енциклопедичний довідник / За редакцією А.В.Кудрицького. – К.: "Українська енциклопедія" імені М.П.Бажана, 1992. – С.478.
3. Протор'єви // Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – С.187.
4. Протор'єва Надія Юхимівна // Довідник членів Спілки художників України. – К.: Дирекція виставок Спілки художників України, 1998. – С.123.

* У 1998 році Надія Протор'єва передала на постійне зберігання до Гончарської Книгозбірні України частину родинної бібліотеки, а до Національного архіву українського гончарства – частину родинного архіву. За таку добротність Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному складає Надії Протор'євій сердечну подяку!

КАТАЛОГ

1. Бюллетень технико-экономической информации. – К.: Киевская областная типография, 1958. – Вып.2-3. – 64 с.
2. Виставка народного декоративного мистецтва Української РСР: Каталог. – К.: Реклама, 1974. – 104 с.
3. Виставка изобразительного искусства Украинской ССР, посвященная 325-летию воссоединения Украины с Россией, из музеев УРСР и РСФСР: Каталог. – К.: Мистецтво, 1979. – 112 с.
4. Виставка "Изобразительное искусство Украинской ССР": Каталог. – К.: Мистецтво, 1985. – 42 с.
5. Виставка произведений художников РСФСР, УССР, БССР, посвященная 1500-летию г.Киева: Дополнение к каталогу. – К.: Полиграфкнига, 1982. – 31 с. *Трайбор'єви*
6. Дніпро. – 1966. – №5.
7. Керамика СССР: Каталог. – Вильнюс: Художественный фонд Литовской ССР, 1971. – 48 с.
8. Образотворче мистецтво. – 1970. – №4; 1975. – №1, 3; 1977. – №1; 1981. – №2; 1986. – №2.
9. Радянська жінка. – 1978. – №1.
10. Республіканська художня виставка, присвячена 100-річчю від дня народження Лесі Українки: Каталог. – К.: Реклама, 1972. – 75 с.
11. Республіканська ювілейна виставка українського народного декоративного мистецтва: Каталог. – К.: Реклама, 1970. – 191 с. *Трайбор'єви В. П.*
12. Україна. – 1962. – №11; 1969. – №52; 1979. – №31.
13. Художня виставка, присвячена 100-річчю з дня смерті Т.Г.Шевченка: Каталог. – К.: Державне вид-во образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1961. – 140 с.
14. 60 років ВЛКСМ: Республіканська художня виставка: Каталог. – К.: Реклама, 1980. – 70 с.
15. Dekorative und angewandte Kunst aus der UdSSR. – Berlin, 1969. – 28 s.
16. Luettelo N. Neuvosto-Ukrainan Taidetta. – Suomi: Ukrainan Ulkomaisten Ystävyys – ja kulttuurisuhteiden Seura, 1973. – 36 p.
17. Sztuka zdobnicza ZSRR: Katalog. – Moskwa: Сов. художник, 1970. – 22 s.

МАТЕРІАЛИ ДО БІБЛІОГРАФІЇ ПРО НАДІЮ ТА ВАЛЕРІЯ ПРОТОР'ЄВИХ*

1. Брайковська В. Москвичі дякують васильківцям // *Радянське життя*. – Васильків, 1960. – №138. – 19 листопада. – С.1.
2. Васильківський майоліковий завод // *Радянське життя*. – Васильків, 1956. – №55. – 9 травня. – С.2.
3. Грузін В. Одне серце на двох // *Київська зоря*. – Київ, 1965. – №22. – 2 лютого. – С.4.
4. День нашого життя // *Вісті з України*. – Київ, 1979. – №21. – 17 травня. – С.1.
5. Диптан Л. Дві долі, як одна... // *Київська правда*. – Київ, 1982. – №237. – 15 жовтня. – С.2.
6. Диптан Л... І радість на двох одна // *Шлях Ілліча*. – Васильків, 1986. – №70. – 1 травня. – С.3.
7. Експонати на виставку в Нью-Йорк // *Радянське життя*. – Васильків, 1959. – №51. – 26 квітня. – С.1.
8. Її покликання // *Радянське життя*. – Васильків, 1958. – №29. – 7 березня. – С.3.
9. К української декаде // *Вечерние новости*. – Вільнюс, 1960. – №262. – 3 ноября. – С.4.
10. Конкурс "Правды Украины". – Киев, 1980. – №51. – 29 февраля. – С.4.
11. Кравченко М. Дивосвіт краси // *Київська правда*. – Київ, 1978. – 20 вересня. – С.4.
12. Любченко Л. Ліплять руки золоті // *Київська правда*. – Київ, 1982. – №57. – 8 березня. – С.1.
13. Михайлов П. Щоб кожна річ прикрашала життя // *Київська правда*. – Київ, 1963. – 20 березня. – С.2.
14. Начиня новую работу // *Рабочая газета*. – Київ, 1981. – №139. – 19 июня. – С.2.
15. Осадченко Н. Васильковские мастера // *Правда Украины*. – Київ, 1963. – 13 января. – С.2.
16. Пічхадзе М. Васильківська майоліка на виставці в Москві // *Київська правда*. – Київ, 1965. – №71. – 9 квітня. – С.4.
17. Починаючи нову роботу // *Робітнича газета*. – Київ, 1981. – №139. – 19 червня. – С.2.
18. Простинський А. Зростає авторитет майоліки // *Шлях Ілліча*. – Васильків, 1983. – №17. – 29 січня. – С.2.
19. Таланти твої, Україно // *Вісті з України*. – Київ, 1983. – №17. – Квітень. – С.1.
20. У світі прекрасного // *Шлях Ілліча*. – Васильків, 1986. – №35. – 1 березня. – С.4.
21. Указ Президії Верховної Ради Української РСР // *Київська правда*. – Київ, 1986. – №70. – 20 березня. – С.1.
22. Фарфор, майоліка, скло... // *Вечірній Київ*. – Київ, 1959. – №2. – 3 січня. – С.2.
23. [Фоторепортаж] // *Говорить і показує Україна*. – Київ, 1981. – №3. – 16 січня. – С.4.
24. [Фоторепортаж] // *Київська правда*. – Київ, 1965. – №69. – 7 квітня. – С.4.
25. [Фоторепортаж] // *Київська правда*. – Київ, 1970. – №271. – 18 листопада.
26. [Фоторепортаж] // *Красное знамя*. – Харьков, 1985. – 12 октября. – С.4.
27. [Фоторепортаж] // *Рабочая газета*. – Київ, 1985. – №197. – 27 августа. – С.2.
28. [Фоторепортаж] // *Радянська Україна*. – Київ, 1979. – №69. – 23 березня. – С.4.
29. [Фоторепортаж] // *Сільські вісті*. – Київ, 1978. – №14. – 17 січня. – С.4.
30. [Фоторепортаж] // *Социалистическая индустрия*. – Москва, 1980. – №66. – 19 марта. – С.4.
31. [Фоторепортаж] // *Труд*. – Москва, 1960. – №261. – 3 ноября. – С.3.
32. [Фоторепортаж] // *Шлях Ілліча*. – Васильків, 1970. – №78. – 2 липня. – С.2.
33. [Фоторепортаж] // *Шлях Ілліча*. – Васильків, 1977. – №106. – 6 липня. – С.3.
34. Хітова Г. Творчим шляхом // *Радянське життя*. – Васильків, 1958. – №121. – 10 жовтня. – С.2.
35. Чорнодуб Н. Творці майоліки – ювілею Києва // *Шлях Ілліча*. – Васильків, 1982. – 26 березня. – С.3.
36. Чорнодуб Н. У кімнаті сяє вогнецвіт // *Шлях Ілліча*. – Васильків, 1983. – №19. – 2 лютого. – С.3.

* Коротку бібліографію укладено за матеріалами, переданими Надією Протор'євою Національному архіву українського гончарства Національного музею-заповідника українського гончарства в Опішному

Валерій та Надія Протор'єви

ТВОРИ

Валерій та Надія Протор'єви. "Лев".
Глина, формування, ліплення, поливи, 34,5x39 см.
Васильків, Київщина. 1980-ті роки.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-6695/К-6309. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. "Насторожений звір".
Глина, формування, ліплення, поливи, 17x11,5 см.
Васильків, Київщина. 1987.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-8849/К-8102. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. "Гривастий звір".

Глина, формування, ліплення, поливи, 9,5x11,5 см.
Васильків, Київщина. 1987.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-8850/К-8103. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. "Довірливий звір".

Глина, формування, ліплення, поливи, 8,2x12,3 см.
Васильків, Київщина. 1987.
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-8851/К-8104. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. "Добрий звір".
Глина, формування, ліплення, поливи, 20х33,5 см.

Васильків, Київщина. 1980-ті роки.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства, інв. № КН-6643/К-6262.
Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Чайник "Золотий півнік".

Глина, формування, ліплення, поливи, 18x24 см.

Васильків, Київщина. 1989.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства,

інв.№ КН-5654/К-5254.

Фото Олеса Пошивайла.

Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Чайник "Київ-1500".

Глина, формування, ліплення, поливи, 29,5x24 см.

Васильків, Київщина. 1982.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-6459/К-6077. Фото Олеса Пошивайла.

Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви.

Барилце з чашечками.

Глина, формування, ліплення, риткування, поливи, 28x14,3x13,6 см; 5,2x8,6 см;

5,2x8,6 см; 5,2x8,6 см; 5,2x8,6 см.

Васильків, Київщина. 1975.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства,

інв.№№ КН-5047/К-4731/1-2,

КН-5047/К-4732, КН-5047/К-4733,

КН-5047/К-4734, КН-5047/К-4735.

Фото Олеса Пошивайла.

Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Куманець.

Глина, формування, ліплення, поливи, 56х36 см. **Васильків, Київщина. 1975.**

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,

Центр досліджень українського гончарства, інв. № КН-1692/К-1651. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Мисочка.

Глина, формування, ангоби, мальовка, полива, 6,1x18,7 см.
Васильків, Київщина. 1974.

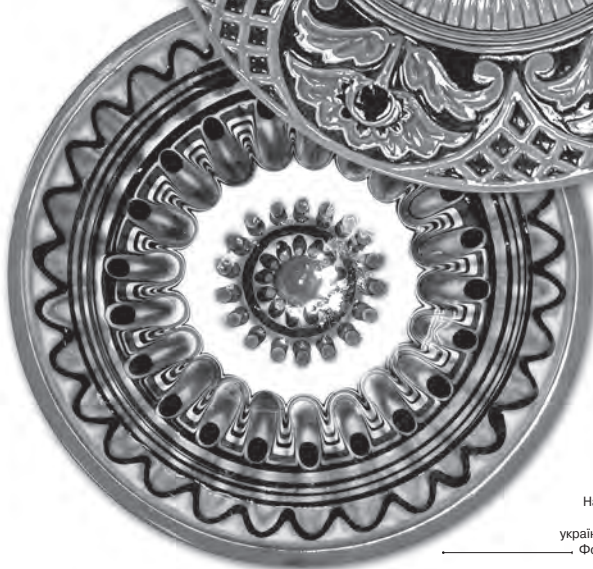
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-5103/К-5168.
Фото Олеся Пошивайла.
Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Таріль «Плетиво».

Глина, формування, поливи, 3,8x27,8 см.
Васильків, Київщина. 1950-1960-ті роки.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-8829/К-8093.
Фото Олеся Пошивайла.
Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Миска.

Глина, формування, ангоби, мальовка, полива, 6,5x23,6 см.
Васильків, Київщина. 1985.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-5096/К-5161.
Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Тарілочка.

Глина, формування, ангоби, мальовка, фляндрівка, полива, 4х18 см.

Васильків, Київщина. 1970-ті роки.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-8842/К-8095. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Таріль «Вінок».

Глина, формування, ангоби, мальовка, полива, 4,4х28,3 см.

Васильків, Київщина. 1976.

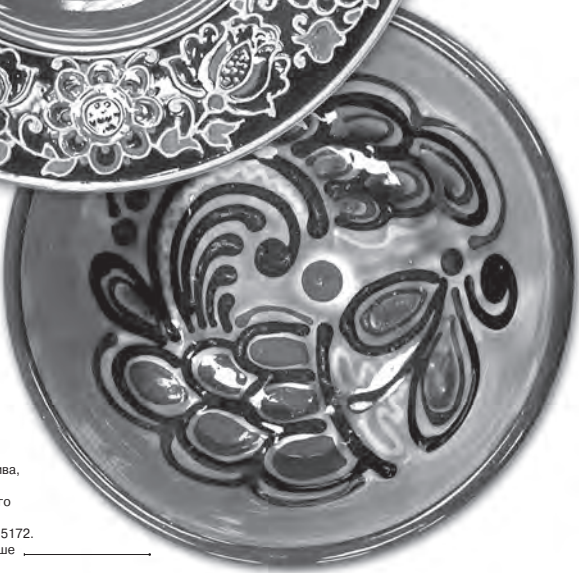
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-5100/К-5165. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Валерій та Надія Протор'єви. Миска «Виноград».

Глина, формування, ангоби, мальовка, полива, 7,4х22,3 см.

Васильків, Київщина. 1966.

Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-5107/К-5172. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

КОЛЕКЦІЯ КНИГ ІЗ ПРИВАТНОЇ БІБЛІОТЕКИ МИСТЦЯ-КЕРАМІСТА ТРОХИМА ДЕМЧЕНКА*

ДЕМЧЕНКО ТРОХИМ

(4.VIII.1912 , Опішне Полтавської області –
30.IV.1985, там само)

Український майстер художньої кераміки. Упродовж 1936-1938 років навчався в Опішненській школі майстрів художньої кераміки. Працював на заводі “Художній керамік” в Опішному. Член Спілки художників УРСР з 1971 року. Створював традиційні для народної кераміки Полтавщини скульптурний посуд, баклаги, барильця, куманці, вази. Твори декоровані яскравим розписом та ліпленням.

Роботи зберігаються в Національному музеї-заповіднику українського гончарства в Опішному, Музеї українського народного декоративного мистецтва, Полтавському краєзнавчому музеї, Полтавській міській галереї мистецтв, Музеї етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України, Полтавському літературно-меморіальному музеї Панаса Мирного, Харківському та Дніпропетровському історичних музеях, Диканському історико-краєзнавчому музеї, Шевченківському національному заповіднику, Чугуївському художньо-меморіальному музеї ім.Іллі Репіна, Чорнухинському літературно-меморіальному музеї Григорія Сковороди, Російському етнографічному музеї в Санкт-Петербурзі (Росія), у багатьох інших музеях України та зарубіжжя.

Твори експонувалися на виставках українського народного мистецтва та художніх промислів у Києві, Львові, Полтаві, Харкові, Сімферополі, Москві (Росія), Вільнюсі (Литва), Ташкенті (Узбекистан), Велико-Тирново (Болгарія), Парижі, Марселі (Франція), Брюсселі (Бельгія), Варшаві (Польща), а також у містах Канади, Чехословаччини, Югославії, Японії.

Довідкова література:

1. Демченко Трохим Назарович // Мистецтво України: Біографічний довідник /За редакцією А.В.Кудрицького. – К.: “Українська енциклопедія” імені М.П.Бажана, 1997. – С.198.
2. Демченко Трохим Назарович // Митці України: Енциклопедичний довідник /За редакцією А.В.Кудрицького. – К.: “Українська енциклопедія” імені М.П.Бажана, 1992. – С.207.
3. Демченко Трохим Назарович // Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – С.72.

* Книги передано на постійне зберігання до Гончарської Книгозбірні України внуком Трохима Демченка – Сергієм Демченком – у 1994 році. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному складає сердечну подяку Сергію Демченку за добродійність!

КАТАЛОГ

1. Бутник-Сіверський Б.С. Українське радянське народне мистецтво. – К.: Наукова думка, 1966. – 220 с.
2. Бутник-Сіверський Б.С. Українське радянське народне мистецтво. 1941-1967. – К.: Наукова думка, 1970. – 214 с.
3. Ковінька О. На що ви натякаєте?... Сатиричні та гумористичні новели, оповідання, спогади. – К.: Молодь, 1978. – 200 с.
Зудеснолю майстру сатиричних мистецтва, доробку Трохим Ковіньку Девітеню.
Підкажи з життя Павлового.
Оп. Ковіньку
27 x 1389 р
4. Мусієнко П.Н., Федорова Н.І. Виробництво художньої майоліки. – Київ-Львів: Вид-во технічної літератури України, 1948. – 91 с.
Машини Трудовий Назарів
Від АВТорія
27 x 49 р
5. Попова О. Художественное гончарство и фарфор. – Ленинград: Всесоюзное кооперативное изд-во, 1959. – 53 с.
6. Разумовский С.А. Украшение гончарных изделий рельефами. – М.: Всесоюзное кооперативное изд-во, 1950. – 47 с.
7. Сакович І.В. Народна керамічна скульптура Радянської України. – К.: Наукова думка, 1970. – 88 с., 31 арк. іл.
8. Словник художників України. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – 271 с.
9. Соціалістична Полтавщина. – Харків: Харківське книжкове вид-во, 1961. – 216 с.
10. Фурман В.С. Полтавські самоцвіти. – Харків: Прапор, 1982. – 46 с.
11. Художественная выставка Советская Украина: Народное декоративно-прикладное искусство. – К.: Гос. изд-во изобразительного искусства и музыкальной литературы УССР, 1960. – 58 с.
Меню Ви мене всі членівлі зарплаті
Де би виставував майстерів виставки
Керівник? Федоровою? Мобільний
на маршкі 295
Федор
1960
12. Художні промисли України. – К.: Мистецтво, 1979. – 255 с.
13. Чарновський О. Українська народна скульптура. – Львів: Вища школа, 1976. – 143 с.

Трохим Демченко

ТВОРИ

Трохим Демченко (форма), автор малювки невідомий. Куманець. Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, мальовка, полива, 64x42,5 см.
Опішне, Полтавщина. 1960. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв. № КН-626/К-580. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Трохим Демченко (форма), Марія Шулик (мальовка). Куманець. Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, мальовка, полива, 37,5x29 см.
Опішне, Полтавщина. Початок 1960-х років. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв. № КН-991/К-945. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Трохим Демченко (форма), автор малювки невідомий. Куманець. Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, мальовка, полива, 30,6x21 см.
Опішне, Полтавщина. 1940-1950-ті роки. Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв. № КН-5578/К-5178. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

**Трохим Демченко (форма),
автор мальовки невідомий.
Тиквастий глечик.**
Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби,
мальовка, полива, 11,5x10,2 см.
Опішне, Полтавщина. 1970-ті роки.
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського
гончарства, інв.№ КН-1053/К-1007.
Фото Олесь Пошивайла.
Публікується вперше

**Трохим Демченко (форма),
автор мальовки невідомий.
Вазочка.**
Глина, гончарний круг, ангоби,
мальовка, полива, 16x14 см.
Опішне, Полтавщина. 1960-ті роки.
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського
гончарства, інв.№ КН-930/К-884.
Фото Олесь Пошивайла.
Публікується вперше

**Трохим Демченко (форма),
автор мальовки невідомий.
Вазочка.**
Глина, гончарний круг, ангоби,
мальовка, полива, 15,6x22 см.
**Опішне, Полтавщина.
1960-ті роки.**
Національний музей-заповідник
українського гончарства
в Опішному, Центр досліджень
українського гончарства,
інв.№ КН-636/К-590.
Фото Олесь Пошивайла.
Публікується вперше

Трохим Демченко. Баран.

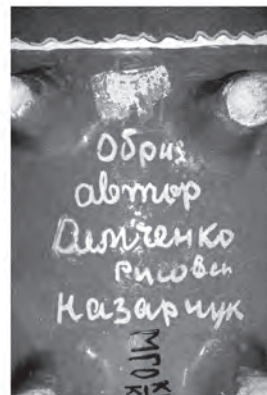
Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, полива, 28х23,5 см. **Опішне, Полтавщина. 1959.**
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-1055/К-1009.
Фото Олеса Пошивайла. Публікується вперше

Трохим Демченко. Баран.

Глина, гончарний круг, ліплення, полива, 34,5x27 см. **Опішне, Полтавщина. Початок 1980-х років.**
Національний музей-заповідник українського гончарства в Опішному,
Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-968/К-922.
Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Трохим Демченко (форма),
Мотрона Назарчук (мальовка). **Барило**.
Глина, гончарний круг, ліплення,
ангоби, мальовка, полива, 17,4х18,8 см.
Опішне, Полтавщина. Початок 1960-х років.
Національний музей-заповідник українського
гончарства в Опішному, Центр досліджень
українського гончарства, інв.№ КН-934/К-888.
Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

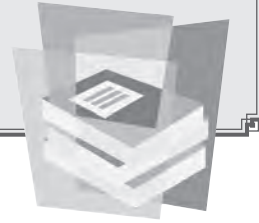

Трохим Демченко (форма), **Марія Шулик** (мальовка). **Глечик**.
Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби, мальовка, полива, 24,3х17 см.
Опішне, Полтавщина. 1960-1970-ті роки. Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному, Центр досліджень українського гончарства,
інв.№ КН-638/К-592. Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

Трохим Демченко (форма), автор мальовки **невідомий**. **Глечик-злившник**.
Глина, гончарний круг, ангоби, мальовка, полива, 16х13 см. **Опішне, Полтавщина.**
Початок 1960-х років. Національний музей-заповідник українського гончарства
в Опішному, Центр досліджень українського гончарства, інв.№ КН-965/К-919.
Фото Олеся Пошивайла. Публікується вперше

ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ ЩИРОСЕРДНО ДЯКУЄ СВОЇМ ДОБРОДІЙНИКАМ:

Відділення літератури, мови та мистецтвознавства НАН України (Бурбела Віктор, Київ)

- Бюллетень Международной ассоциации академий наук. – К.: Академперіодика, 2003. – №30. – 70 с.
- Видання секції суспільних і гуманітарних наук Національної академії наук України. 1998-2003: Бібліографічний покажчик. – К.: Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського, 2003. – 754 с.
- Винниченко Володимир. Публіцистика. – Нью-Йорк-Київ: Українська вільна академія наук у США, 2002. – 392 с.
- Дмитренко Микола. Українська фольклористика: історія, теорія, практика. – К.: Редакція часопису “Народознавство”, 2001. – 576 с.
- Звіт про діяльність Національної академії наук України у 2002 році: Проект. У двох частинах. – К.: Національна академія наук України, 2003. – Ч.1. – 252 с.
- Інститут літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України. 1926-2001: Сторінки історії. – К.: Наукова думка, 2003. – 589 с.
- Історія української культури: У п’яти томах. – К.: Наукова думка, 2003. – Т.3. – 1247 с.
- Коваленковские чтения’ 2000. Художественный музей в контексте истории. Научно-практическая конференция: Сообщения. – Краснодар: Краснодарский краевой художественный музей, 2000. – Вып.7. – 104 с.

*Науковий відділюнок
Інституту керамології.*
В. Бурбела
05.06.03

Донецький обласний художній музей (Донецьк)

- Западноевропейская живопись XVII-XIX веков в собрании Донецкого областного художественного музея: Каталог выставки. – Донецк: ООО “Центр”, 2002. – 64 с.
- Микола Глущенко. Живопис, акварель, монотипія у зібраннях музеїв Донеччини: Каталог. – Донецьк: ООО “Центр”, 2001. – 52 с.
- Р.Р.Фальк и ученики (Е.П.Левина-Розенгольц, Р.М.Рабинович, Е.Е.Рожкова, В.Н.Сигорский). Живопись, графика из собрания музея: Каталог. – Донецк: Донецкий областной художественный музей, 1996. – 72 с.
- Український декоративний розпис у зібранні Донецького обласного художнього музею: Каталог виставки. – Донецьк: Донецький обласний художній музей, 1998. – 38 с.
- Фарфор, фаянс XIX-XX вв. в зібранні Донецького обласного художественного музея: Каталог выставки. – Донецк: ООО “Центр”, 2001. – 36 с.
- Шевченкіана у творчості художників-графіків із зібрання Донецького обласного художнього музею: Каталог. – Донецьк: ООО “Центр”, 2002. – 54 с.

- Шестнадцять автолітографій Б.М.Кустодиева из фондов музея: Каталог выставки. – Донецк: Донецкий областной художественный музей, 2001. – 36 с.

ЗАТ “Глини Донбасу” (Слов’янськ)

- Симпозиум кераміки 2001. Славянський музей-парк керамічної скульптури: Каталог. – Б/м.: б/в., б/р. – 24 с.

Інститут народознавства НАН України (Львів)

- Бібліографія українського народознавства: У 3-х томах: Фольклористика / Зібрав і впорядкував Мирослав Мороз. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – Кн.1. – 496 с.; Кн.2. – 600 с.
- Білоус Віра. Етнографічні дослідження на західно-українських землях у третій чверті XIX ст. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. – 187 с.
- Бурбела Віктор. Кредо: Вірші, поеми. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – 222 с.
- Волицька Ірина. Театральна юність Леся Курбаса (Проблема формування творчої особистості). – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. – 152 с.
- Гринів Олег. Україна і Росія: партнерство чи протистояння? (Етнополітологічний аналіз). – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1997. – 384 с.
- Животоки: Статті, есе, розвідки. – Коломия: Народний дім, 1994. – 38 с.
- Кутельмах Корнелій. Чотири ступені любові: Поезії. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1998. – 192 с.
- Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження: У 2-х т. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2002. – Т.2. – Духовна культура. – 420 с.
- Моздир Микола. Українська народна меморіальна скульптура. – К.: Наукова думка, 1996. – 128 с.
- Народний дім. – 1993. – №1.
- Народознавчі зошити. – 1996. – №2, 3, 5, 6; 1998. – №5; 1999. – №6; 2000. – №3, 4.
- Українське народознавство: Програма для середньої загальноосвітньої школи. 1-8 класи. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. – 32 с.
- Чмелик Роман. Мала українська селянська сім’я другої половини XIX–початку XX ст. (структура і функції). – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – 142 с.
- Яців Мирон. Життя і творчість. 1929-1996: Альбом-монографія. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. – 368 с.

Інститут українознавства імені Івана Крип’якевича (Львів)

- Діалектологічні студії. 2: Мова і культура. – Львів: Інститут українознавства ім.І.Крип’якевича НАНУ, 2003. – 362 с.

Кам’янець-Подільський історичний музей (Кам’янець-Подільський)

- Музей і Поділля: Тези доповідей наукової конференції, присвяченої 100-річчю від дня заснування Кам’янець-Подільського державного історичного музею-заповідника. – Кам’янець-Подільський, 1990. – 96 с.

Музей гетьманства (Галина Ярова, Київ)

- Боберський Іван. Щоденник 1918-1919 рр. – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2003. – 260 с.
- Краткие сообщения Института археологии. – К.: Издательство Академии наук Украинской ССР, 1959. – Вып.8. – 180 с.
- Культура. Історія. Традиції. – 2003. – №2.
- Мицик Ю.А. Умань козацька і гайдамацька. – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2002. – 187 с.

*Визначити
симфонію
в Музею
на
пам’ять, на добру.
з любов’ю
Галина Ярова
Вулиця
2003.*

- Музей гетьманства. – К.: Головне управління культури і мистецтв Київської міської державної адміністрації, б/р. – 4 с.
- Нова Січ. – 2003. – №1.
- Силян Олесь. Фортеці Києва VI-XIX століть. – К.: МП “Леся”, 2003. – 144 с.

Музей книги і друкарства України (Київ)

- Музей книги і друкарства України: Буклет. – К.: б/в., б/р. – 4 с.

Науково-видавнича рада НАН України (Олена Вакаренко, Київ)

- Періодичні видання Національної академії наук України
2001: Каталог. – К.: Національна академія наук України,
2001. – 269 с.

*Інститут
кераміки
НАН України
Вг. секретар Вакаренко О.Т.*

Національний музей історії України (Київ)

- Вікентій В'ячеславович Хвойка та його внесок у вітчизняну археологію (до 150-річчя від дня народження): Тематичний збірник наукових праць. – К.: ТОВ “ІІІ Лтд”, 2002. – 194 с.
- До 100-річчя Національного музею історії України: 3 історії музею та його раритетів: Тематичний збірник наукових праць. – К.: ТОВ “ІІІ Лтд”, 1998. – 142 с.
- До 100-річчя Національного музею історії України: Матеріали науково-практичної конференції, присвяченої Міжнародному дню музеїв (1997 р.). – К.: Національний музей історії України, 1998. – 190 с.
- Національний музей історії України – скарбниця історичної пам'яті українського народу: Тематичний збірник наукових праць. – К.: ТОВ “ІІІ Лтд”, 1999. – 100 с.

Національний музей у Кракові (Божена Костух, Краків, Польща)

- Gallery of Decorative Art of the National Museum in Cracow. – Cracow: Guidebook, 2000. – 76 p.

Укртелеком (Зіньків)

- Довідник абонентів Зіньківської районної телефонної мережі. – Полтава: Укртелеком, 2002. – 196 с.

Харківський машинобудівний завод ФЕД (Харків)

- Байрак О.М. та ін. Еталони природи Полтавщини: Розповіді про заповідні території. – Полтава: Верстка, 2003. – 212 с.

Харківський Національний університет імені Василя Каразіна (Харків)

- Проблеми історії та археології України: Збірник доповідей Міжнародної наукової конференції до 100-річчя XII археологічного з'їзду в м.Харкові, 25-26 жовтня 2002 року. – Харків: Харківський Національний університет ім.В.Н.Каразіна, 2003. – 244 с.

Антонович Євген (Київ)

- Реклама і дизайн ХХІ сторіччя: освіта, культура, економіка: Збірник наукових праць. – К.: Інститут підприємництва, права і реклами, 2001. – 271 с.

Антонович Леся (Львів)

- Три виміри. Малярство на склі: Каталог. – Львів: ТзОВ “А3-АРТ”, 1998. – 59 листів.

Базилевич Анатолій (Київ)

- Підготовчі малюнки до поеми Івана Котляревського "Енеїда": Альбом. – К.: ПП "Верещинські", 2003. – 80 мал.

*Тонгарський мистецтвознавчий збірник України
від співвавіда Владислава
А. Каманець*

*Висловлюю
О. Шинкевичу та
Календичу та
чотирьох київських
гончарських книго-
збірників України.
Від народної
художниці України
Бобшицької з любов'ю
чиме твердим усміх.
Спокути вам, дити
догрі-вої!*

*А. Каманець.
20.09.2003 р.*

Балан Дмитро (Київ)

- Нариси історії професійних спілок України. – К.: Федерація профспілок України, 2002. – 732 с.

Безобразова Лариса (Полтава)

- Слов'янський збірник: Збірник наукових праць. – Полтава: Слов'янський клуб, 2003. – Вип.2. – 209 с.

Борисенко Валентина (Київ)

- Етнічна історія народів Європи: Збірник наукових праць. – К.: УНІСЕРВ, 2003. – Вип.15. – 136 с.

*Тонгарський мистецтвознавчий збірник України
Тарасенко
16.12.03.*

Гейко Анатолій (Опішне)

- Бенько Н.П. и др. Полтавская магнитка: История рождения и развития. – Комсомольск: ГОК-принт, 2000. – 144 с.

Гончаренко Марія (Львів)

- Гончаренко Марія. Структури Я: Поезії. – Львів: СПОЛОМ, 2001. – 95 с.

*Щодня Опішні
Віг автор.*

Гринь Григорій (Полтава)

- Керамика: стиль и мода. – 2003. – №1. – Зима-весна.

*Тонгарський мистецтвознавчий збірник України
23.01.03.
Григорій Гринь*

Данилюк Архип (Львів)

- Данилюк Архип. З глини, дерева і соломи: Пам'ятки народної архітектури Західного Поділля. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2003. – 96 с.

Дзюба Іван (Київ)

- Дзюба Іван. З криниці літ: Тритомовик. – К.: Обереги, Гелікон, 2001. – Т.2. – 848 с.
- Дзюба Іван. Починаймо з поваги до себе: Статті, доповіді. – К.: Просвіта, 2002. – 57 с.

*Тонгарський мистецтвознавчий збірник України – віг автор.
Хай буде і мій глек до тонгарської вапни.
23.01.03 І. Дзюба*

Крутенко Наталія (Київ)

- Крутенко Наталія. Розповіді про кераміку. – К.: Либідь, 2002. – 252 с.

*Музей українського
гончарства з надією на
майбутнє публічне співробітництво.
Автор. 8.11.2003.*

Лашук Юрій (Львів)

- 62 книги.

Логвиненко Олена (Київ)

- Логвиненко Олена. Дзвін тиші. – К.: Просвіта, 2003. – 239 с.

Лук'яненко Левко (Київ)

- Лук'яненко Левко. Незнищенність. – К.: Діокор, 2003. – 92 с.

*Гончарський
книголюб
в Одесі*

Матвієнко Ніна (Київ)

- Матвієнко Ніна. Ой виорю нивку широкою. – К.: УЦНК "Музей Івана Гончара", 2003. – 576 с.

*Автор - Матвієнко
12.05.03*

*Гончарський український
книголюб
Ніна Матвієнко
17.11.2003р.*

Медвідь В'ячеслав (Київ)

- Медвідь В'ячеслав. Кров по соломі: Роман. – Львів: Кальварія, 2002. – 400 с.

*Гончарський книголюб
в Вінниці*

*102 с. роман Гончарова
Кравець*

17 листопада 2003 року

Лев. Мельничук

Мельничук Лідія (Вінниця)

- Мельничук Лідія. Олексій Луцишин: спомин про Майстра. – Вінниця: Книга-Вега, 2003. – 72 с.
- Народознавчий центр Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського: Путівник. – Вінниця: ВДПУ, б/р. – 15 с.

Мурзін Вячеслав (Запоріжжя)

- 100 перлин: Найпопулярніші українські пісні. – Запоріжжя: ВПК "Запоріжжя", 1995. – 128 с.
- Хортиця: Краєзнавчо-туристична карта. – Запоріжжя: ГІС центр "Містобудівник", 2002. – 1 шт.

Надонкштанська Ірина (Донецьк)

- Меркурій. – 2003. – №5.
- Українське мистецтво та архітектура кінця ХІХ–початку ХХ ст. – К.: Наукова думка, 2000. – 240 с.

Павлюк Степан (Львів)

- Винниченко Володимир. Публіцистика. – Нью-Йорк-Київ: Українська вільна академія наук у США, 2002. – 392 с.
- Етногенез та етнічна історія населення Українських Карпат: У 4-х томах. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1999. – Т.1. – Археологія та антропологія. – 608 с.
- Кирчів Роман. Із фольклорних регіонів України: Нариси й статті. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2002. – 352 с.
- Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження: У 2-х т. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2002. – Т.2. – Духовна культура. – 420 с.
- Народознавчі зошити. – 2000. – №6; 2001. – №3.
- Програма для середньої загальноосвітньої школи: Українське народознавство. 1-8 класи. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2003. – 32 с.

*У бібліотеку інституту
керманські 19 КВМ України
на творах збудувати у
дослідженні релігійно-у
історичній традиції україн
універсального релігійно-у
С.Т.Павлюк
16.09.2003
Київ*

Поверин Александр (Москва, Росія)

- Поверин Александр. Гончарное дело: Чернолощеная керамика. – М.: Культура и традиции, 2002. – 94 с.

*Національному музею
Українського гончарства.
м. Київ.
Київ - 25.09.03 г.*

Пошивайло Ігор (Київ)

- Contempo ART Ukraine. – 2003. – №1.

*Подякувати Інституту кераміки! В м. Київ
з великою зацікавленістю вивчаю
і потімаческі методи творення
у мистецтві у відриві від традиційної
кераміки мистецтва!
В.В.Рибалка
18.09.03
м. Київ - Україна*

Рибалка Валентин (Київ)

- Рибалка В.В. Методологічні питання наукової психології: Навчально-методичний посібник. – К.: Ніка-Центр, 2003. – 204 с.

Роготченко Олексій (Київ)

- 24 карати: Moda, стиль, коштовності. – 2003. – №14.
- Міст (Мистецтво, історія, сучасність, теорія): Наукова збірка. – К.: ВХ [Студіо], 2003. – №1. – 288 с.
- Ніна Косарева: Каталог. – К.: Реклама, 1985. – 72 с.
- Юрій Савченко. Живопис: Каталог. – К.: ВХ [Студіо], 2003. – 36 с.
- ARS AEFI Collection. Museum of contemporary Art Sarajevo. – Sarajevo: International Project ARS AEFI Museum, 2002. – 358 p.

*Тамарченко
Книжковий Український фонд
Розв'язав проблему
розв'язано з мистецтвом
в м. Київ, 18.09.03
Олексій Роготченко
О.Роготченко*

Ролле Рената (Гамбург, Німеччина)

- Золото степу: Археологія України. – Київ-Шлезвіг: с. Благодарностію за наукову допомогу. Інститут археології Академії наук України, Археологічний музей, 1991. – 439 с.

Леке Морозовичу и Анастасію Щербанку

Рената Ролле

Отримано 19.09.03

Сагайдак Михайло (Київ)

- АНТ: Вісник археології, мистецтва, культурної антропології. – 2003. – №10-12. – 184 с.

*Томасовий подарунок
Україні в світ
Курганів;
на обкладинку*

*В. Сагайдак
М. Сагайдак*

6.08.03

Самойленко Юрій (Полтава)

- Ханко Віталій. Словник мистців Полтавщини. – Полтава: ВАТ "Видавництво "Полтава", 2002. – 232 с.

Селівачов Михайло (Київ)

- Проблеми українського термінологічного словникарства в мистецтвознавстві й етнології: Науковий збірник пам'яті Миколи Трохименка. – К.: Редакція вісника "АНТ", 2002. – Т.1. – 264 с.
- Творча й організаційна робота секції критики та мистецтвознавства Київської організації Національної спілки художників України. – К.: Редакція вісника "АНТ", 2003. – Вип.1. – 36 с.

*Білошанський подарунок
Україні в світ
Курганів;
на обкладинку*

*В. Селівачов
16.10.03*

Сливинський Орест (Київ)

- Сливинський Орест. Крижмо: 3 українських медитацій перед народженням нового віку. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2002. – 296 с.

*Дорожня збірка
і медитацій
в стилі українського
мистецтва
на Полтавщині.*

*Немає нічого не повинно
немає роздуми про дані українці
та багатіше, а виступає
художній мистецтво до кі
для вартості, як і геральдики
Мистецтво і культура зичить*

*Орест
2003*

Стрельникова Світлана (Київ)

- Проблеми збереження, консервації і реставрації музейних пам'яток історії та культури: Спецвипуск: Проблеми біопошкодження пам'яток історії та культури. – К.: ІПК ПК, 1998. – 172 с.
- Реставрація музейних пам'яток в сучасних умовах: Проблеми та шляхи їх вирішення: Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції 20-23 травня 2003 року. – К.: ННД РЦ України, 2003. – 200 с.

Супруненко Олександр (Полтава)

- Василь Іванович Граб: Бібліографічний покажчик. До 60-річчя від дня народження. – Київ-Полтава: Археологія, 2003. – 16 с.
- Прибєга Л.В. Методика охорони та реставрації пам'яток народного зодчества України. – К.: Мистецтво, 1997. – 143 с.

Ульяницькі Лідія і Андрій (Червоноград, Львівщина)

- Золотий птах: Димлена кераміка: Каталог. – Львів: Національна спілка майстрів народного мистецтва України, б/р. – 4 с.

Фурман Віктор (Полтава)

- Каталог обласної виставки "Дідух". – Полтава: Управління культури Полтавської обласної державної адміністрації, 2002. – 8 с.

Худаш Михайло (Львів)

- Худаш М.Л., Демчук М.О. Походження українських карпатських і прикарпатських назв населених пунктів (відантропонімні утворення). – К.: Наукова думка, 1991. – 268 с.
- Худаш М.Л. Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів. – К.: Наукова думка, 1995. – 362 с.

*Українська бібліотека Львівського національного музею
Львівська українська історико-етнографічна
бібліотека з історико-краєзнавчим відділом
вул. Богдана Хмельницького, 10
10.07.2003р М.Худаш*

Чемякіна Марина (Новосибірськ, Росія)

- Чемякіна М.А. Керамические изделия эпохи поздней бронзы – раннего железа лесостепного Обь-Иртышья как источник палеоэкономических реконструкций (по материалам многослойного поселения Омь-1): Автореферат диссертации на соискание учёной степени кандидата исторических наук. – Новосибирск: Изд-во СОРАН, 2001. – 22 с.

Чернявська Євгенія (Київ)

- Класифікація і визначення прогнозно вартості культурних цінностей. – К.: Державний гемологічний центр України, 2003. – 71 с.

*гончарській книгозбірці
України
Знаменна
мануваннями
Р (Чернявська)*

Шевело Лідія (Львів)

- Шевело Лідія. Барвисте диво нашої землі: Вірші. – Львів: СПОЛОМ, 2001. – 72 с.
- Шевело Лідія, Євтушек Віра. З глибини серця. – Львів: Українські технології, 2001. – 72 с.
- Шевело Лідія, Євтушек Віра. Рослинні голоси: Пісенник. – Львів: Українські технології, 2003. – 100 с.
- Шевело Лідія. З народних витоків: Поезії. – К.: Український письменник, 1992. – 86 с.
- Шевело Лідія. З поетичного щоденника: Поезії. – К.: Радянський письменник, 1990. – 112 с.
- Шевело Лідія. Нероздільне: Поезії. – Львів: Кобзар, 1999. – 116 с.
- Шевело Лідія. Сповідь душі: Поезії. – Львів: Кобзар, 1997. – 104 с.
- Шевело Лідія. Таїна богині Флори: Вірші для дітей. – Львів: Каменярь, 1995. – 107 с.

12.05.03

*Знаменна Гончарській
Книгозбірці України
Гончарської славної Погоди
Звешуєте Ви все і
ї трікладасті стеману
сеї прелави України
М.Шевело.
19.06.2003р
Львів*

Шевченко Анатолій (Київ)

- Шевченко Анатолій. День сонячного затемнення: Півість, образки, усмішки, спогади. – К.: Ярославів Вал, 2002. – 272 с.

*«Свердловській» книжці
історії в Омисиску і
історії мистецтва
історії –
Анатолій Шевченко
Київ 2003р.*

Шмагало Ростислав (Львів)

- Шмагало Ростислав. Словник мистців-педагогів України та з України у світі. 1850-1950. – Львів: Українські технології, 2002. – 144 с.

Штанкіна Ірина (Чернігів)

- Сергій Нечипоренко. Декоративні тканини: Альбом. – К.: ДП «Такі справи», 2002. – 32 с.
- Скарбниця української культури: Збірник наукових праць. – Чернігів: Сіверянська думка, 2002. – Вип.2. – 140 с.

*Штанкіна Ірина
з повагою й нахвилюванням
малює від колективу Музею народ-
ного декоративного мистецтва Чер-
нігвщини.
4 липня 2003р.*

Яременко Василь (Київ)

- Яременко Василь. Євреї в Україні сьогодні: реальність без міфів. – К.: МАУП, 2003. – 144 с.

*Гончарське книгозбірні
в Омисиску –
з повагою і захопленням
Василь Яременко
був земляком і політичним
програмував в.в. Яременко
6.11.03*

Jacques Lanotte (Бельгія)

- Matière et Beauté De la faïence aux néocéramiques. – Mons: Faculté Polytechnique de Mons. – 2002. – 124 p.

ІНФОРМАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МУЗЕЮ-ЗАПОВІДНИКА УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА В ОПІШНОМУ

ВИДАВНИЦТВО «УКРАЇНСЬКЕ НАРОДОЗНАВСТВО»

Готує до видання літературу з проблем гончарства та українського народознавства. Уже реалізовано близько двох десятків видавничих проектів, підготовлено до друку фундаментальні книги з української керамології та етнографії. Засновані і видаються національні наукові щорічники «Українська керамологія» і «Бібліографія українського гончарства», національний науковий «Український керамологічний журнал», планується видавати міжнародний щорічник «Світове гончарство».

Книги відзначено нагородами найпрестижніших всеукраїнських конкурсів книги та книго-видавців. Видавництво обладнане найсучаснішою комп'ютерною системою підготовки оригінал-макетів друкованих видань.

РЕАЛІЗОВАНІ ПРОЕКТИ:

- Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник: Науковий збірник за минулі літа. — 1993. — Кн.1. — 520 с.: іл.
- Пошивайло Олесь. Ілюстрований словник народної гончарської термінології Лівобережної України (Гетьманщина). — 1993. — 280 с.: іл.
- Ротач Петро. Іван Котляревський у листуванні. — 1994 — 336 с.: іл.
- Пошивайло Олесь. Етнографія українського гончарства (Лівобережна Україна): Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора історичних наук. — 1994. — 51 с.
- Качкан Володимир. Жива Глина: Мандрівка в минуле та сьогоденне Опішного. — 1994. — 232 с.: іл.
- Курочкін Олександр. Українські новорічні ритуали: «Коза» і «Маланка». — 1995. — 392 с.: іл.
- Ротач Петро. Грудочка любимої землі (Василь Симоненко і Полтавщина). — 1995. — 96 с.: іл.
- Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За рік 1994. — Кн.2. — 1995. — 576 с.: іл.
- Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За рік 1995. — Кн.3. — 1996. — 576 с.: іл.
- Гавриш Петро. Населення скіфського часу басейну Середнього Псла: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук. — 1996. — 25 с.
- Спанатій Любов. Гончарна лексика в говорах української мови: Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук. — 1997. — 23 с.
- Білоусько О.А., Киридон А.М., Киридон П.В., Кравченко П.А. 100 відповідей на запитання з історії України. — 1998. — 424 с.: іл.
- Лашук Юрій. Покутська кераміка. — 1998. — 160 с.: іл.
- Іван Котляревський і світова культура: Збірник наукових статей. — 1999. — 212 с.
- Мищанин Віктор. Словник гончарів Глинського, Малих Будищ, Старих Млинів, Хижняківки. — 1999. — 368 с.: іл.
- Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. — 1999. — Книга 1. — 528 с.: іл.
- Українці: Історико-етнографічна монографія у двох книгах. — 1999. — Книга 2. — 544 с.: іл.
- Українське Гончарство: Національний культурологічний щорічник. За роки 1996-1999. — 1999. — Кн.4. — 656 с.: іл.
- Пошивайло Ігор. Феноменологія гончарства: Семіотико-етнологічні аспекти. — 2000. — 432 с.: іл.
- Національний конкурс художньої кераміки. — 2000. — 68 с.: іл.
- Пошивайло Олесь. Гончарська столиця України: Видавництво «Українське Народознавство». — 2000. — 72 с.: іл.
- Пошивайло Олесь. Опішне — гончарська столиця України. — 2000. — 60 с.: іл.
- Пошивайло Олесь. Гончарська столиця України: по-українськи «Опішне», а не «Опішня». — 2000. — 20 с.: іл.
- Українська керамологія: Національний науковий щорічник. 2001 / За редакцією доктора історичних наук Олеса Пошивайла. — 2001. — Кн.1. — 384 с.: іл.
- Українська керамологія: Національний науковий щорічник. 2002 / За редакцією доктора історичних наук Олеса Пошивайла. — 2002. — Кн.2. — 480 с.: іл.

Український керамологічний журнал. — 2001. — №1, 2; 2002. — №1, 2, 3, 4; 2003. — №1, 2-4; 2004. — №1, 2-3, 4.

Микола Вакулєнко: Альбом. — 2002. — 72 с.: іл.

Бібліографія українського гончарства. 1999: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олєся Пошивайла. — 2000. — Вип.1. — 120 с.: іл.

Бібліографія українського гончарства. 2000: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олєся Пошивайла. — 2001. — Вип.2. — 120 с.: іл.

Бібліографія українського гончарства. 2001: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олєся Пошивайла. — 2002. — Вип.3. — 136 с.: іл.

Бібліографія українського гончарства. 2002: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олєся Пошивайла. — 2003. — Вип.4. — 144 с.: іл.

Бібліографія українського гончарства. 2003: Національний науковий щорічник / За редакцією доктора історичних наук Олєся Пошивайла. — 2004. — Вип.5. — 144 с.: іл.

УЧАСТЬ У ВИДАННЯХ КНИГ:

Пошивайло Олесь. Етнографія українського гончарства: Лівобережна Україна. — 1993. — 410 с.: іл.

Лашук Ю.П. Українські кахлі IX-XIX ст. — 1993. — 80 с.: іл.

Бердник Олесь. Таїна Христа. — 1996. — 184 с.: іл.

Кулик Віра. Иди собі, болю...: Поезії. — 1996. — 124 с.: іл.

Д.П. Де ля Фліз: Альбоми. Серія «Етнографічно-фольклорна». — 1996. — Т.1 — 255 с.: іл.

Мищанін Віктор. Хутори ви мої, хутори... Минуле та сьогодні хуторів Безруки і Хижняківка. — 2002. — 400 с.: іл.

Милі друзі!

- ✓ Якщо Ви прагнете краще пізнати археологію, історію, етнографію, мистецтво гончарства, дізнатися про сучасний стан гончарних центрів України;
- ✓ Якщо Вас цікавить світ художньої кераміки, найважливіші події в Україні і світі, пов'язані з керамікою;
- ✓ Якщо Ви слідуєте за останніми досягненнями вчених-керамологів і мистців-керамістів;
- ✓ Якщо для Вашої діяльності важливі новітні книги та журнали з проблем кераміки, —

Вам просто необхідно мати під рукою всі керамологічні видання видавництва «Українське Народознавство»!

ЦЕ ЄДИНІ В УКРАЇНІ КЕРАМОЛОГІЧНІ ПЕРІОДИЧНІ ВИДАННЯ.

До роздрібної книготорговельної мережі вони не надходять.

Щоб не мати клопоту з їх своєчасним придбанням, замовляйте видання безпосередньо у видавництві «Українське Народознавство» за адресою:

вул.Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164, Україна,
тел./факс (+38 05353) 42416, 42415;
e-mail: ceramology_inst@poltava.ukrtel.net

ЄДИНИЙ В УКРАЇНІ КЕРАМОЛОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

має кольорові ілюстрації і обсяг до 192 сторінок.

ЙОГО МОЖНА ЗАМОВИТИ у видавництві «Українське Народознавство»

Вартість 1 прим. — 24 грн.

Піврічне замовлення: 2 числа — 44 грн.

Річне замовлення: 4 числа — 80 грн.

(Вартість не включає поштових витрат)

ДО УВАГИ ЧИТАЧІВ

«УКРАЇНСЬКОГО КЕРАМОЛОГІЧНОГО ЖУРНАЛУ»!

ПРИЙМАЄТЬСЯ ПЕРЕДПЛАТА на «УКЖ»!

Її можна оформити в операційних залах поштамтів і відділень зв'язку за «Каталогом видань України».

Передплатні індекси «УКЖ»: для індивідуальних передплатників для підприємств та організацій

01198

01177

Вартість видання з доставкою:

І квартал — 20,74 грн.

І квартал — 25,74 грн.

півроку — 41,48 грн.

півроку — 51,48 грн.

рік — 82,96 грн.

рік — 102,96 грн.

За каталогом ТОВ «Науково-виробниче підприємство «Ідея» — індекс 12208

Оплата здійснюється як за готівку, так і за безготівковим розрахунком.

Передплата «УКЖ» за межі України оформляється на умовах, про які можна дізнатися у видавництвах

Редакція «УКЖ» приймає для опублікування статті на теми гончарства, кераміки обсягом до 24 сторінок формату А-4 (1 друк. арк., 40000 знаків, без урахування ілюстрацій); повідомлення, інформацію не більше 12 сторінок (0,5 друк. арк., 20000 знаків). Перевага надається матеріалам з ілюстраціями та в електронному вигляді. Не приймаються: копії статей; матеріали надіслані/надруковані в інших періодичних виданнях; матеріали, не підписані авторами. Усі матеріали публікуються безкоштовно.

Відповідно до постанови Президії Вищої атестаційної комісії України від 15.01.2003 року №7-05/1 до друку в «УКЖ» приймаються наукові статті, які мають такі необхідні елементи: постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ СТАТЕЙ ДЛЯ ОПУБЛІКУВАННЯ В «УКЖ»:

1) Матеріали українською мовою просимо друкувати на друкарській машинці (принтері), з одного боку паперу формату А4 (210x297 мм). Усі сторінки рукопису повинні мати суцільну нумерацію. Рукописні вставки та клеїти не дозволяються. Матеріали в електронному вигляді подавати на дискетах 3.5", CD, MO 230-640MB (*.doc, *.rtf, *.p65, *.pmd, *.qxd, *.indd), або електронною поштою: ceramology_inst@poltava.ukrtel.net. При цьому обов'язково слід надіслати підписаний автором текст статті на папері. До задуваннях у тексті статті прізвищ слід подавати не ініціали, а повні імена.

2) Посилання на джерела подаються наприкінці матеріалу алфавітним списком, за правилами бібліографічного опису наукових видань з обов'язковим зазначенням: місце видання, видавництва, року видання, тому, книги, номера видання, сторінки використаної цитати. Скорочені (аббревіатурні) посилання на періодичні видання дозволяються лише в тому випадку, якщо матеріал має список умовних скорочень. Усі посилання слід подавати мовою оригіналу в алфавітному порядку та нумеровані. У тексті бібліографічні посилання позначаються цифрами у квадратних дужках, наприклад: [1, с.5].

У алфавітному списку літератури спершу зазначаються видання кирилицею, далі — латиницею. Для періодичних видань регіонального значення, а також надрукованих поза Україною, необхідно зазначити місце видання.

Усі знаки, які не можуть бути надруковані на машинці (принтері), необхідно вписати в текст від руки, чорним чорнилом (паستю, тушшю), чітко і за єдиною системою написання. Якщо знак (символ) може бути сплутаний з іншими, близькими за написанням, слід пояснити на лівому полі, що це за знак (символ). Грецькі літери слід підкреслити червоним олівцем. Слово «Література» або «Примітки» не пишеться, а одразу після викладу матеріалів статті подається список джерел.

3) Текстовий оригінал має бути підписаний автором на останній сторінці із зазначенням таких відомостей про себе:

- прізвище та ім'я;
- день, місяць, рік і місце народження;
- місце проживання;
- освіта (навчальний заклад і рік закінчення), місце роботи, посада;
- науковий ступінь, вчене звання;
- почесні звання, державні нагороди;
- головні напрями наукових досліджень;
- основні наукові праці (повний бібліографічний опис);
- тема, над якою працюєте нині;
- домашня і службова поштові адреси, телефони, факси, e-mail;
- дата підпису матеріалу;
- фото автора матеріалу.

4) Як оригінали ілюстрацій автор може подати:

- графічні та напівтонові малюнки і фотографічні знімки;
- діапозитиви (слайди) та негативи;
- електронні файли (*.tif, *.jpg).

В усіх випадках заповнення ілюстрації з іншого видання обов'язкове бібліографічне повне зазначення джерела. Оригінали фотолістацій слід подавати розміром не менше бажаного відбитка в журналі.

Ілюстрації слід нумерувати згідно з порядком посилань на них у тексті матеріалу. Для всіх видів ілюстрацій подається загальна нумерація. У рукописі на лівому полі, в прямокутнику повинні бути зазначені номери ілюстрацій і таблиць навпроти того місця в тексті, де бажано їх надрукувати. Підписи до ілюстрацій додаються на окремому листі. До кожної ілюстрації інформація-легенда додається в такій послідовності: Автор. Назва. Матеріал. техніка. Розміри. Місце виготовлення (побутування). Датування. Місцезнаходження. Шифр зберігання. Автор ілюстрації чи фото. Публікується вперше чи повторно. Для археологічної кераміки слід зазначити назву поселення, де знайдено виріб, час її виготовлення, належність до певної археологічної культури, місце зберігання. Для ілюстрацій слід вживати слово «малюнок», а не «рисунок». Ксерокопії репродукцій чи фотографій не приймаються.

5) До кожного матеріалу обов'язково слід додати резюме і ключові слова українською та англійською мовами, тексти яких мають бути ідентичними. Не приймаються переклади англійською мовою, зроблені виключно за допомогою комп'ютерних технологій.

6) Автори публікацій відповідають за повноту висвітлення питання, системність викладу, достовірність наведених фактів та їх автентичність, правильне цитування, посилання на джерела, написання власних імен, географічних назв і т.п.

7) Редакція застерігає за собою право скорочувати матеріали та правити мову. Надіслані матеріали не повертаються.

8) Автори публікацій, обсягом більше 3-х журнальних сторінок тексту (без урахування ілюстрацій), безкоштовно одержують один примірник журналу.

Автори публікацій, обсягом менше 3-х журнальних сторінок тексту, одержують ксерокопії статей.

ВЕЛЬМИШАНОВНІ ДОБРОДІЇ!

**КЕРАМОЛОГИ, ТЕХНОЛОГИ, АРХЕОЛОГИ, ЕТНОГРАФИ,
ІСТОРИКИ, МИСТЕЦТВОЗНАВЦІ, КУЛЬТУРОЛОГИ,
ХУДОЖНИКИ, ЖУРНАЛІСТИ, КРАЄЗНАВЦІ,
УСІ, КОМУ НЕ БАЙДУЖЕ
ДУХОВНЕ ВІДРОДЖЕННЯ УКРАЇНИ!
ГОНЧАРСЬКА КНИГОЗБІРНЯ УКРАЇНИ
ЩИРОСЕРДНО ПРОСИТЬ ВАС НАДСИЛАТИ ЇЙ
УСІ ВАШІ ПУБЛІКАЦІЇ З ПИТАНЬ ГОНЧАРСТВА
УКРАЇНИ ТА ІНШИХ КРАЇН СВІТУ,
В ОРИГІНАЛАХ ЧИ КСЕРОКОПІЯХ**

Усі Ваші публікації, публікації про Вас,
будуть включені до анотованих статей
«Бібліографії українського гончарства»

Умовою публікації в щорічнику Ваших матеріалів є наявність їх в Гончарській Книгозбірні України чи в Національному архіві українського гончарства. При цьому необхідно чітко зазначити джерело публікації за такою схемою:

для книг: Автор. – Назва книги. – Місце видання: Видавництво, Рік видання. – Кількість сторінок;
для статей: Автор. Назва статті // Назва періодичного видання (книги), де надрукована стаття. – Місце видання: Видавництво. – Рік. – №. – Випуск. – Том. – День. – №№ сторінок.

За необхідності,
Книгозбірня оплатить
поштові витрати
та вартість
надісланих видань

*Гончарська Книгозбірня України,
вул. Партизанська, 102,
Опішне, Полтавщина, 38164.
Тел./факс (05353) 42416, 42175.
e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net*

«Бібліографію українського гончарства»
за 1999, 2000, 2001, 2002 і 2003 роки можна замовити за адресою:
Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному,
вул.Партизанська, 102, Опішне, Полтавщина, 38164,
тел./факс(05353) 42416, 42175;
e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net

ББК 85.125 (4Укр)я1
Б59

ISSN 1810-4827

БІБЛІОГРАФІЯ УКРАЇНСЬКОГО ГОНЧАРСТВА. 2003:

Національний науковий щорічник

/ За редакцією доктора історичних наук Олесь Пошивайла
— Опішне: Українське Народознавство, 2004. — Вип.5. — 144 с.: іл.

«Українське Народознавство»

Видавництво
Національного музею-заповідника
українського гончарства
в Опішному

Вул.Партизанська, 102, Опішне,
Полтавщина, 38164, Україна;
тел./факс (05353) 42416, 42175,
e-mail: opishne_museum@poltava.ukrtel.net
ceramology_inst@poltava.ukrtel.net

Формат 60x90/16
Гарнітура OfficinaSans
Умовн.друк.арк. 9
Тираж 300 прим.

Надруковано в друкарні ДП «ХМЗ «ФЕД»:
вул.Сумська, 132, Харків, 61023, Україна,
тел./факс (0572) 196782, 402251,
e-mail: printing_fed@bars.net.ua

ПЕРША СТОРІНКА ОБКЛАДИНКИ:

Валерій та Надія Протор'єви. "Великий звір".

Глина, формування, ліплення, поливи, 27x40 см.

Васильків, Київщина. 1987.

Національний музей-заповідник українського
гончарства в Опішному, Центр досліджень українського
гончарства, інв.№ КН-8852/К-8105.

Фото Олесь Пошивайла. Публікується вперше

ЧЕТВЕРТА СТОРІНКА ОБКЛАДИНКИ:

Трохим Демченко (форма), автор малювки невідомий.

"Птах". Глина, гончарний круг, ліплення, ангоби,
мальовка, полива, 32x30 см. **Опішне, Полтавщина.**

Кінець 1950-х років. Національний музей-заповідник
українського гончарства в Опішному,

Центр досліджень українського гончарства,
інв.№ КН-1048/К-1002. Фото Олесь Пошивайла.

Публікується вперше